

ОДБРАНА

1,20 евра

цена 100 динара

1. децембар 2009.

Број 101

Година V

У фокусу

База „Југ“

Гаранција мира

**КОНКУРС
ЗА ПРИЈЕМ
У ВОЈСКУ
СРБИЈЕ**

Специјални прилог

Безбедност у саобраћају

ИСТОРИЈА СРПСКОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА

ЛОВАЧКИ АВИОНИ

20 ПОСТЕРА

ФОРМАТ А3 У ЗАШТИТНОЈ КОРИЦИ
СА ОСНОВНИМ ИСТОРИЈСКИМ
И ТАКТИЧКО-ТЕХНИЧКИМ ПОДАЦИМА

НАРУЏЕНИЦА

Новински центар „ОДБРАНА”

Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел: 011/3201-995, тел/факс 011/3241-009

Жиро-рачун: 840-49849-58

Наручујем _____ КОМПЛЕТА ПОСТЕРА ЛОВАЧКИХ АВИОНА по цени од 850,00 динара по комплекту.

Комплекете достављамо Пост експресом на рачун купца. Тренутна цена те услуге је 240,00 динара.

Уплату извршити на жиро-рачун бр. 840-49849-58. Доказ о уплати и наруџеницу послати на адресу НЦ „Одбрана”.

Купац: _____

Улица и број: _____

Место: _____ Телефон: _____

Потпис наручиоца _____

КОМПЛЕТ
1.000,00

АРСЕНАЛ МАГАЗИНА ОДБРАНА:

- Тридесет специјалних прилога.
- Преглед најновијих достигнућа војне технике у свету и код нас.
- О савременом оружју: оклопним борбеним возилима, хаубицама, авионима, хеликоптерима, беспилотним летелицама, сателитима, бродовима, подморницама,
- Из пера познавалаца, конструктора, испитивача, новинара.
- Развој, техничке карактеристике, борбена употреба, али и историја.
- Опремање армија света.

Н А Р У Ц Б Е Н И Ц А

НЦ „ОДБРАНА“

Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел: 011/3201-995, тел/факс 011/3241-009

Наручујем (заокружити):

1. „АРСЕНАЛ - 1“ по цени од 350,00 динара + 130,00 динара ПТТ трошкови,
2. „АРСЕНАЛ - 2“ по цени од 400,00 динара + 130,00 динара ПТТ трошкови,
3. „АРСЕНАЛ - 3“ по цени од 400,00 динара + 130,00 динара ПТТ трошкови,

КОМПЛЕТ („Арсенал 1, 2 и 3“) по цени од 1.000,00 динара.
Комплет шаљемо Пост експресом на рачун купца.

Целокупан износ уплатити на жиро-рачун број
840-49849-58.

Доказ о уплати и наруцбеницу послати на адресу
НЦ „Одбрана“.

Купац: _____

Улица и број: _____

Место: _____ Телефон: _____

Потпис наручиоца _____

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране Србије

„Одбрана“ наставља традиције „Ратника“,
чији је први број изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Новински центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19

Директор и главни и одговорни уредник

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Заменик главног уредника

Раденко Мутавић

Уредници

Драгана Марковић (специјални прилози)
Мира Шведић (арсенал)

РЕДАКЦИЈА:

Душан Глишић (фељтон, историја и традиције),
мр Снежана Ђокић (свет),
Бранко Копуновић (друштво),
Александар Петровић, поручник,
Владимир Почуч, мајор (одбрана)

Стални сарадници

Станислав Арсић, Себастијан Балаш,
Игор Васиљевић, Југослав Влаховић, мр Славиша Влацић,
Милосав Ц. Ђорђевић, Александар Лијаковић,
др Милан Мијалковски, мр Зоран Миладиновић,
Предраг Милићевић, мр Миљан Милкић,
Крстан Милошевић, др Милан Милошевић,
Никола Остојић, Никола Оташ, Иштван Пољанац,
Будимир М. Поподић, Влада Ристић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),
Станислава Струњаш, Бранко Сиљевски
(технички уредници)

Фотографија

Горан Станковић (уредник)
Даримир Банда (фоторепортер)

Језички редактори

Мира Поподић, Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Вера Денковски

Документација

Радован Поповић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор и главни и одговорни уредник

3241-258; 23-809

Заменик главног уредника 3241- 257; 23-808

Секретар редакције 3201-809; 23-079

Прелом 3240-019; 23-583

Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765

Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

e-mail

odbrana@beotel.rs

redakcija@odbrana.mod.gov.rs

Internet

www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-49849-58 за НЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РСЦ
месечно 160 динара.

За претплатнике преко Поштанске штедионице
месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,

Македонска 29

ОДБРАНА ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

Снимко Стеван ПАЗАРЕВИЋ

САДРЖАЈ

У ФОКУСУ

Отворена база „Југ“ на Цепотини

ГАРАНЦИЈА МИРА

6

ДОГАЂАЈИ

Састанак земаља чланица Америчко-јадранске повеље

ЈАЧАЊЕ РЕГИОНАЛНЕ САРАДЊЕ

9

Нова алатница фабрике „Први партизан“

БЕЗБЕДНИЈИ УСЛОВИ ПРОИЗВОДЊЕ

10

ПОВОДИ

Одлазак патријарха Павла

ПОРУКЕ ЧЕСТИТОСТИ

12

ТЕМА

Безбедност у сајбер простору

ТЕХНОЛОШКА РАЊИВОСТ

14

ИНТЕРВЈУ

Проф. др Драган Симеуновић

КРАЈ АНТРОПОЛОШКОГ ОПТИМИЗМА

16

ОДБРАНА

204. авијацијска база

МИРНО НЕБО НАД СРБИЈОМ

22

ЈЕДИНИЦЕ

Пети центар за обуку

УЧИТЕЉИ ВОЈНИЧКИХ ЗНАЊА И ВЕШТИНА

28

Механизовани батаљон Прве бригаде КоВ

ЈЕДИНИЦА ПРОФЕСИОНАЛАЦА

32

Са галерије

БОЖИЈИ ЧОВЕК

37

Специјални
Безбедност у

„Одбрана“ је члан
Европског удружења војних новинара

БАЗА

Недавно отворена база „Југ“ недалеко од Бујановца, највећи и најмодернији инфраструктурни објекат у последњих неколико деценија у Војсци Србије, очигледан је доказ да се и у кризним временима добрим планирањем и домаћинским трошењем буџетских средстава могу реализовати тако сложени подухвати. Не тако давно економска криза била би добар изговор да се, у ишчекивању бољих прилика, од таквих пројеката одустане или да се одложе на неодређено време.

Све до предпрошле године започета војна база на брду Цепотина, по ком је и добила радни назив, била је савремени „Скадар на Бојани“, са озбиљним изгледима да заузме једно од првих места на листи промашених војних инвестиција из минулих времена.

Истовремено, јединице које су ангажоване на обезбеђењу административне линије са Косовом и Метохијом биле су смештене у неадекватним и неуловним просторима, што је битно отежавало и усложњавало извршавање редовних задатака. Поред тога, месечни трошкови закупа објеката за смештај били су врло високи, што је штету додатно увећавало.

Најлогичнији потез био је да се започети посао заврши и да Војска коначно добије модеран објекат за потребе професионалних војника. Наравно, по мери реалних захтева и у складу са савременим стандардима. База „Југ“ то већ сада јесте, а када се наредне године, како је планирано, изграде и остали објекти – кантина, војнички клуб и спортска сала, засијаће у пуном сјају и обезбедити врхунске услове за живот и рад војника и старешина. После земунца, контејнера и импровизованог смештаја на базама дуж административне линије, то је, у правом смислу речи хотелски смештај.

Истина, требаће им мало времена да се навикну на комфор који нови смештај пружа. На боље ће се лако навикнути, а база ће бити модел за изградњу сличних објеката за потребе Војске Србије и за прилагођавање касарни потребама професионалних војника. И не само то, она ће бити и својеврстан центар за обуку јединица за мировне операције, што је ресурс који ће, по свему судећи, заинтересовати и регионалне партнере.

Требаће нам времена да се навикнемо и на нови назив базе, који је њеним свечаним отварањем и озваничен. Навикнуће се, наравно, и грађани Бујановца и околине на нове суседе који, у ствари, и нису нови, јер су припадници Војске и МУП-а већ дуго на том терену и на задатку обезбеђења административне линије са Косовом и Метохијом. Многим мештанима биће сада практично на дохват руке прилика да се запосле у бази, али и за коришћење медицинских капацитета и услуга модерне амбуланте у том војном објекту.

База „Југ“ ће, дакле, заједно са изградњом коридора 10 у непосредној близини, имати веома значајан утицај, не само на безбедност југа Србије него и на регионални развој тог подручја.

Користи су, дакле, вишеструке и оне потпуно заглашују реаковања косовских политичара и појединих локалних лидера који су били против изградње тог војног комплекса. Успостављање базе смета и носиоцима организованог криминала и тероризма у региону, јер ће она, без сумње, бити значајно упориште за спречавање немилих појава у том делу наше земље, и шире, што је део међународних обавезе Србије. ■

ДРУШТВО

Удружење ратних и мирнодопских војних инвалида Србије

ДА РАНЕ МАЊЕ БОЛЕ

38

У ПОСЕТИ

Хранитељска породица потпуковника Золтана Словака

НОВИ ЗАГРЉАЈ

42

Обновљена Велика ратна сала Генералштаба

У ДУХУ СТАРОГ СЈАЈА

44

СВЕТ

Нове технологије камуфлажне опреме

ИГРА СКРИВАЊА И ОТКРИВАЊА

46

Немачки подводни диверзанти

МОРНАРИЧКИ КОМАНДОСИ

49

ТЕХНИКА

Тесла фест 2009

ИДЕЈЕ ЗА ЛЕПШИ ЖИВОТ

54

КУЛТУРА

Монографија о принцези Оливери

ЉУБАВ НЕ МОЖЕ ДА ЗАБОРАВИ

56

ФЕЉТОН

110 година Уметничког ансамбла „Станислав Бинички“ (4)

ПОВРАТАК СРПСКОЈ МУЗИЦИ

58

ИСТОРИЈА

Деведесет пет година од Колубарске битке (1914–2009)

ПРОТИВОФАНЗИВОМ УЛЕГЕНДУ

62

прилог 49
саобраћају

Отворена база „Југ“
на Цепотини

Гаранција мира

Постојање војне базе у општини Бујановац јесте гаранција сигурности и мира у том делу Србије. Сви грађани наше земље који желе мир и стабилност у региону и најбоље међунационалне односе треба да буду задовољни због отварања базе „Југ“. Сви они који не желе мир и сви који се баве организованим криминалом не треба да буду задовољни – рекао је председник Србије Борис Тадић, 23. новембра, на Цепотини, отварајући највећу и најмодернију војну базу код нас и у региону.

База „Југ“ на Цепотини код Бујановца, највећа и најмодернија у региону, отворена је 23. новембра. Том догађају присуствовали су председник Србије Борис Тадић, премијер Мирко Цветковић, министар одбране Драган Шутановац, начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Милоје Милетић и бројни гости из Владе Републике Србије, Министарства одбране и Војске, представници војнодипломатског кора, МУП-а и локалне самоуправе.

Отварајући базу, председник Тадић истакао је да је постојање војне базе у општини Бујановац гаранција сигурности и мира у том делу Србије.

„Сви грађани Србије који желе мир и стабилност у региону и најбоље међунационалне односе треба да буду задовољни отварањем базе ‘Југ’. Сви који не желе мир и сви који се баве организованим криминалом не треба да буду задовољни“, рекао је председник Србије.

Председник Тадић честитао је министру Шутановцу зато што је за његовог мандата окончан тако велики пројекат – изградња базе „Југ“. Он је подвукао да база „Југ“ има у области безбедности вишеструк значај за Србију и њену војску, али и регион. Поседује и изузетан развојни потенцијал, јер ће у њој радити око 1.000 припадника Војске, што људима из тог краја нуди могућност запошљавања.

Борис Тадић је такође подсетио да се у овом тренутку недалеко од базе „Југ“ наставља изградња Коридора 10, заједно са партнерима из Грчке. Он је истакао да су оба пројекта предуслов за развој југа Србије, односно равномерног регионалног развоја и подстицања становништва да се у свом крају запосли и настави да живи.

Војска, истакао је председник Србије, није само гарант суверенитета и територијалног интегритета, већ и један од кључних елемената државе у борби против организованог криминала и тероризма.

Снажна Војска Србије

Одговарајући на питања новинара да ли база изгледа онако како је замишљао, председник Тадић рекао је да „Југ“ изгледа много боље него што је очекивао. Тадић је подвукао да ће држава улагати у оно што подржава основну делатност у свим државним службама, а тако је и у случају Војске, којој су неопходни савремени објекти за смештај, обуку и коришћење савремених технологија. Председник је искористио прилику да каже да не види будућност Србије без снажне Војске и да се противи мишљењима појединаца који кажу да нам Војске није потребна.

„Очекујем и да ће база ‘Југ’ бити један од кључних доприноса припреми наше војске за учешће у мировним операцијама, јер је међународна одговорност Србије предуслов њеног кредибилитета у свету“, рекао је Тадић.

Такође је поручио да два стратешка интереса Србије остају чланство у ЕУ и очување територијалног интегритета на Косову и Метохији, те додао да Србија никада неће одустати од та два циља. Он је казао да једино земља која је поштована у свету може да брани интересе својих грађана.

– Србија, која је уважавана у свету, увек ће бити питање за будућност развоја југоисточне Европе. Таква Србија има своје место у Европској унији и она је добар сусед свим земљама. Таква Србија јесте гарант просперитета, будућности за сваког њеног грађанина, свако дете, сваког пензионера... Зато у такву Србију треба да верујемо. То

очекујем од свих делова друштва, то тражим и од припадника Војске – рекао је председник, поздравивши постројене јединице речима „Живела Србија“!

Министар одбране Драган Шутановац рекао је да база „Југ“ треба да постане модел за изградњу база Војске Србије и да се услови у свим касарнама прилагоде потребама професионалних војника. Према његовим речима, „Југ“ је најзначајнији инфраструктурни пројекат који је Војска изградила у последњих неколико деценија. Шутановац је рекао да, поред изграђеног, предстоји и уређивање још 65 хектара земљишта које ће послужити Војсци за припрему за ангажовање у свим мисијама.

– База сама по себи јесте војни објекат, али за грађане општине Бујановац и околних општина треба да буде развојна шанса за

Трећа фаза изградње

Укупна вредност изградње објеката високоградње и инфраструктуре базе износи око 1.740.000.000 динара. За следећу годину планирана је трећа фаза, током које ће бити подигнути кантина, војнички клуб и спортска сала.

Изградња базе почела је 2003. године и, уз низ проблема и застоја, до 2005. године завршени су прибављање земљишта и део радова на инфраструктури и инсталацијама. Пошто је Министарство унутрашњих послова одустало од учешћа у пројекту, комплекс је реурбанизован на основу тактичко-техничког захтева Генералштаба Војске Србије. Новим урбанистичким планом база је прилагођена војним потребама, а изградња је осмишљена у три фазе, у периоду од 2008. до 2010. године.

Савремени војни објекти

База „Југ“ удаљена је око пет километара од центра Бујановца, с леве стране аутопута Београд–Ниш–Врање–Бујановац, који води према српско-македонској граници. Комплекс заузима око 35 хектара земљишта са 66 објеката, од чега су 44 објекта високоградње, укупне површине око 22.000 квадратних метара.

Војни комплекс надомак Бујановца намењен је за смештај око 1.000 војника, опреме, наоружања, борбених и неборбених возила, интендантске опреме и осталих средстава потребних за свакодневно функционисање савремене професионалне војне јединице. База, такође, поседује капацитете за обуку, логистичку подршку, одмор и спортске активности припадника Војске. Ускоро би требало да јој припадне и 96 хектара земљишта које ће служити за обуку.

„Југ“ је тренутно најсавременији објекат касарног типа који поседује Војска Србије. Од осталих касарни разликује се према концепцији и опремљености. Уместо спаваоница за више десетина припадника Војске, објекти за смештај у бази располажу собама са четири кревета и засебним мокрим чвором. База има спортске терене, ресторан капацитета од 2.000 места, амбуланту, котларницу, бензинску станицу и радионицу за поправку возила. Поред тога, има довољне капацитете магацинског простора, гаража, стајанци и надстрешница.

Услови које база пружа нашим војницима и старешинама су у рангу услова које имају најсавременије армије света – обезбеђују апсолутно све за врхунску организацију живота и рада и битан су предуслов за квалитетну реализацију задатака.

запошљавање, имајући у виду да ћемо у наредној години професионализовати нашу војску и да ће овде бити смештено 1.000 професионалаца Војске Србије. Желим да нагласим да су медицински и остали капацитети базе на располагању локалном становништву – рекао је министар. Посебно је истакао да ће припадници Четврте бригаде Копнене војске наставити добру цивилно-војну сарадњу са локалним становништвом.

Председник Тадић, у пратњи премијера, министра одбране, начелника Генералштаба и бројних званица обишао је базу и уверио се у сагледао савремене капацитете за смештај војника. ■

Александар ПЕТРОВИЋ
Снимио Даримир БАНДА

Састанак земаља чланица
Америчко-јадранске повеље

Јачање регионалне сарадње

Само у сарадњи, разумевању и дијалогом можемо доћи до коначног решења. Убеђен сам да је оно што је добро за Србију, добро и за регион и да је оно што је добро за регион добро и за Србију, нагласио је министар одбране Драган Шутановац у Сарајеву, где је предводио делегацију Министарства одбране на састанку Америчко-јадранске повеље.

Министар одбране Србије Драган Шутановац изјавио је после састанка министара одбране земаља чланица Америчко-јадранске повеље који је одржан у Сарајеву, 18. новембра, да Србија цени сваку иницијативу, посебно регионалну, која треба да допринесе повећању стабилности и безбедности у југоисточној Европи и да, без обзира на одлуку парламента о војној неутралности, у будућности може да развија чвршћу сарадњу у оквиру Програма Партнерство за мир.

Истичући да је један од најважнијих циљева спољне политике Србије сарадња у региону он је рекао да државе на овим просторима деле истоветне ризике, претње и изазове, са којима само једна земља не може да се избори сама.

„Само у сарадњи, разумевању и дијалогом можемо доћи до коначног решења. Убеђен сам да је оно што је добро за Србију,

добро и за регион и да је оно што је добро за регион добро и за Србију“, нагласио је Шутановац, који је предводио делегацију Министарства одбране на састанку Америчко-јадранске повеље. Он је прецизирао да се, у склопу те регионалне сарадње, на командно-штабном и генералштабном усавршавању у Србији налази десет официра из земаља региона, а да је жеља да се тај тренд настави и даље.

Србија је у склопу регионалне сарадње, понудила центар за Атомско-биолошко-хемијску одбрану у Крушевцу да буде регионални центар за обуку свих војски региона. „Разговарано је и о сарадњи која ће бити ван граница наше земље. Постоји интересовање у центрима у Бутмиру и Скопљу“, рекао је он.

Шутановац је изразио очекивање да следеће године, када би требало да се заврши реформа система одбране, Србија узме значајније учешће у оквиру иницијативе и омогући веће присуство припадника војски земаља региона у центрима у Србији. Он је додао и да је колеге из БиХ, Хрватске, Албаније, Црне Горе и Македоније, које су чланице Повеље, као и Словеније, која је на скупу учествовала као гост, информисао о завршетку базе „Југ“ код Бујановца, највећем инфраструктурном пројекту у последњих неколико деценија, где ће моћи да се припремају војници за учешће у мировним операцијама.

„Сматрам да је то једна од најбољих инвестиција које је Министарство одбране у протеклих више година урадило и да ће то бити битна тачка и са аспекта обуке наших регионалних партнера за мировне операције“, оценио је Шутановац.

Он је подржао напоре БиХ и Црне Горе да постану чланице НАТО и изразио наду да ће се то десити у најкраћем року.

Министар одбране БиХ Селмо Цикотић, домаћин скупа, упозорио је да се више не сме дозволити да се висока цена недостатка сарадње и комуникације плати на начин како је то платила БиХ деведесетих година.

Он је нагласио да је врло битно да регион „сазрева“ у схватању да је успех сваке од земаља успех региона у целини, као и да је успех сваке друге државе и властити успех. Он је рекао да је на састанку постигнут „значајан степен разумевања“ о регионалним центрима за обуку, а да је највећи квалитет скупа то што учесници, по питању евроатлантских интеграција, све више разумеју једни друге и сазрева свест да, осим сарадње у региону, треба што пре постати члан евроатлантске породице.

Помоћник америчког секретара за одбрану Александар Вершбоу истакао је да је разговарано о неким корацима које могу предузети старе и нове чланице Америчко-јадранске повеље ради утицаја на реформе у региону и да су старе изразиле спремност да пренесу своја искуства, а нове да уче из тога. Он је додао да је разговарано и о потреби одржавања заједничких вежби, које јачају капацитете држава чланица и доприносе бржим евроатлантским интеграцијама.

Вершбоу је оценио да је присуство Србије, као посматрача, и Словеније, као госта, врло значајно за састанак.

Састанак Америчко-јадранске повеље у Сарајеву отворио је председавајући Савета министара БиХ Никола Шпирић, који је оценио да је скуп изузетна прилика за давање даљег подстицаја стабилизацији стања у региону, јер се Америчко-јадранска повеља показала као успешан пример регионалне сарадње.

Србија у Америчко-јадранској повељи има статус посматрача, а чланице те иницијативе, утемељене 2003. године су, поред оснивача – САД, Албаније, Хрватске и Македоније, и Црна Гора и Босна и Херцеговина, које су у пуноправно чланство приступиле у децембру 2008. године.

Циљ Америчко-јадранске повеље је јачање регионалне сарадње, безбедности и стабилности, као предуслова за што брже укључивање у евроатлантске интеграције, као и јачање демократије и мањинских права. Главна подручја сарадње су сузбијање тероризма, прекограничног криминала и оружја за масовно уништење, корупције и трговине дрогом. ■

Фотет

Нова алатница фабрике „Први партизан“

Безбеднији услови производње

Тражи се решење како би се и делови фабрике у којима се производе експлозивни делови муниције изместили на погодније локације и обезбедили бољи услови за рад, рекао је министар Шутановац на отварању алатнице и истакао да ће се ускоро обелоданити решење којим ће бити задовољни и грађани Ужица и запослени у фабрици

Министар одбране Драган Шутановац отворио је 24. новембра нову алатницу фабрике „Први партизан“ у Ужицу. Свечаности су присуствовали градоначелник Ужица Јован Марковић, директор фабрике Добросав Андрић, директори фабрика наменске индустрије, представници Министарства одбране и бројни гости.

Министар Шутановац изразио је задовољство што је након његове прве посете фабрици пре две године, када је најављено постепено исељавање погона из такозване „рупе“, то и учињено отварањем нове алатнице. Он је нагласио да је погон опремљен најсавременијим машинама каквих нема у сличним фабрикама у Србији. Како је истакао министар, постоји велико интересовање из иностранства за куповину знања којима располажу стручњаци „Првог партизана“ и назвао то пројектом од државног значаја.

Шутановац је подсетио да је ово била веома тешка година за „Први партизан“ и да „ране од септембра још нису зарасле“, али да руководство фабрике и на овај начин жели да поправи услове рада својих запослених. Такође је рекао да се тражи решење како би се и делови фабрике у којима се производе експлозивни делови муниције изместили на погодније локације и обезбедили бољи услови за рад. Он је истакао да ће се ускоро обелоданити решење којим ће бити задовољни и грађани Ужица и запослени у фабрици.

Снимио Д. КАРАЏАРЕВИЋ

Директор „Првог партизана“ Добросав Андрић рекао је да се дан отварања нове алатнице поклопио са 81. годишњицом постојања фабрике. „Први партизан“ купио је пре две године халу где се налази нова алатница и уложио око милион евра у њену адаптацију. Око милион и по евра, нагласио је Андрић, уложено је у опремање, а примљен је и одређен број младих, школованих радника.

Андрић је рекао да ће почетком децембра у рад бити пуштено преосталих 20 посто капацитета фабрике који, од септембра месеца када се догодила несрећа, нису радили. Он је истакао да се сваки слободан тренутак користи како би се ти погони оспособили. Такође је нагласио да ће, поред чињенице да је „Први партизан“ погодила тешка несрећа, 2009. година по резултатима бити боља од претходне, иако је лане оборен рекорд у производњи. У томе удела имају, како је рекао Андрић, сви партнери и институције које су подржавале и подржавају фабрику.

Нова алатница фабрике „Први партизан“ намењена је за израду машина и алата који се користе за производњу муниције. Будући да су капацитети алатнице већи од потреба фабрике, тај погон је у могућности да извози и пружа услуге трећим лицима. ■

А. ПЕТРОВИЋ

Потписан протокол о конверзији аеродрома Поникве код Ужица

Приближавање свету

Министар одбране Драган Шутановац и градоначелник Ужица Јован Марковић потписали су 24. новембра Протокол о конверзији војног аеродрома Поникве ради коришћења и у цивилне сврхе. Министар Шутановац је истакао да је то још један вид сарадње Министарства одбране са локалном самоуправом и да потписивање протокола даје развојну шансу Ужицу и околини. Шутановац је рекао да ужички крај има значајне привредне и туристичке потенцијале и да му је зато неопходан пројекат какав је стављање аеродрома у цивилну употребу. Он је изразио наду да ће се убрзо наћи средства како би се та идеја спровела у дело.

Министар је додао да постоји прецизна евиденција о броју неексплодираних убојних средстава и авионима који су затрпани у капонирама те да ће њихово уклањање и уништавање бити веома сложен подухват.

Градоначелник Ужица Јован Марковић рекао је да су захтеви града и околине Влади Србије да се обезбеди боља саобраћајна ко-

муникација са Београдом и светом и истакао да је први и најважнији корак ка томе потписивање овог протокола. Према његовим речима потребно је уложити доста напора како би се довршило разминурање аеродрома и његова адаптација за цивилни ваздушни саобраћај.

Директор Агенције за разминурање Петар Михајловић рекао је да ће се та институција

обратити за помоћ међународној заједници за обављање тог сложеног и скупог посла.

Аеродром Поникве код Ужица завршен је почетком осамдесетих, а у функцију је стављен 1992. године. Располаже најдужом пистом на Балкану од 3.150 метара ширине 45 метара. Аеродром је значајно оштећен током бомбардовања 1999. године када су на њега пала 702 пројектила. Писта и појас око ње у ширини од 50 метара потпуно су очишћени од убојних средстава и обновљено је 2.300 метара писте. ■

А. П.

Сусрет генерала Милетића и Валота

Начелник Генералштаба генерал-потпуковник Милоје Милетић примио је 24. новембра начелника Генералштаба Копнене војске Оружаних снага Италије генерал-потпуковника Ђузепе Валота.

Начелници генералштабова разговарали су о могућности-ма јачања билатералне војне сарадње наше две земље у даљем периоду.

Током боравка у Србији генерал Валота је посетио Ниш где се упознао са радом курса за хуманитарно размињање, а са командантом Копнене војске генерал-потпуковником Љубишом Диковићем присуствовао је демонстрацији употребе специјалних возила и опреме за размињање, коју је Италија донирала Министарству одбране Србије. Вредност опреме износи 600.000 евра и састоји се шест теренских возила, детектора и миноистраживача. ■

3. М

Приправност на ванредне ситуације

Државни секретар др Зоран Јефтић отворио је у општини Звездара семинар на тему „Едукација у области приправности на ванредне ситуације у Београду са предлогом мера“.

Семинар је организовао Центар за анализу ризика и управљање кризама са седиштем у Београду, у оквиру пројекта који се реализује уз подршку чешког Удружења за евроатлантску сарадњу (Jagello 2000).

Отварајући семинар, државни секретар Јефтић нагласио је да је у фази интегрисања система за ванредне ситуације значајна организација овакве врсте семинара, посебно кад се на њима окупљају експерти из различитих области.

Пројекат „Едукација у области приправности на ванредне ситуације у Београду са предлогом мера“ има стратешки циљ – асистирање надлежним органима локалне самоуправе у креирању ефикасног координационог тела за приправност и одговор на кризне ситуације.

Семинару су присуствовали запослени у државним органима, привреди и цивилним структурама који су најодговорнији за спречавање и санирање ванредних ситуација у Београду. ■

Пријем за изасланика одбране Румуније

Генерал-потпуковник Милоје Милетић, начелник Генералштаба, примио је новоименованог изасланика одбране Румуније пуковника Чедомира Воинова.

Разговорима је присуствовао и досадашњи изасланик одбране Румуније, пуковник Флорентин Пера. ■

Сусрет државних секретара Спасојевића и Шимуновића

Државни секретар Душан Спасојевић примио је 27. новембра државног секретара Министарства одбране Републике Хрватске Пјера Шимуновића.

У отвореном разговору разматрана су питања везана за билатералну сарадњу у области одбране и политичко-безбедносну ситуацију у региону.

Заједнички је констатовано да је за стабилност у региону неопходно интензивирати интегративне процесе и у том смислу јачати регионалну сарадњу у области одбране.

Државни секретар Спасојевић истакао је да Министарство одбране и Војска Србије, интензивним учешћем у свим регионалним безбедносним иницијативама, значајно доприносе изградњи регионалног мира и стабилности, што је предуслов за европску перспективу земаља региона. ■

Оспособљавање подофицира за нова занимања

Пета редовна седница Привременог управног одбора Центра за обуку подофицира Присма (Поверљачког фонда НАТО/Партнерство за мир, Међународне организације за миграције и земаља Нордијске иницијативе), којој је председавао државни секретар у Министарству одбране Игор Јовичић, одржана је 19. новембра.

Поред чланова Управног одбора, седници на којој су позитивно оцењени досадашњи резултати у реализацији пројекта оспособљавања подофицира за нова занимања и изнети предлози за наставак рада у наредном једногодишњем периоду, присуствовала је и трочлана делегација Краљевине Данске, с госпођом Бригит Расмунсен на челу.

Делегација Краљевине Данске, иначе једне од земаља које су веома ангажоване у оквиру Нордијске иницијативе, донатора пројекта обуке подофицира за цивилна занимања, боравила је у посети ПРИСМИ и током неколико дана обишла центре за обуку подофицира у Нишу, Новом Саду и Београду. Том приликом госпођа Расмунсен је најбољим полазницима сваког модула уручила пригодне поклоне и изразила наду да ће се сви веома брзо снаћи на новим радним местима. ■

Д. Г.

Одлазак патријарха Павла

Поруке

ЧЕСТИТОСТИ

Његова светост патријарх српски господин Павле сахрањен је у четвртак, 19. новембра у порти раковичког манастира светог Архангела Михаила. На последњи пут, од Саборне цркве, кроз Београд, до храма светог Саве и порте манастира у Раковици, уз гроб патријарха Димитрија, испратила га је непрегледна поворка људи из свих крајева Србије и света, 600.000 душа и ко зна још колико, уз посвећену мисао, уз захвалност за пример и све поруке честитости које је оставио.

Патријарх Павле живео је скромно, али га његова животна мисија сврстава у врх светосавског наслеђа за добробит српског народа. Од дана када је преминуо, 15. новембра, до дана сахране, није престала колона свих који су желели да се опросте од светог човека, каквим су га за живота сматрали. За скоро две деценије које је провео на патријаршијском трону, у тешким годинама страдања, сачувао је смисао вере и веру у доброту човека, упркос многима који су мислили и чинили зло.

Пред испраћај на вечни починак, литургију над одром патријарха у Саборној цркви служили су васељенски патријарх Вартоломеј и чувар патријарховог трона митрополит црногорско-приморски Амфилохије. У свечаним, белим одеждама, саслуживали су им поглавари других православних цркава – румунски Данило, албански Анастасиос, чешки и словачки Христифор... Бројне делегације хришћанских и других верских заједница опростили су од патријарха Павла. У име Руске православне цркве опростио се митрополит мински Филарет.

Уз звона са Саборне цркве, отворени ковчег са патријарховим телом, покривеним традиционалном мантијом, од зелене свиле протканом златним нитима, положен је на лафет. Погребна поворка прошла је улицама Београда, оивиченим хиљадама верника и поштовалаца, у дубоком наклону свом пастиру и духовном вођи.

Први су ишли свештеници, верски поглавари и архијереји Српске православне цркве. Крст пред спроводом носио је патријархов праунук Михаило Вукоичић. Момци и девојке у народним ношњама у рукама држали су жуте хризантеме, омиљено цвеће покојног патријарха. Поред њих, гардисти Војске Србије и припадници Жандармерије.

По жељи патријарха Павла, нико није доносио цвеће и венце. Уместо тога, ко је желео дао је прилог за завршетак храма светог Саве, подигнутог

на врачарском платоу, где је Синан-паша 1594. године расуо pepeo од спаљених моштију светог Саве.

Управо ту, на месту које подсећа и опомиње на сва страдања за Српство, упућене су последње молитве и захвалност сабраног народа Његовој светости.

Од патријарха Павла опростили су се државници, посланици, министри, великодостојници свих традиционалних цркава и верских заједница у држави, народ.

„Овај скромни и тихи човек није нимало случајно добио име апостола Павла и постао светиљка на гори. Сведоци сте сви ви, сабрани око његовог одра. Сведоци су и десетине и стотине хиљада људи који су ових дана као река хрлили не би ли се дотакли њега и видели небески спокој и мир који је сјајио из његовог лика“, рекао је у опроштајној речи митрополит црногорско-приморски Амфилохије и подсетио на реченицу коју је патријарх изговарао за друге. „Кад се човек роди, цео свет се радује, а само он плаче. Али, треба живети тако да, када се човек упокоји, цео свет плаче, а само он се радује“.

„Да Божји човек Павле није живео достојно, како би се могло догодити да оваква и оволика туга прође кроз овај милионски град и шире од њега? Што је још чудније, ова свепрожимајућа туга није обично туговање за губитком неког ко нам је мио и драг, него већ сада и већ овде постаје – радосна туга. Туга је, јер представља растањак и губитак, радост је јер осећамо и знамо да онај кога губимо и који одлази – остаје са нама и међу нама, постајући још присутнији међу нама Духом светим, него што је био док је телесно са нама живео и међу нама ходао. У томе је парадокс живота истинских и правих људи. Они с одласком не нестају, него постају све присутнији, постајући мера и критеријум свога времена“, рекао је митрополит Амфилохије.

Васељенски патријарх Вартоломеј рекао је у последњем опроштају да је „српски народ изгубио великог утешитеља, који је носио крст читавог свог народа у данима тешким, па и трагичним по Србију... Потоњи патријарх српски Павле Стојчевић није био првојерарх обичне мере. И његов лик, и сам његов изглед и присуство, зрачили су светлошћу и праведношћу. Добровољно је био пуки сиромаш, испосник, човек непрекидне молитве, благ, миран, смиран срцем, али и борац који не зна за узмицање, спреман за сваку жртву до краја... Био је богослов широког знања, братољубив, чедољубив, веома милостив и самилостив, помирљив, миротворац, човек отворених хоризоната. Осећао је додир са стварношћу, носио је печат светости на себи. Чак и они изван цркве схватили су да имају посла са личношћу необичном, са човеком друге мере и квалитета, и поштовали су га.

Бог га је подарио цркви у погодном тренутку, управо када су његов народ и његова отаџбина имали потребу за таквим поглаваром више него икада пре... Доследни наследник светог Саве, био је по свему дорастао патријарху, али и сложеним и болним околностима овога времена“, рекао је патријарх Вартоломеј.

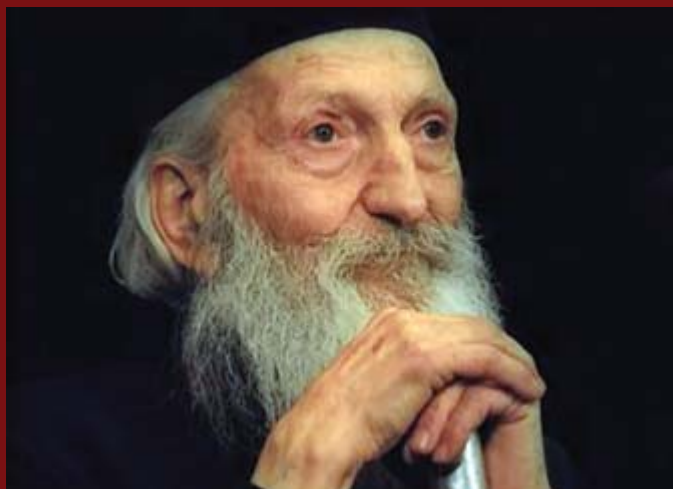
Председник Србије Борис Тадић је у име грађана Србије израдио захвалност свим часним оцима, висостима, светостима, еминенцијама и екселенцијама, који су дошли из читавог света да одају по част нашем патријарху. „Верујем да делим мишљење грађана Србије изражавајући захвалност Његовој светости патријарху Павлу што је постојао и што постоји испред свих нас, својим делом и својим речима, да увек будемо људи и да никада на зло не одговоримо злом у себи, дубоко се клањајући великом делу великог патријарха“, рекао је Тадић.

Од храма светог Саве шпалир народа пратио је погребну поворку све до капије раковичког манастира.

У порти, најпре дечански монаси, а уз цркву, сестринство манастира Раковица. Скромно, у присуству малог броја људи, земни остаци Гојка Стојчевића положени су у вечну кућу. Отишао је патријарх Павле, 44. на престољу светог Саве, узор савременицима који су имали срећу и радост да имају живог свеца.

И после сахране, и данима после, народ долази и опрашта се од свог патријарха. Његово велико дело остаје порука и надахнуће. ■

Р. М.

Патријарх Павле (световно име Гојко Стојчевић) рођен је 11. септембра 1914. у селу Кућанци код Доњег Михољца у Славонији. У том месту је завршио основну школу. Нижу гимназију завршио је у Тузли, вишу гимназију и шесторазредну Богословију у Сарајеву, а Богословски факултет у Београду. Две године је студирао медицину у Београду. Пре одласка у гимназију провео је једно време на припремама за школу у манастиру Ораховица.

Други светски рат затекао га је у родној Славонији, одакле је пребегаво у Београд, где је, да би се могао издржавати, радио физичке послове на грађевинама и на доковима.

У пролеће 1942. његов школски друг јеромонах Јелисеј одвео га је у манастир Свете тројице у Овчару, а од 1944. радио је као вероучитељ и васпитач у Бањи Ковиљачи, у дому за децу избеглу из Босне. Те године је оболео од туберкулозе.

До 1946. био је у манастиру Вујан, где се излечио од туберкулозе. Замонашио се 1948. у манастиру Благовештење у Овчарско-кабларској клисури и добио име Павле, које му је дао игуман Јулијан Кнежевић. Те године је рукоположен у чин јерођакона.

Од 1949. до 1955. био је сабрат манастира Рача у Подрињу. Школске 1950/1951. радио је као помоћни наставник богословије „Св. Кирила и Методија“ у Призрену. Јеромонах постаје 1954, убрзо протосињел, а 1957. архимандрит.

Од 1955. две године је био на последипломским студијама у Атини.

За епископа рашко-призренског изабран је 29. маја 1957. године. Хиротонисан је у београдској Саборној цркви 22. септембра 1957. милошћу патријарха Викентија и епископа пакрачког Емилијана, зворничко-тузланског Лонгина и жичког Германа.

У октобру те године у Призрену усталичили су га епископи Герман и захумско-херцеговачки Владислав. На Косову је провео 33 године.

На ванредном заседању Светог архијерејског сабора 1. децембра 1990, којем је председавао загребачко-љубљански митрополит Јован Павловић, заменик тада оболелог патријарха Германа, биран је нови патријарх између тројице кандидата, тајним гласањем. Како ниједан од кандидата није добио довољан број гласова, избор је обављен жребом на тзв. „апостолски начин“, тако што је архимандрит трonoшки Антоније извукао име будућег патријарха.

Тако је Павле постао 44. поглавар СПЦ. У саборној цркви св. Архангела Михаила у Београду, 2. децембра 1990, усталичило га је 12 епископа, 12 свештеника и 13 ђакона. Патријарх Павле је тада истакао да му је једини програм рада Јеванђеље.

Од 13. новембра 2007. патријарх Павле био је на лечењу у Војномедицинској академији у Београду.

Преминуо је 15. новембра 2009. године на ВМА, у 10.45 часова, у сну.

Безбедност у сајбер простору

Технолошка рањивост

Колико ће сајбер претње бити опасне, зависи од степена употребе технологије, а може се очекивати да ће он бити све виши. У Србији постоје одређени капацитети да се на сајбер нападе одговори, са јасним виђењем да аутистичан приступ није могућ ни у тој области

Информационо-комуникациона технологија створила је ново окружење – сајбер простор – чија безбедност данас постаје све значајнија тема. Потпуно је јасно да сајбер претње јесу конкретне, озбиљне и непрекидне, због чега им се треба, на исти начин, супротставити. А како, покушала је, између осталог, да одговори и међународна конференција „Безбедност у сајбер простору“, коју је Институт за стратегијска истраживања Сектора за политику одбране Министарства одбране Републике Србије (ИСИ) недавно организовао у Београду.

Конференцију је отворио генерал-потпуковник мр Милан Зарић, директор ИСИ, а учесницима се обратио и помоћник министра за телекомуникације и информационо друштво мр Небојша Васиљевић. Организацију тог скупа помогла је донацијом Краљевина Норвешка.

На три панела – „Изазови и претње у сајбер простору“, „Стање у Републици Србији“, те „Искуства и препоруке“, учествовали су представници МО и ВС, ресорних министарстава, државних и приватних институција, али и гости из Републике Српске, САД, Велике Британије, Норвешке, Француске, Швајцарске и Естоније. Разменили су научна сазнања и искуства о изазовима и претњама у сајбер простору.

Глобална претња

Како сајбер простор изгледа са војног аспекта, покушао је да предочи мајор др Дејан Вулетих из ИСИ-а. Све већа зависност од нове технологије и њена рањивост увелико омогућавају различите сајбер нападе. Те нападе карактеришу све већа софистицираност и нови алати којима се нападачи служе. Истовремено, опоравак од напада је скуп, а сам напад – приступачан.

Нације које увелико користе технологију, рањивије су од других, али у тај вид одбране више улажу. Теоретичари сајбер ратовање виде као јединице организоване на националном нивоу у офанзивним и дефанзивним операцијама, у којима се користе рачунари за напад на друге рачунаре и рачунарске мреже. Могу га извести и недржавни фактори, као што су терористи. Војске предузимају различите кораке како би се томе супротставиле, рекао је др Вулетих и навео пример Северне Кореје која је 2004. године започела школовање 500 официра за ту врсту ратовања. Он је истакао и напоре које је НАТО уложио на том плану, те дао низ предлога и сугестија како да се то учини у Србији. Потребно је, између осталог, глобално деловање у тој области, доношење националне стратегије за обезбеђивање сајбер простора, формирање стручних тимова и обезбеђивање ресурса, али и усвајање одговарајућих законских оквира деловања.

Ивана Дамњановић са Факултета политичких наука у Београду, фокусира се на сајбер тероризам, управо на питање да ли он данас постоји. Према мр Дамњановић, до данас није извршен ниједан акт који би се у потпуности могао тако назвати. Одговор на то питање, наравно, зависи од одређивања самог тероризма. Иако до данас није постигнута сагласност на практичном и теоријском плану о дефинисању тероризма, ипак постоји неколико његових одлика о којима постоји консензус – реч је о политички мотивисаном насиљу, чији је циљ изазивање страха и кога одликује тежња ка спектакуларности.

Терористичке организације увелико користе информационе технологије, пре свега за пропаганду, врбовање нових чланова, за међусобну комуникацију и прикупљање средстава. Нове технологије довеле су и до нових облика организовања и понашања терориста. Бројни су примери у којима су терористи користили информационе технологије и обарали сајтове држава које су им на мети. Али ниједан случај до сада, према мр Дамњановић, не може се назвати сајбер тероризмом, односно, употребом информационе технологије као оружја, са политичком мотивацијом, спектакуларно, са значајним материјалним или људским губицима.

С рачунаром у криминал

Излагање проф. др Мирјане Дракулић и мр Ратимира Дракулића са Факултета организационих наука односило се на сајбер криминал и борбу против њега. Након што су изнели бројне примере криминалних аката извршених уз коришћење информационе технологије, закључили су да борба против њега треба да заснива на знању, сарадњи, организованости, хармонизацији прописа и процедури, тимском раду и превенцији.

Учесници конференције

Међународна конференција „Безбедност у сајбер простору“, одржана 18. новембра у палати „Србија“ у Београду, окупила је бројне учеснике из Србије и иностранства. Међу њима су били и др Чарлиз Џорџ са *Мидлесекс универзитета* у Лондону („Ризици и претње у сајбер простору“), Светлана Јовановић са Факултета организационих наука у Београду („Симулација упада у WLAN“), доц. др Драган Ранђеловић са Криминалистичко-полицијске академије („Полиција, безбедност и високотехнолошки криминал“), Саша Живановић из Службе за борбу против високотехнолошког криминала МУП-а РС („Искуства Службе за борбу против високотехнолошког криминала“), Кјел Олав Нистен из Норвешке („Изазов сам по себи – сајбер претње и рањивости и њихове последице за модерно друштво“), Драган Новаковић из CISCO („CISCO решења за детекцију botnet саобраћаја).

Вилијам Пул из EUCOM ЕС Ј6, у излагању „Удружени напори“ изнео је део искустава из свог рада. Прошле године припадници бројних земаља, рекао је он, обучавани су како да повећају безбедност у сајбер простору. Студенти се уче да препознају рањиве тачке компјутерске технологије, да би потом повећали њихову снагу и тако одговорили на евентуалне проблеме.

Говорећи о трендовима у угрожавању и заштити мрежа и података, мр Ненад Крајновић са Електротехничког факултета у Београду подсетио је да прави подаци о нападима такве врсте нису познати. Банке и друге институције нерадо ће објавити да је неко упао у њихов систем, јер ће се то одразити на њихово даље пословање. Стога се о трендовима може говорити углавном на основу јавних извора података. Он је навео неколико типова најчешћих инцидената (генерални сервис, крађа лап-топа, неауторизовани приступи) и закључио да су грешке у техници одговорне за нападе у више од 50 посто случајева.

Без обзира на уверавања произвођача да су њихови уређаји сигурни, ниједан није апсолутно безбедан. Сами напади долазе из целог света, а могућности заштите су бројне и захтевне. Оне подразумевају редовно апдејтовање рачунарског система. Потом, админи-

стратори би требало да свакодневно прате такозване рупе у систему. Неопходно је коришћење антивирус програма који су редовно ажурирани, антиспам заштита, едукација корисника, провера система заштите.

Патриотско хакирање

Безбедност информационих система у Србији није битно другачија од оног у свету, могло се закључити после излагања Дејана Леваје из фирме Network Security Solutions. Он је нагласио да готово 90 одсто веб сајтова има безбедносне пропусте. Опасности које вребају информационе системе јесу екстерне и интерне, при чему су унутрашње опасније.

Лидија Комлен-Николић из Посебног тужилаштва за борбу против високотехнолошког криминала говорила је о кривичном гоњењу компјутерских и сајбер злодела. Она је изнела тешкоће са којима се среће тужилаштво у борби против тог специфичног облика криминала и истакла да треба повећати број људи и техничке могућности у тужилаштву. На тај начин би борба била ефикаснија.

Искуства МО и ВС у тој области изложио је пуковник др Иван Вулић из Управе за телекомуникације и информатику ГШ ВС, који је, између осталог, рекао да се приступ Интернету у тој средини одвија преко јединственог центра, који је организован ове године. „Наша мрежа постоји на територији целе Србије и има више хиљада корисника“, казао је он. Од тада није било продора. Он је истакао да није било ни контранапада, будући да они нису у складу са *Кривичним закоником Србије*.

Раин Отис из Кооперативног сајбер одбрамбеног центра у Естонији, у раду „Патриотско хакирање“ нагласио је да је оружје за ту врсту напада јефтино и указао на разноликост хакера. Они могу

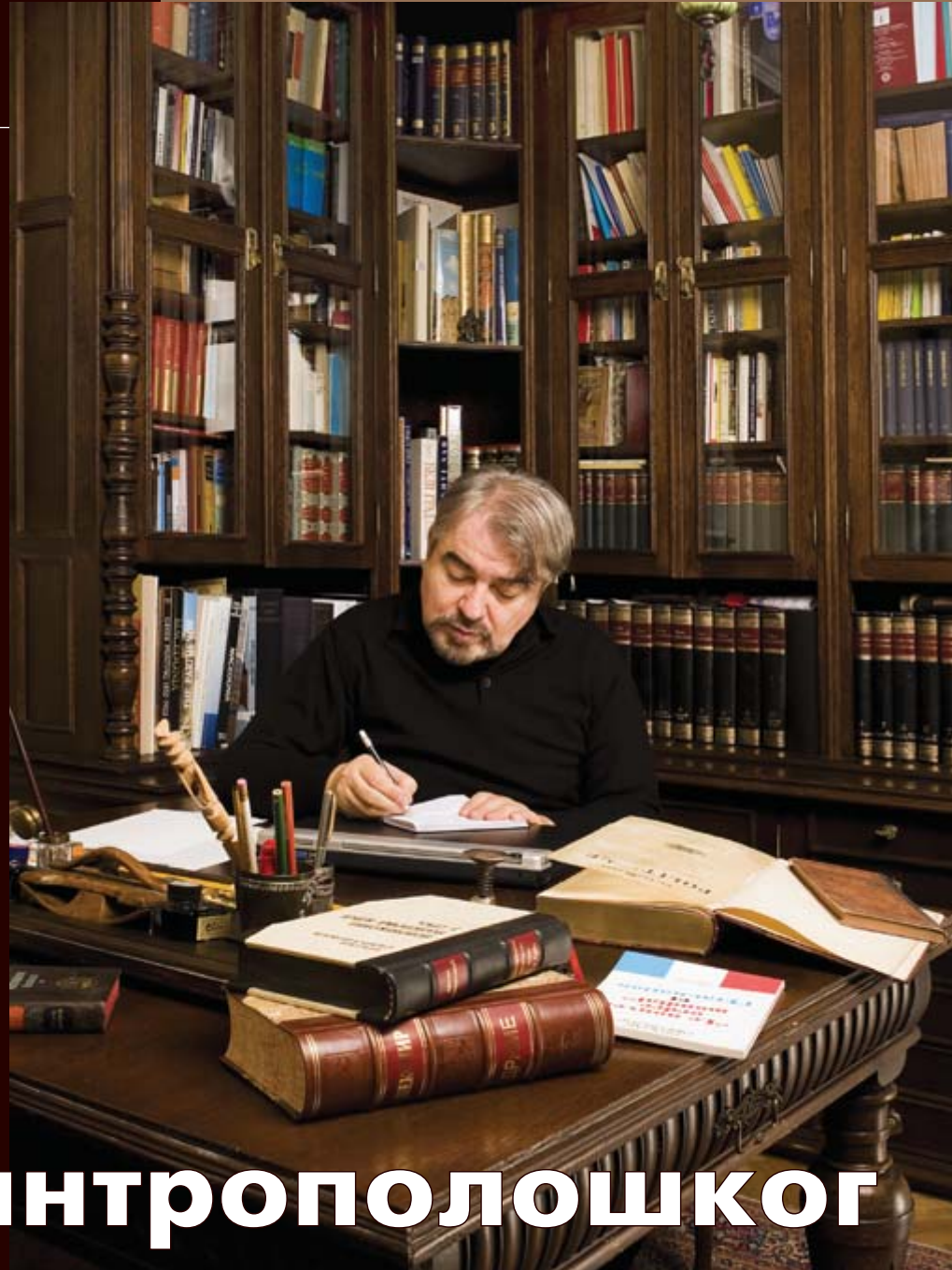
бити волонтери, државни службеници, чланови организованих криминалних група, ученици. Утврдио је и да није потребно бити велики познавалац информационе технологије да би се извео хакерски напад, те да чак није потребно имати ни рачунар. Напади су, показала су истраживања, упућивани и из Интернет кафеа, са рачунара у библиотекама, школама...

Излагање учесника, како је закључио генерал Зарић, показало је да у Републици Србији треба унапредити стање сајбер безбедности. У Републици постоје одређени капацитети да се на те нападе ваљано одговори. Или, како је речено, „располажемо са недовољно јасно видљивим и разумејим могућностима“. Степен сајбер претњи зависи од степена употребе технологије, а може се очекивати да ће он бити све виши.

Аутистичан приступ није могућ ни у тој области, те се сарадња, на регионалном и ширем плану, показује као неопходна. Методи који се у тој борби примењују бројни су и различити, али је један незаобилазан – национална стратегија одбране од сајбер претњи. ■

Снежана ЂОКИЋ
Снимео Душан АТЛАГИЋ

Професор
др Драган
Симеуновић

Крај антрополошког ОПТИМИЗМА

– Човек је биће препуно супротности. Он може да почини и најбоље и најгоре ствари на свету, а да понекад ни сам не зна зашто, или бар то други не могу сасвим да објасне. Када сам почео да истражујем насиље, био сам антрополошки оптимиста и веровао сам да је крај насиља могућ. Сада знам да то противречи људској природи – каже др Симеуновић.

Професор Факултета политичких наука и дугогодишњи експерт и координатор бројних пројеката УН и Светске банке др Драган Симеуновић изучава тероризам од седамдесетих година прошлог столећа. У то време је тероризам био потцењиван, да би данас постао важна светска тема и појава која је навела и најјачу силу света да промени принципе спољне политике. Фокус научног интересовања познатог професора остао је исти, судећи по новој, тринаестој по реду књизи – „Тероризам“, у издању Правног факултета у Београду.

Откако је тероризам постао важан, након 11. септембра 2001, много је књига написано о њему. На недавној промоцији Ваше монографије о тероризму проф. др Дарко Танасковић рекао је да та књига уводи ред у ту област. По чему се она разликује од осталих које се баве истом темом?

– После терористичких напада на Њујорк и Вашингтон 11. септембра 2001, преплављени смо текстовима, па и књигама о

тероризму. Међутим, док се до тада том темом бавио само мали круг зналаца, од тог тренутка то постаје нека врсте научне и публицистичке моде, којом се баве и многи који одиста не само да нису много знали о тероризму већ су написали и брдо нетачних ствари, што је само још више отежало разумевање тероризма, као иначе веома сложеног феномена.

Додатни проблем правили су медији и политичари својим грешкама. Новинари су спомињали тероризам и где треба и где не треба, само да би својим текстовима дали укус атрактивности, а политичари су, пак, хтели да буду у тренду, па су се, бар на речима, стално „борили“ против тероризма и онда кад га није ни било. Посебан проблем био је у скоро потпуном одсуству коректног методолошког приступа тероризму. Писано је много, без смисла и реда, са намером да се натрпа што више шокантних детаља и уз уверење да атрактивност теме и важност борбе против тероризма оправдавају све грешке, па чак и плагијате. Ситуација је нарочито код нас била више него мучна, не само по науку већ и по друштво. Било је, одиста, потребно да се са позиције науке понуди један озбиљан и научно утемељен приступ проблему тероризма.

После атентата на краља Александра 1934. године у Марсељу, ондашња Југославија тражила је да се Друштво народа одреди према тероризму. Тако је учињен први међународни покушај да се он дефинише. Ипак, ни тада, а ни данас, није се стигло до конкретне дефиниције. Шта је, по Вашем мишљењу, разлог таквог лутања?

– И за ондашње Друштво народа и за садашње Уједињене нације типично је реактивно бављење проблемом тероризма. Те организације стављале су на дневни ред питање тероризма углавном тек када када би се десио неки изузетно важан терористички акт, попут убиства краља Александра, или каснијег терористичког напада на спортисте на Олимпијским играма, које су се одржавале у Минхену. Другим речима, оне су увек само реаговале на тероризам, а нису се њиме бавиле ни стално, ни превентивно. Отуда оштро разграничене фазе у њиховом бављењу проблемом тероризма и већи или мањи залети и застоји у раду ОУН на том плану. Ипак, чини ми се да оно што се десило 11. септембра 2001. представља сувише крупан ударац Сједињеним Државама да би оне тек тако могле да дигну руке од захтева које стављају пред УН да се води борба против тероризма и да се у оквиру тих напора усвоји и једна заједничка дефиниција.

Главни разлог што се не усваја заједничка дефиниција, ипак, лежи у нејединству разних групација земаља, односно у њиховој неслагласности у погледу тога шта је тероризам, односно шта је његов главни дефинициони елемент. Док развијене земље инсистирају на методу деловања као главном дефиниционом елементу тероризма, земље у развоју, а посебно оне муслиманске, захтевају да се одржи став за који се својевремено изборио Јасер Арафат – да је у име права на ослобођење дозвољена употреба свих средстава и метода, што у крајњем значи и терористичких. Тај јаз се, за сада, доста успешно превазилази стварањем конвенција којима се покривају поједини аспекти тероризма, тачније терористичке активности, које су несумњива кривична дела.

Како сте Ви одређивали тероризам? Која су његова битна обележја у овом времену?

– Иако се тридесетак година бавим истраживањем тероризма, њега као појаву никад није било лако дефинисати, а то није лако ни данас. Мислим да је дефинисање тероризма својевремено отежавала својеврсна мода дефинисања у друштвеним наукама, која је, као и много тога другог, преузета из области природних наука. Тежило се кратким дефиницијама друштвених појава, па и тероризма. Међутим, у природним наукама то је сасвим могуће, јер је реч о појавама које често немају променљива својства, која се могу означити као суштинска, док су друштвене појаве не само комплексне већ и врло променљиве, динамичне, због чега су теже дефиниционо обухватљиве, а поготово кратком дефиницијом. Такве дефиниције онда лако обухвате и друге појаве које нису тероризам.

Својевремено, пре више од двадесет година, направио сам опширну дефиницију тероризма, која је опстала све до данас, а сада због тога доживљавам пуну сатисфакцију, јер данас, поготово у америчкој науци, доминира став да дефиниција тероризма мора бити широка како би обухватила све битне елементе садржаја појма и њихове односе међузависности.

Кад ме већ нико није критиковао због дефиниције, ја сам то на опште изненађење учинио сам у својој новој књизи о тероризму. Многи су ме молили да не мењам ту дефиницију, коју су као своју прихватале не само генерације мојих студената, магистранада и докторанада. Међутим, свако време додаје појави нешто своје и, ако је то битно, то се мора и уважити. По мом мишљењу, две нове одлике савременог тероризма, које су заслужиле да нађу места у његовој савременој дефиницији, јесу, прво, изразита оријентација на коришћење Интернета и других високих технологија и, друго, самоубилаштво.

Тероризам читате и као реакцију на притисак, и кажњавање оних за које се верује да су за тај притисак одговорни. Али тероризмом се никада није променила власт. Упркос томе, он је и даље опстао. У чему распознајете основу његовог трајања?

– Основе тероризма су бројне. Оно што га делимично одржава јесте и висок степен опредељености за неку идеју или верски принцип. Човек мора бити, донекле, и фанатик да би веровао да шачица људи насиљем може променити свет. Ипак, нису сви терористи фанатици. Можда је главни генератор тероризма насиље система које он заправо подражава. У књизи управо и указујем на то да тероризам настаје као имитативни наставак терора који је са собом донела Француска револуција. То је та иста тежња да се страхом мења воља људи и да се њиме обезбеди лакоћа прихватања политичких промена. Само што су могућности држава које спроводе терор веће од могућности терориста. Тоталитарне државе могу да чине насиље над сваким и на сваком месту у свако време, док су могућности терориста мање. Они додуше могу да чине насиље над многима и скоро на сваком месту, али не стално. То надокнађују фактором потпуног изненађења. Тероризам је, заправо, оружје слабих који хоће да изгледају јаки.

Коришћење Интернета и осталих високих технологија и самоубилаштво су две нове и изразите одлике савременог тероризма.

Први прави модерни терористи јесу руски народновољци, који су убили најдемократскијег цара на свету, Александра Другог Романова.

Тврдите да тероризам почиње да се рађа у оним срединама које се демократизују. Како се такво виђење прелама на тлу Србије?

— Први прави модерни терористи јесу руски народновољци, који су убили најдемократскијег цара на свету. Александар Други Романов је ослободио кметове ропства 1851. године, гарантовао многа права грађанима и био је једини цар на свету који је тежио да своју власт подели са парламентом. Иако су више пута покушавали да га убију, није хтео да сужава слободу које је већ дао грађанима. Ризик јесте цена демократије. Кад хоћете да демократизујете друштво, ви права окупљања, организовања и деловања не дајете само обичним грађанима већ и екстремистима међу њима. Када се они покажу као екстремисти, обично је већ касно.

Од те бољке пате и многа савремена друштва која се демократизују, па ни Србија није имуна на ту појаву. Право на слободу често се доживљава као право на угрожавање другог на разне начине, па и тероризмом. Сада су у Србији нарочито потенцијално опасни верски фондиран и, знатно мање, анархоидни тероризам.

У монографији разматрате и неке, за разумевање политичких процеса у нас, веома значајне појаве — тероризам Албанаца на Космету, исламистички тероризам на тлу бивше Југославије, десничарски тероризам...

— Иако је о тероризму Албанаца много писано у нас, чини ми се да је у тим оценама превише емоције, а она замагљује поглед на ствар. Патриотизам није много користан у науци. Боље је рећи шта је шта. Али као што има људи који су превише субјективно викали над албанским насиљем, данас има оних који субјективно превише ћуте. Што се, пак, тиче десничарског екстремизма и тероризма, они су релативно толерисани у свакој земљи, зато што десничари подржавају државу, што значи и војску и полицију. На пажњу се узвраћа пажњом, па свака држава обично жмури на десно око.

Занимљива је и веза ОВК са Ал Каидом након бомбардовања СРЈ 1999. године. Како су се ти односи даље развијали?

— О тим везама сам писао и говорио међу првима. Ипак нисам никад отишао тако далеко да као неки тврдим да је ОВК део

Са промоције књиге „Тероризам“

Иако је о тероризму Албанаца много писано у нас, чини ми се да је у тим оценама превише емоције, а она замагљује поглед на ствар. Али као што има људи који су превише субјективно викали над албанским насиљем, данас има оних који субјективно превише ћуте.

Можда је главни генератор тероризма насиље система, које он заправо подражава. Тероризам настаје као имитативни наставак терора који је са собом донела Француска револуција. То је та иста тежња да се страхом мења воља људи и да се њиме обезбеди лакоћа прихватања политичких промена.

Ал Каидине мреже и да је њен тероризам религиозног карактера.

Истина је да је тероризам ОВК националистичко-сепаратистички, а то што има примесе религијског није ни издалека било довољно да би се та оцена променила. Увек треба полазити од главног циља, а главни циљ ОВК није био стварање верске државе, већ државе Албанаца. Међутим, сада многи бивши чланови ОВК трговином дрогом све више продубљују везе са исламистичким терористима, па и са Ал Каидом. Они ће бити главна опасност не само за Србе већ и за све људе са Запада, па и за све умерене Албанце. Међутим, политичка збивања су таква да то није сада у првом плану, иако ће једног дана скоро сигурно бити. Ствари ће се почети мењати са променом ситуације у Ираку и, нарочито, у случају радикализације односа Запада са Ираном. Од свега тога ће зависити и интензитет исламистичког екстремизма и тероризма, који је сада још у повоју и на Космету, и на југу Србије и у Рашској области.

Рекли сте, једном, да Вам се још од времена када сте почели да се бавите том темом, чинило да је човек биће насиља и биће страха. Након многог животног, професорског, научног искуства, које вас је у међувремену оплеменило, да ли вам се и даље исто чини?

— Човек је биће препуно супротности. Он може да почини и најбоље и најгоре ствари на свету, а да понекад ни сам не зна зашто, или бар то други не могу савсим да објасне. Када сам почео да истражујем насиље, био сам антрополошки оптимиста и веровао сам да је крај насиља могућ. Сада знам да то противречи људској природи. Својевремено је Макијавели рекао да је сваки човек само пола човека, а да је пола звер. Мислим да је погрешно и да је човек знатно више звер него што је човек. Довољно је само погледати развој цивилизације и видети да, што је човек више говорио о миру, више је водио рат и чинио насиље. Тероризам 21. века ће, нажалост, по свему судећи то такође потврдити. ■

Снежана ЂОКИЋ
Снимео Л. КЛИКОВАЦ

Сто захвалница за сто бројева

Новински центар *Одбрана* обелеžio је 20. новембра излазак стотог броја истоименог магазина – *Одбрана* – јединог војног часописа у систему одбране.

Традиционалном окупљању су, уз припаднике Новинског центра, присуствовали бројни сарадници *Одбране*, пријатељи и представници медијских кућа с којима Редакција сарађује.

Директор Центра и главни и одговорни уредник *Одбране* потпуковник Славољуб Марковић истакао је, том приликом, да је војна новина, за четири године колико постоји, постала референтан и поуздан извор информација о систему одбране, те да је у потпуности одговорила дефинисаној мисији.

Потпуковник Марковић посебно је нагласио да се до сада на страници *Одбране* потписало више од две стотине сталних и повремених сарадника, дописника, консултаната, фоторепортера и илустратора. Сви они јесу, према његовим речима, део редакцијског тима, који два пута месечно обликује војну новину.

Поводом јубилеја – стотог броја магазина – сто сарадника добило је признања Новинског центра. Колегама су захвалнице уручили новинари и уредници *Одбране*, на пригодном дружењу у Централном дому Војске Србије. ■ В. П.

Реформа сектора безбедности у Србији

Центар за цивилно-војне односе организовао је јавну расправу на тему „Докле је стигла реформа сектора безбедности у Србији“. Скуп је реализован као серија панел-дискусија у којима су учествовали представници државних институција, народни посланици, представници цивилног сектора и медија.

Повод за ову јавну расправу јесте објављивање првог „Годишњака реформе сектора безбедности у Србији“ у издању Центра за цивилно-војне односе, у коме су предочене оцене о реформисаности Војске, полиције, безбедносно-обавештајних служби, органа са одређеним полицијским овлашћењима, затвора, приватних безбедносних компанија, те државних и независних тела задужених за њихову контролу и надзор.

У оквиру неколико панел-расправа учесници су дискутовали о транспарентности као предуслову ефикасног надзора сектора безбедности, о поштовању људских и мањинских права државних органа у сектору безбедности, али и о улози политичара и странака у реформи сектора безбедности.

Говорници су се, углавном, сложили у ставу да је завршена прва генерација реформи сектора безбедности, али да се са реформама мора наставити. ■ Б. М.

Изградња поверења

Тим Верификационог центра Немачке, који је предводио потпуковник Гајвајлер Јирген Реинхолд, обавио је аеро-фото снимања над територијом Србије на основу билатералног споразума, а према правилима иницијативе „Отворена неба“ (Open Skies).

Иако Србија није потписала поменути споразум, који примењује више од 30 земаља света, а међу њима и САД и Русија, немачком тиму омогућено је да специјализованим авионом румунског ваздухопловства око три сата надлеће територију наше земље.

Немачки тим пратила су и двојица припадника Оружаних снага Италије, те осам припадника румунског ваздухопловства, који су чинили посаду авиона АН-30.

Потпуковник Реинхолд сматра да је за Србију важно да постане чланица иницијативе „Отворена неба“, јер се тиме сврстава међу неколико десетина земаља које на тај начин граде међусобно поверење.

СНИМИО Д. БАНДА

Иницијатива „Отворена неба“ подразумева право земаља потписница да под одређеним условима снимају целокупну територију осталих земаља из ваздуха и на тај начин стекну увид у војну и цивилну инфраструктуру. ■ А. П.

Присма на Сајму предузетништва

На 8. Међународном сајму предузетништва *Бизнис база 2009*, одржаном на Београдском сајму, свој програм представила је и Дирекција за промену каријере Присма.

– Овим програмом афирмишемо вештине и способности наших корисника, пружајући им помоћ у промени каријере и започињању новог посла. Помоћ се реализује путем саветовања, информисања, али и курсева обуке и преквалификације – истакао је мајор Срђан Илић, представник Присме на овогодишњем Сајму предузетништва. ■

Н. Д.

Конференција о планирању вежбе „Combined Endeavor 2010“

У хотелу „Хајат“ у Београду одржана је Конференција о планирању концепта вежбе „Combined Endeavor 2010“, на којој земље „Партнерства за мир“ традиционално већ 14 година проверавају и унапређују интероперабилност телекомуникационих и информатичких система својих оружаних снага.

Четвородневним активностима присуствовале су делегације 34 земље, са више од 120 учесника. На отварању конференције учесницима су се обратили државни секретар Зоран Јефтић, отправник послова амбасаде САД Џенифер Браш и пуковник Данијел Мечет, представник Европске команде Оружаних снага САД.

Државни секретар Јефтић подсетио је да је Србија у протеклој деценији знатно интензивирала односе са Северноатлантским савезом, који су од 2006. године уоквирени у „Партнерству за мир“. Област информационих технологија, рекао је Јефтић, дефинисана је као једно од главних поља сарадње са Алијансом.

догађаји

Џенифер Браш је свим учесницима Конференције пожелела успешан рад и нагласила да је Београд значајан не само за историју Србије и Балкана, него и за европску историју.

Пуковник Данијел Мечет рекао је да је Србија квалитетном организацијом конференције потврдила посвећеност Програму који обједињује и интегрише комуникационе и информатичке системе. Он је подсетио да се у Београду налази музеј Николе Тесле, великог научника чији су проналасци ударили темеље савременим телекомуникацијама.

Вођа делегације Војске Србије мајор Милан Кртинић истакао је да наши стручњаци у поменутих активностима учествују од 2008. године, када су били у улози посматрача, док су ове године учествовали на вежби у Бањалуци. Војска Србије сада је домаћин једне од укупно пет конференција које се одржавају како би се детаљно испланирала вежба за наредну годину.

„Combined Endeavor 2010“ требало би да послужи за испитивање најновијих технологија из области телекомуникација и информатике, те да се омогући висок ниво интероперабилности међу свим војскама које имају своје представнике на вежби. ■

А. ПЕТРОВИЋ
Снимио Д. АТЛАГИЋ

Ракеташи дост

На Бањици је 24. новембра обележен Дан 250. ракетне бригаде ПВО. Скупу су присуствовали државни секретар у Министарству одбране Игор Јовичић, заменик команданта ВиПВО бригадни генерал Небојша Ђукановић, начелници управа Министарства одбране и Генералштаба Војске Србије, команданти јединица, чланови породица погинулих припадника бригаде, представници верских организација и бројни пријатељи тог састава Војске Србије.

Обраћајући се присутнима, командант јединице бригадни генерал др Миодраг Гордић истакао је да су ракеташа, због својих успеха у одбрани отаџбине, међу војницима познати и признати као истински професионалци, инспирација и надахнуће свих генерација. За изузетне резултате, постигнуте током отпора агресији НАТОа 1999. године, један од најбољих састава у систему одбране и Војсци добио је и *Орден народног хероја*, што, према речима генерала Гордића, представља разлог за понос, али и обавезу на стално доказивање.

Цивилно-војна сарадња

У Центру за мировне операције Здружене оперативне команде Генералштаба Војске Србије (ЗОК ГШ ВС) завршен је „Регионални курс о цивилно-војним односима и цивилно-војној сарадњи“. Скуп су организовали Одељење за цивилно-војну сарадњу (Ј-9) Генералштаба Војске и Министарства одбране Канаде и Краљевине Холандије.

Сертификати курса додељени су учесницима у канадској амбасади у Београду, а догађају су присуствовали и амбасадор Канаде Џон Морис и начелник Управе за обуку и доктрину генералмајор Петар Ђорнаков.

На курсу је учествовао 31 полазник – из Албаније, Босне и Херцеговине, Црне Горе, Македоније, Министарства одбране и Војске Србије, МУП-а Србије, Факултета безбедности, Центра за цивилно-војне односе и Црвеног крста Србије.

Током наставе полазници су боравили у Врању и сагледали активности 4. бригаде у области цивилно-војне сарадње. ■

војни традиције

– Тежишна обавеза 250. бригаде у овој години била је обука припадника јединице за извршавање наменских задатака и припрема за бојно гађање. Уз непрекидно дежурство у систему ПВО и ангажовање на обезбеђењу административне линије према Косову и Метохији, реализовали смо и велики број тактичких увежбавања, вежби, контролних гађања дивизиона и бригаде, што је представљало својеврсну проверу достигнутог нивоа оспособљености – нагласио је генерал Гордић.

У току године, 250. ракетну бригаду посетили су начелници генералштабова оружаних снага Шпаније и Мађарске, командант стратегијске артиљерије Народноослободилачке војске Кине и високе војне делегације Ирака, Бугарске, САД и Хрватске, што је још један показатељ интересовања за јединицу чији су припадници оборили F 117. ■

Д. ГЛИШИЋ
Снимео З. МИЛОВАНОВИЋ

Обука из оперативног планирања

У складу с *Индивидуалним програмом партнерства*, у нишкој касарни „Књаз Михајло“ одржана је обука припадника Копнене војске у процесу оперативног планирања према стандардима НАТОа.

Обуку је извео мобилни тренинг тим из Команде копнене компоненте НАТОа у Мадриду. Демонстрирани су теоретски и практични садржаји из различитих фаза оперативног планирања, попут оријентације, развоја курсева акције и брифинга о одлуци. З. М.

Припреме Санитетског тима АМЕТ-14 за Конго

У Центру за мировне операције почеле су припреме Санитетског тима за медицинску евакуацију ваздушним путем (АМЕТ-14), за одлазак у мировну мисију УН у ДР Конго. Током припрема које ће трајати до 4. децембра, учесници ће проћи кроз обуку у вожњи, стручну обуку на Војномедицинској академији, а упознаће се и са радом Оперативног центра система одбране. Тим ће у мисију у Конго бити упућен током фебруара 2010. године. Н. Д.

Инострани војни представници у Крушевцу

Центар за усавршавање кадрова АБХО Војске Србије посетили су изасланици одбране земаља потенцијалних донатора, акредитовани у Србији. Посета је организована у оквиру пројекта прерастања Центра за усавршавање кадрова у Регионални центар АБХО.

Циљ посете изасланика одбране касарни „Цар Лазар“ у Крушевцу била је презентација пројекта „Регионални центар АБХО“ и предлога могућих опција донација овом пројекту. Стране војне представнике поздравили су командант Команде за обуку Војске Србије генерал мајор Александар Живковић, командант Центра АБХО пуковник Слободан Савић и председник Националне комисије за спровођење Конвенције о забрани хемијског наоружања из Министарства спољних послова амбасадор Братислав Ђорђевић. Скупу су присуствовали и Милорад Перић, начелник Управе за међународну војну сарадњу МО, и генерал-потпуковник Милан Зарић, директор Института за стратегијска истраживања.

Изасланици одбране имали су прилику да стекну увид у рад и задатке Центра за усавршавање кадрова АБХО, а представљен им је и пројекат будуће улоге ове јединице.

Током посете, страни војни представници обишли су капацитете за смештај, кабинетске просторије и радиолошку и хемијску лабораторију. Уз то, у оквиру статичке презентације, видели су и средства АБХО. ■

Р. ДРАГОВИЋ

Обука АБХО у тактичким јединицама

У Центру за усавршавање кадрова АБХО у Крушевцу, од 23. до 28. новембра, одржан је курс за планирање и организовање обуке АБХО у тактичким јединицама, који су похађали представници оружаних снага Аустрије, Грчке, Турске, Босне и Херцеговине, Македоније, али и припадници Жандармерије МУП-а Србије и специјалних јединица наше војске.

На курсу су полазници стекли основна знања о несмртоносним оружјима за привремено онеспособљавање у противтерористичким дејствима и мировним мисијама, сагледали њихову употребу и усвојили методске поступке за организацију и извођење обуке на тим средствима.

Курс је отворио командант Центра пуковник Слободан Савић. Том приликом, нагласио је да капацитети Центра АБХО омогућавају да се он успешно укључи у оспособљавање осталих институција које се баве оружјем за масовно уништавање на регионалном и међународном нивоу. Будући регионални центар АБХО изводиће едукативне, оперативне и доктринарне задатке на националном, регионалном и међународном плану. ■

З. М.

204. авијацијска база

Мирно небо над Србијом

За само три године, од оснивања базе до данас, јединице стациониране на аеродрому у Батајници интензивирале су летачку обуку, подигле квалитет оспособљавања летачког и техничког састава, модернизовале аеродромску инфраструктуру и израсле у респективну снагу противваздухопловне одбране Војске Србије

еличанствени аеромитинг, одржан недавно на аеродрому у Батајници, засенио је сва друга збивања у јединицама које су га, с пуно елана, знања, одговорности и ентузијазма реализовале. У 204. авијацијској бази, средишту неколико ескадрила и њима потчињених јединица, и данас је живо, готово, као тог незаборавног викенда. Нема, додуше, оног мноштва заљубљеника у ваздухоплове и летачке бравуре који су дали печат великом успеху митинга, нема бројних авиона страних армија и њихових пилота, домаћински прихваћених тих дана, али се на аеродрому, свеједно, ради с намањеном жестином и упорношћу.

Приближава се Дан јединице, 2. децембар, када треба сумирати утиске и објективно оценити постигнуто. По свему урађеном и виђеном током ове године, то неће бити нимало лак посао.

Истичући да је аеромитинг „Батајница 2009“ био тек део задатака које су припадници 204. авијацијске базе реализовали ове године, командант јединице бригадни генерал Мирко Вранић рекао је да од формирања базе и њене реорганизације по западним стандардима, јединице смештене на аеродрому, посебно ескадриле, постижу изразито добре резултате у обуци и извршавању свакодневних задатака.

– Реорганизација је спроведена по западним стандардима, али је, истовремено, усклађена с нашим условима живота и рада, постоје-

ћим капацитетима, степеном оспособљености и посебним условима инфраструктуре којом располажемо. Позитивни ефекти реформе, остварени од оснивања базе, средином новембра 2006. године до данас охрабрили су нас и мотивисали за још ефикаснији и успешнији рад. Између осталог, још у првој години успоставили смо континуитет у набавци млазног горива, што нам је омогућило непрекидну обуку пилота и знатно већи број тренажних летова. Прошле године увели смо у оперативну употребу неколико ремонтваних и модернизованих летелица, авиона и хеликоптера, чиме је такође омогућен знатно виши ниво обучености пилота. Лавовски део посла обављен је ремонтвањем авиона *миг 29* (МиГ) и *јак 40* (ЈаК), те хеликоптера Ми-8 у Заводу „Мома Станојловић“, што нам је омогућило да реализујемо и обуку у ноћним условима – рекао је генерал Вранић.

Поред значајног интензивирања пилотских тренажа, у ескадрилама је реализована и обука пилота у ноћним условима, завршена је преобука пилота са авиона *миг 21* на *миг 29*, окончана стручноспецијалистичка обука на авионима Г-4 и хеликоптеру „газела“ и изведена борбена обука са више од 100 дејстава на полигону „Чента“. Завршена је обука најмлађих пилота у акробатском, инструменталном и навигацијском летењу.

– Резултати учињених напора били су видљиви на многобројним вежбама и увежбавањима на којима су учествовале јединице 204. авијацијске базе – подвлачи генерал Вранић. – На гађању и ракетирању земаљских циљева, реализованом на полигону „Чента“, пилоти су постигли веома добре резултате, а артиљеријско-ракетни дивизион ПВО, који је на контролно-тренажном гађању на аеродромском полигону и бојном гађању на „Пасуљанским ливадама“ остварио фантастичан резултат, добио је оцену 4,85. Велики је свакодневни ангажман и припадника ваздухопловно-техничке службе, захваљујући којима авиони и хеликоптери 204. авијацијске базе сигурно и често крстаре нашим небом и поред вишедценијског „радног стажа“. Побољшана су и средства за опслуживање авијације. Редовно се користе обе полетно-слетне стазе, нови контролни торањ повећао је безбедност летења, урађена је вертикална и хоризонтална сингнализација, поправљени су објекти за смештај симулатора лета. Све то довољно говори о побољшању услова за живот и рад на аеродрому и оправдава високе захтеве у наредном периоду. Организацијске промене и улагања дали су очекиване резултате, тако да су наши ваздухоплови у сваком тренутку спремни за дејство и извршавање свих задатака – оценио је бригадни генерал Мирко Вранић.

У години која долази, припаднике 204. авијацијске базе очекују нова доказивања. Заслужену пажњу поклоните и Служби трагања и спасавања, чија су снага и оспособљеност проверене и током аеромитинга. Неће запоставити ни међународну сарадњу, по којој су јединице 204. авијацијске базе и до сада биле међу истакнутијим у Ваздухопловству и Војсци.

ЦИВИЛНО-ВОЈНА САРАДЊА

У 204. авијацијској бази истичу одличну сарадњу са цивилним структурама. Поред централне манифестације државног карактера, која је обележила 2009. годину – аеромитинга „Батајница 2009“ и „Отвореног дана“, реализовано је и више посета грађана. Базу су до сада посећивали гости различитих генерација – од предшколског узраста до пензионера.

Како објашњава начелник за цивилно-војну сарадњу 204. авијацијске базе мајор Никола Ковачић, тај вид партнерства огледа се највише у узајамном помагању.

– Организација бесплатног превоза и уступање њива за паркирање у време одржавања аеромитинга „Батајница 2009“, успостављање редовних линија градског превоза до батајничког аеродрома, ангажовање наших инжењерских машина на уклањању депонија у Новој Пазови, само су неки од примера успешне сарадње са цивилним сектором. Представници Војске, заузврат, увеличали су бројне манифестације, попут „Дана досељеника“, „Мини сајма књига“ у Старој Пазови, Дан школе „Свети Сава“ у Новој Пазови, полагању венаца... – набраја мајор Ковачић.

У акцији „Очистимо Србију“, а у сарадњи са Београдом, реализоване су бројне активности, као што су детаљно чишћење и уређење зелених површина и санитарна сеча дрва у кругу аеродрома и његовом окружењу, асфалтирање саобраћајница, изградња објеката, инжењеријско уређење...

Доказ добре сарадње јесу бројне захвалнице које красе витрине 204. базе. Поклон вредан помена јесте и слика добијена на дар од учесника ликовне колоније „Водица 2009“, за помоћ коју је база пружила у реализацији те манифестације. Сваки ученик генерације Основне школе „Свети Сава“ у Новој Пазови као поклон за добро учење и владање добија из руку команданта базе несвакидашњи поклон – макету авиона.

Командант 204. аб бригадни генерал Мирко Вранић са сарадницима

– Имали смо много гостију из иностранства, а и ми смо посетили неке од страних земаља у којима смо сагледали њихова организациона достигнућа и способност сличних састава – каже генерал Вранић. – У САД смо обишли ваздухопловни састав Националне гарде, чиме смо наставили сарадњу започету још 2006. године. Имали смо прилику да упоредимо знања са страним искуствима, да видимо како су организовани и како функционишу. Заључак јесте да је наше војно ваздухопловство стручно и да располаже респективним кадровским потенцијалом – закључио је командант 204. авијацијске базе бригадни генерал Мирко Вранић.

Да је то заиста тако, могла се уверити и стручна и заинтересована јавност, не само ове, већ и ранијих година. Носилац билатералне војне вежбе с оружаним снагама Румуније „Air Solution 2009“ била је база, а ескадриле су учествовале и на здруженој вежби „Одлучан одговор 2009“, свакако највећој вежби Војске Србије у последњих неколико година. Јединице 204. авијацијске базе учествовали су и на вежбама „Дипломац“ и MEDCEUR.

Ново време нуди нове изазове и тражи нова знања. Зато се припадници 204. авијацијске базе усавршавају на различитим курсевима, организованим по стандардима Натоа и прилагођеним специфичним захтевима времена и поднебља. Посебна пажња поклања се и школовању будућих пилота, реализује се селективно летење студената на ваздухопловима „утва 75“ и „газела“, а не заборавља се ни усавршавање стручног техничког особља.

Све то од 204. авијацијске базе чини кошницу, у којој ниједног тренутка нема места за предаха.

101. ловачка авијацијска ескадрила

Увек будни

У саставу јединице која се сматра „кремом“ сваког ваздухопловства налазе се летелице миг 21 и миг 29

Они брину о безбедности неба изнад Србије. Не знају за празник, викенд и нерадни дан. Стално у дежурству, очију упртих у висине, у свако доба спремни су да полете и заштите наш ваздушни простор.

„Крем“ 204. авијацијске базе у Батајници чини 101. ловачка авијацијска ескадрила. У њеном саставу лете најсавременији авиони којима Србија располаже – летелице миг 29 и миг 21.

Према речима команданта ескадриле мајора Брана Крњајића, најјаче оружје јединице јесте велико искуство пилота, стечено у најтежим временима.

– Ловачка 101. наследила је претходне две ескадриле из некадашњег 204. авијацијског ловачког пука. Ове јединице, осим мирнодопског, имале су и ратно искуство, посебно 1999. године. Пилотски састав и авиони ових јединица нашли су се у ескадрили у данашњем облику и чине једину ловачку ескадрилу у Ваздухопловству Војске Србије – објашњава Крњајић.

Ловачка ескадрила једина је која, поред редовних наменских задатака прописаних упутствима и правилницима у складу са новим мисијама и задацима Војске, обучава пилоте ловачке авијације. Основна намена јединице јесте одбрана територије и ватрена подршка јединицама Копнене војске. Њени главни задаци су контрола ваздушног простора, одвраћање од агресије нашим ваздухопловним снагама и противваздухопловна одбрана територије – извиђање из ваздуха и дејства по земаљским циљевима.

У мирнодопском периоду 101. ловачка ескадрила ангажована је у систему противваздухопловне одбране тако што два њена пилота непрекидно дежурају. Заједно са колегама из 250. ракетне бригаде ПВО и 126. центра за ваздушно осматрање, јављање и навођење, чине основни бедем заштите државе из ваздуха. Дежурства се тренутно обављају авионима миг 21 и наизменично летелицама миг 29. Основни задатак пилота је да по позиву, у року од пет минута, буду у ваздуху, ради одређене интервенције, зависно од задатка који пред њих постави Оперативни центар, преко кога добијају сигнал за приправност, односно полетање.

– Дежурство непрекидно траје више деценија. У целини посматрано, ловачки пилоти стално су будни на том задатку. То нам је уједно борбено дежурство поред редовних која у Војсци постоје. Структуру ескадриле чине четири авијацијска одељења и Команда, са потребним бројем људи који имају све одговарајуће школе и курсеве који захтева рад на тим дужностима – напомиње мајор Крњајић.

На аеродрому у Батајници истичу да је стање у ловачкој авијацији данас неупоредиво боље у односу на период од пре неколико година, када је летење било готово заустављено. Решење проблема снабдевања горивом, ремонт ваздухоплова и већи налет пилота учинио је да се на будућност српске авијације данас гледа са далеко више оптимизма.

– Ремонт авиона миг 29 „купили“ смо период од десетак година у коме ћемо на најбољи начин извршавати постављене задатке – указује први човек 101. ескадриле. – Тренутно имамо три ове летилице, а четврта је на ремонту у Заводу „Мома Станојловић“. Пети миг 29, нажалост, изгубљен је у несрећи у којој су летос трагично настрадали наш колега пилот Раде Ранђеловић и војник Милан Улемек. У оквиру ремонта ових авиона добили смо и један симулатор лета за „двадесетдеветку“. Овај апарат пружа фантастичне могућности за обуку пилота на земљи, чиме се штеде знатна средства. Изузетно је повољан за обуку у инструменталним и ноћним условима и пружа врхунске услове за тренажу пилота. Симулатор је још у фази испитивања, а очекујемо да се убрзо нађе у пуној употреби.

Међу најважнијим пословима који су у току у 204. авијацијској бази јесте сигурно преобука пилота са мига 21 на савременији миг

29. Према Крњајићевим речима, тај процес је веома важан, јер би требало да премости процеп у ловачкој авијацији, који би могао да настане куповином нових авиона до 2015. године.

У 101. ескадрили кажу да се у последње време суочавају са недостатком млађег кадра који би на време ушао у тренажни процес, како би на најбољи начин наследио домаћу ловачку авијацију. Како објашњавају, последњих година забележен је велики одлив пилота – најискуснији су завршили радни век, док је део распоређен на бројне командне дужности.

Пошто ловачка авијација захтева искључиво врхунски обучене ваздухопловце, који су прошли све степене летачке обуке, потребно је већ сада тражити решење за будућност. То се односи и на визију новог авиона наше ловачке авијације, с обзиром на то да су ресурси технике ограничени и да полако истичу.

Снимио Димитрије ОСТОЈИЋ

252. мешовита авијацијска ескадрила

Учитељи будућих пилота

Пилоти 252. мешовите авијацијске ескадриле једини у земљи обучавају студенте Војне академије, будуће пилоте, за извршавање борбених задатака

Оно по чему се припадници те ескадриле разликују од осталих колега јесте спремност на стрпљење и упорно понављање појединих радњи, све док их њихови ученици за командама авиона, будући пилоти и наследници у јединици, не савладају. Они, наиме, нису само пилоти, они су и педагози од којих, у правом смислу те речи, зависи будућност нашег борбеног ваздухопловства.

Осим студената Војне академије, будућих пилота, инструктори 252. ескадриле обучавају основним летачким вештинама и оне

који су тек изразили жељу да крену њиховим стопама. Током селективног летења, које се реализује само у тој ескадрили, они ће неколико пута одлучити који од заљубљеника у летење и авионе могу, а који, нажалост, не, да наставе обуку. После сваког раздела они ће пресудити. А то није ни лак, ни захвалан посао.

– Одговорност је огромна – каже мајор Бојан Милосављевић, заменик команданта 252. мешовите авијацијске ескадриле. – Ми непосредно учимо на попуно наших ескадрила, на будућност вида. И зато немамо сентименталности. Иначе, овде реализујемо три типа обуке, на авионима *утва 75* и *Г-4* и на хеликоптерима *газела*. Поред основне обуке и селективног летења, реализујемо и стручно-специјалистичко оспособљавање пилота на борбеним хеликоптерима, по различитим временским и метеоролошким условима.

Један број пилота својевремено се специјализовао за лет на једном типу авиона, у међувремену су завршили преобуку за управљање другим типом и тако повећали не само ниво сопственог знања и вештина, већ су стигли до степенице на којој могу да размишљају о позиву инструктора летења. То је, истовремено, доказ њихове врхунске обучености и способности да лете на различитим типовима борбених авиона, у свим временским и метеоролошким условима, ноћу и дању. И не само то, у нашој јединици пилоти се обучавају за извршавање различитих тактичких задатака и тиме постају врсни борбени пилоти, што је, наравно, наш крајњи циљ – каже мајор Милосављевић.

138. мешовита транспортна ескадрила

Широка лепеза успеха

Током 2009. године припадници јединице остварили су више од 1.000 часова налета, што је најбољи показатељ резултата рада ескадриле

Према резултатима које остварује и плановима за будућност, као најперспективнија у 204. авијацијској бази Војске Србије следи 138. мешовита транспортна авијацијска ескадрила. Командант јединице потпуковник Саша Мијаиловић истиче да је 2009. била година успешних послова и добрих резултата. Њена основна намена јесте извршење задатака превоза ваздушним путем људства и терета и подршка Војсци у све три мисије.

– Наша ескадрила била је током године ангажована на ВИП превозу авионима и хеликоптерима у земљи и иностранству за потребе Војске Србије и Министарства одбране – каже потпуковник Мијаиловић, док сумира учинак године која је на измаку. – Сегмент рада у коме је ескадрила нарочито успешна је и род за привреду. Реч је о превозу путника и терета за кориснике ван Војске. Поносни смо и на сложени посао монтаже климатских уређаја на зграду Војномедицинске академије, који је успешно обавила наша ескадрила. Систем је такав да ни на један други начин није могао бити инсталиран, осим из ваздуха – објашњава командант ескадриле.

Командант 138. ескадриле подсећа и да је његова јединица била ангажована на постављању ски-лифта и жичаре на планини Голији. Агенду летења попуњавали су и задаци из домена прве мисије Војске, где се издваја сарадња са Специјалном бригадом на десантирању падобранаца и низ вежби. Ескадрила је учествовала на вежбама „Пештер 2009“ и на заједничкој вежби са припадницима ваздухопловства Румуније на батајничком аеродрому.

Један од правца будућег деловања јединице јесте и ангажовање у Служби трагања и спасавања. Ваздухопловство је за њу везано већ низ година, а план је да она прерасте у службу коју би, осим Војске, чинили и остали сегменти државе – МУП, Горска служба спасавања... Иако су за сада познате само њене контуре, нико не сумња да ће тај важан сектор, у коме ће авијација имати значајну улогу, бити ваљано организован.

Мешовита транспортна авијацијска ескадрила формирана је 2006. године од 677. транспортне и 890. мешовите хеликоптерске ескадриле. Реформом Војске и реорганизацијом постојећих средстава основана је мешовита ескадрила, са основном наменом различитих облика превоза људства и терета.

У хангарима и на стајанци ескадриле су авиони АН-26, Јак-40 и хеликоптери Ми-8 и „газела“.

Ескадрила је препозната и као један од стубова треће мисије Војске Србије. Њена улога незамењива је при-

ликом гашења пожара, помоћи становништву угроженом од елементарних непогода, у подршци привреди, те у борби против тероризма и других видова угрожавања грађана.

– Наша ескадрила најбоља је када је реч о исправности ваздухоплова. Авиони који су у употреби ремонтовани су, а у перспективи је и ремонт хеликоптера, што ће нам омогућити да још ефикасније извршавамо задатке који се пред нас постављају. Између осталог, ремонтована су два авиона АН-26, један Јак-40. Тако је продужен век и четири хеликоптера ХТ-40, док је Ваздухопловни завод „Мома Станојловић“ обавио ремонт три хеликоптера „газела“. У перспективи је и комплетан сервис Ми-17 – набраја командант ескадриле.

Пилоти јединице су током ове године остварили 1.000 часова налета. Како објашњавају у 204. авијацијској бази на Батајници, та бројка налета најбољи је показатељ рада ескадриле. Бројку чини обука, те часови проведени у ваздуху приликом превоза припадника Војске, Министарства одбране и цивилних корисника.

– Прави смо пример шта Ваздухопловство може и шта оно значи за државу и друштво – каже Мијаиловић. – Авијација је у првом реду потреба. Луксуза ту нема. Задаци за које смо оспособљени, широка лепеза послова које можемо да обављамо и резултати које смо последњих година постизали најбољи су пример значаја тог вида Војске. Уз то, није занемарљив ни материјални потенцијал који наше ваздухопловство има, што у време свеопште економске кризе добија на значају. У том правцу можда треба посматрати будућност српског ваздухопловства.

Упркос финансијској кризи, због добре перспективе тог дела авијације, планира се и ремонт и обнова постојећих, али и набавка нових средстава. Наш саговорник наводи да је „флота“ постојећих ваздухоплова довољна према постојећим нормама, али и да је поглед у сутрашњицу – неопходан. Реч је о набавци нових летелица које би омогућиле обављање широке лепезе послова.

Иако постојећа средства одговарају постављеним задацима, извесно је да ће ускоро бити потребно „појачање“ ескадриле новим ваздухопловима. У перспективи је зато набавка лаких вишенаменских авиона, хеликоптера за ВИП превоз и аеро-фото снимање.

Како и у светским ваздухопловствима важи тренд раздвајања разнородне авијације, потребе и услови у Ваздухопловству Војске Србије такви су да у истој ескадрили, „реп уз реп“ лете и хеликоптери и авиони различитих типова. У 138. ескадрили напомињу да добра организација, „строј“ искусних стручњака, уз стално учење и усавршавање гарантују успешну сарадњу различитих типова ваздухоплова.

171. артиљеријско-ракетни дивизион ПВО

Врхунска обученост

Да су „бофорси“ остали веома ефикасна претња ваздухопловима на малим (и средњим) висинама упорно доказују артиљерци ПВО којима командује капетан Тони Латиновић. И на последњој провери, реализованој на полигону „Пасуљанске ливаде“, били су немилосрдни према пилотима који су вукли мете предвиђене „за одстрел“. Да су уместо мета на њиховим нишанима били авиони, пилотима у кокпиту наших борбених летелица не би било нимало лако.

– Поред спремности за извршење борбених задатака, реализоване на самом гађању, ми се, током таквих вишедневних вежби, припремамо и за живот и рад у теренским условима, приближним оним које познајемо из времена отпора агресији НАТОа – каже капетан Латиновић, један од ретких официра у Војсци Србије, ако не и једини, који је од војника унапређен најпре у подофицира, а затим и у официра. Баш по стандардима НАТОа. Његове колеге, али и пилоти, чије су летелице мета његових артиљераца и ракеташа, кажу да то није било изненађење, јер резултати које његова јединица постиже оправдавају висока очекивања која претпостављени имају.

– За мене је најважнија обука, којој свакодневно придајемо одлучујућу пажњу – наставља капетан Латиновић. – Шта год да радимо, у циљу је побољшања нивоа оспособљености за основни задатак.

На бојном гађању циљева у ваздушном простору, артиљерци и ракеташаи 171. дивизиона ПВО показали су врхунско умеће и доказали традиционалну успешност у обарању „ваздухоплова“

Велику помоћ у обучавању пружају нам управо они на које усмеравамо цеви наших противавионских оруђа, 40 милиметарских топова „бофорс“ и ракетних система кратког домета „шило“. Да бисмо изашли на бојно гађање, потребно је да реализујемо више од 500 тренажних гађања, и на симулатору и на контролно-тренажним испитима или тактичким вежбама. Стечено знање доказујемо на терену. И ту пресуђује тимски рад – каже капетан Латиновић.

Иако истиче да је много лакше радити са професионалним војницима, командант 171. артиљеријско-ракетног дивизиона ПВО каже да су војници на одслужењу војног рока веома мотивисани и спремни да уче. Ипак, за операторе и нишаније бира професионалце, којима рочни војници зналачки помажу.

24. ваздухопловни технички батаљон

Подршка летењу

Велики изазов за јединицу био је међународни аеромитинг, на коме је највећи терет организације управо понела она – од припрема аеродрома до обезбеђивања средства за опслуживање свих типова ваздухоплова

Десну руку свих ескадрила у 204. авијацијској бази представља управо 24. ваздухопловни технички батаљон. Он је задужен за послове припреме ваздухоплова за летење, одржавање, снабдевање горивом и флуидима, резервним деловима и убојним средствима. Припадници тог састава кључни су у свакој фази летења, јер припремају авион, брину о горивима, мазивима, наоружању, исправности...

Како војничким речником објашњава мајор Момчило Кузмановић, заменик команданта јединице, задатак батаљона јесте одржавање свих типова ваздухоплова којим база располаже у првом и другом степену.

– Први степен подразумева припрему ваздухоплова за летење, док други чини превентивно и корективно одржавање. Опслу-

живањем и одржавањем авиона у бази баве се три чете. Задатак четврте јесте одржавање техничких материјалних средства – возила, наоружања, АБХ опреме, релејних уређаја. Јединицу заокружује пета чета, задужена за снабдевање погонским материјалним средствима, резервним деловима и наоружањем – набраја мајор Кузмановић.

Осим редовних задатака, током 2009. године 24. батаљон имао је и додатне активности. Међу најсложенијима било је опслуживање и учешће на заједничкој вежби ваздухопловстава Србије и Румуније „Air solution“ и здружена вежба „Одлучан одговор 2009“. Највећи изазов био је припрема и организација међународног аеромитинга, где је највећи терет организације изнео овај батаљон – од припрема аеродрома, обезбеђивања средства за опслуживање свих типова ваздухоплова, до бриге о исправности и функционисању страних авиона.

– Страни ваздухоплови имају потребе чији су стандарди различити од наших. Зато смо морали да прилагодимо наша средства како би сви авиони били уредно снабдевени горивом и осталим потрештинама. Овај посао изнели смо *мушки*, без већих изненађења, тако да је летачки програм обављен на најбољи могући начин – сумира мајор Кузмановић.

Батаљон је био укључен и у организацији вежбе MEDCEUR, где је био задужен за опремање санитетског хеликоптера, а људство ангажовано и за потребе организације Универзијаде. ■

Душан ГЛИШИЋ
Раде ДРАГОВИЋ

Није лако оспособити пет хиљада војника за две године и наоружати их потребним знањима за успешан рад у јединицама Војске Србије. У Зајечару је то остварено захваљујући условима за ефикасну и квалитетну обуку војника, почевши од објеката за смештај и боравак, затим, полигона за обучавање, па до искусног и командног и инструкторског кадра.

Потпуковник
Драгиша Станковић

Касарна „Никола Пашић“ у Зајечару изграђена је 1892. године за потребе Шестог пешадијског пука Тимочке дивизије. Данас су у њој смештене јединице Петог центра за обуку и Треће бригаде Копнене војске, који је формиран 3. маја 2007, као један од центара за обуку у саставу Команде за обуку. Већ његов назив дефинише и основну мисију јединице – обука војника на одслужењу војног рока. У прилог томе говори и податак да је у зајечарском Центру од оснивања до данас оспособљено више од пет хиљада војника.

О оспособљавању војника у Зајечару разговарали смо са командантом Центра потпуковником Драгишом Станковићем и његовим сарадницима. Питали смо их и о оспособљавању професионалних војника, реализацији приправничког стажа потпоручника, логистици састава, цивилно-војној сарадњи и њиховим осталим активностима.

Услови рада

Није лако оспособити пет хиљада војника за две године и наоружати их потребним знањима и вештинама за успешан рад у јединицама Војске Србије. У Зајечару је то остварено захваљујући условима за ефикасну и квалитетну обуку војника, почевши од објеката за смештај и боравак, затим, полигона за обучавање, па до искусног и командног и инструкторског кадра.

О квалитету инфраструктуре сведоче стаза за тактичку обуку, коју су припадници Центра сами уредили, полигони за обуку чета, спортски терени и полигон за обуку страже, који представља заокружену целину за припрему и обуку војника за обављање службе обезбеђења објеката.

Прави украс у инфраструктурном мозаику Петог центра представља стрелиште *Кривул*, које се налази на седам километара од Зајечара. На стрелишту је у последње две године изведено 440 гађања и утрошено око девет тона муниције 7,62 мм. Старешине, војници и цивилна лица улажу велике напоре како би унапредили услове гађања на стрелишту *Кривул* – иновирали су уређај КОПС, довели воду до полигона, подигли посебан сектор за гађање из пиштоља и вежбалишта за гађање ручном одбрамбеном бомбом. За коришћење стрелишта заинтересовани су и људи ван Војске Србије.

– За нас је важно да добро оспособимо и оне који обучавају друге. Редовно обучавамо подофицире и официре у области познавања и примене нове нормативне регулативе о систему одбране и Војсци, али и стандардима који се

ЉИ ВОЈНИЧКИХ ЗНАЊА И ВЕШТИНА

примењују у обуци. Зато смо посебну пажњу у оспособљавању професионалних војних лица посветили подизању индивидуалне војно-стручне оспособљености старешина, и у познавању теоретских одредаби и у извођењу практичних радњи које се примењују приликом обуке војника.

Извели смо 40 методских и методско-показних вежби и 80 колективних припрема извођача обуке, уједначили критеријуме за оцењивање и реализовали три курса за инструкторе основне индивидуалне обуке, на којима је оспособљено 59 инструктора. Нема сумње да смо у том делу постигли знатно побољшање, што смо, утврдили периодичним проверама знања непосредних извођача обуке и свакодневним контролама обуке – каже командант Петог центра за обуку потпуковник Драгиша Станковић.

Повољни услови за извођење обуке и квалитетан кадар представљају важне карике у ланцу обучавања младих војника. Добра је околност што се већина садржаја обуке изводи у касарни или њеној близини. Стрелиште *Кривул* погодно је и за стационарна логоровања.

Циљ обуке војника у првој фази јесте оспособљавање за правилно руковање личним наоружањем, средствима и опремом, увежбавање основних тактичких и стројних радњи и стицање и одржавање потребне психофизичке кондиције, односно припреме војника за реализацију даљих садржаја обуке у центрима за стручно-специјалистичку обуку.

Према речима команданта батаљона за обуку потпуковника Саше Цветановића, војници се оспособљавају да самостално извршавају борбене радње и поступке. После завршетка прве фазе обуке планирамо, организујемо и изводимо евалуацију обучености, вредновањем достигнутог степена обучености сваког војника у односу на прописане услове.

Том приликом сертификатори основне индивидуалне обуке реализују сертификацију из ватрене, тактичке и стројне обуке и познавања правила службе.

– Како бисмо задатке успешно реализовали – наглашава командант батаљона – а обуку војника приближили реалним условима

Афирмација војске

Територијална надлежност Петог центра за обуку обухвата Зајечарски и Борски, а делимично Поморавски и Браничевски округ, десет општина и простор од Текије до Миџора и Мораве.

Према речима начелника Реферата за цивилно-војну сарадњу капетана Милана Стефановског, сарадња са локалним самоуправама, привредним структурама, војнотериторијалним институцијама, хуманитарним организацијама и удружењима, верским заједницама, одељењима Министарства одбране за ванредне ситуације и штабовима цивилне заштите врло је коректна.

Хуманост на делу

Старешине, војници и цивилна лица Центра често учествују у различитим хуманитарним акцијама, најчешће акцијама прикупљања солидарне новчане помоћи за колеге из свог састава и из осталих јединица Војске. До сада су у 21 акцији прикупили око 190.000 динара.

Хуманост су потврђивали и у акцијама добровољног давања крви, где су у десетак таквих акција прикупили око 868 литара крви.

и захтевима које борбени услови изискују, у протеклом периоду изградили смо тактичку стазу, стазу издржљивости и обновили полигон пешадијских препрека. Тако смо побољшали тактичке, а посебно физичке способности војника, имајући у виду да су физички улазни параметри војника, односно њихова кондиција и вештина приликом доласка у Војску нешто лошији. Већ после шест недеља обучавања напредак је видљив.

Значајан помак Центар постиже и у области ватрене обуке припадника. Кључ јесте у методској разради тема за обуку у нишањењу и

окидању, те примени савремених, али и давно заборављених наставних помагала, попут уређаја за обуку у нишањењу, универзалних постоља или универзалних мушица. Поменута средства користе се при гађању, а тиме се не омогућава само постизање бољих резултата у ватреној обуци, већ и уштеда муниције.

Последње године уложени су велики напори да подофицирски кор у Петом центру функционише онако како је то дефинисано и стекне препознатљиву позицију у домену обуке и подршке командовању.

На место главног подофицира Центра постављен је заставник Мухамед Дургут, а функција главног подофицира у батаљону за обуку припала је старијем воднику Нинославу Божићу.

– Команданти су добили прве сараднике у обуци подофицира и професионалних војника, а уједно и основне носиоце дисциплине – тврди заставник Дургут.

Мора се признати да су и сами подофицири на почетку изражавали недоумицу, али сталном едукацијом и практичним поступањем врло брзо су разуверени. За команданта Центра нема дилеме када каже „Поставили смо здрав темељ, на који свакодневно додајемо циглу по циглу. Захваљујући потпуној подршци и квалитетном командовању, истрајности и озбиљном приступу, али и ауторитету заставника Дургута, остварили смо побољшање оспособљености подофицира и професионалних војника, што ће бити један од тежких задатака и у будућности“.

Бити професионалац

Спроведећи одређење највишег државног руководства за потпуну професионализацију Војске Србије, у Центру је до сада реализовано више курсева обуке кандидата за професионалне војнике. Обуку је успешно завршило 239 полазника, који већ раде или чекају

на посао у јединицама Војске Србије. Обука траје четири недеље и захтевнија је од обуке војника на служењу војног рока. Заинтересованост и мотивисаност кандидата за обуку је одлична, о чему сведочи и њихово добровољно поподневно ангажовање на обуци.

У току је провера оспособљености, односно евалуација и сертификација стечених знања и вештина најмлађе групе кандидата за професионалне војнике. Њима се посебно допада доступност у подизању физичке кондиције. Кандидат Славко Змијанац из Руме каже: „Командири и извођачи обуке су коректни и до сада су нам показали све што треба да знамо. Остало је на нама“.

Референт за односе с јавношћу капетан Жељко Будимски сматра да је акција „Буди професионалац“ дала добре резултате – заинтересовала је младе људе да учине „прави корак“ и постану професионални војници неке од јединица Војске. Добром организацијом, медијском кампањом и промоцијом акције, за пет упражњених места за професионалне војнике у Центру пријавило се више од 120 кандидата. Новом систематизацијом предвиђена су и нова радна места за професионалне војнике, па је интересовање младих за војни позив све више у жижи интересовања.

Вредновање резултата рада

У Петом центру за обуку од 2009. године интензивно се прате и вреднују резултати рада припадника.

Сваког месеца се на нивоу чете проглашава најбољи војник и најбољи командир одељења или инструктор обуке, а тромесечно на нивоу батаљона најбољи војник, најбољи вод и најбољи командир вода. Слично се чини и на нивоу Центра два пута годишње – бира се најуспешнији професионални припадник, најбоља чета и командир чете.

У протеклом времену најбоље резултате у раду постигли су пета чета за обуку и четврти вод прве чете за обуку. Најбољи командири чете и вода јесу мајор Бранислав Милосављевић и потпоручник Никола Митровић. Звање најуспешнијег професионалног припадника припало је поручнику Милану Здравковићу, а најбољег војника Златку Милановићу.

Приправнички стаж

Приправнички стаж најмлађих потпоручника Војске Србије реализује се и у Петом центру за обуку.

Према речима референта за обуку мајора Зорана Стојковића, потпоручници у првом делу обуке имају заједничке садржаје обучавања, док се у другом делу, уз додељене менторе, оспособљавају за рад са војницима и у вештинама из области лидерства, управљања ресурсима, методике обуке, али и за почетне дужности и познавање правила и прописа. Крајем децембра приправнички испит полагаће најмлађа генерација.

Потпоручници Илија Коларски, Душан Живадиновић, Миљан Митић и Владимир Цветковић задовољни су оним што се њима приказује у Зајечару. Истичу труд и залагање које старешине Центра улажу да им пренесу знања и да их припреме за почетне дужности у јединицама Војске.

Младе старешине реализовале су и први час са војницима и увећане су да је такав рад управо оно што им је потребно како би се што боље припремили за почетне официрске дужности.

Припадници Центра се уз редовне задатке ангажују и за обезбеђење објеката, покретних ствари и људства, те за логистичку подршку јединица у гарнизону Зајечар, на пословима и задацима из надлежности Команде гарнизона и оспособљавању професионалног кадра за ефикасну употребу Територијалне бригаде, у коју Центар прераста у рату.

Посебно сложене и бројне задатке имају логистичари, које предводи потпуковник Слободан Живковић. Логистичка подршка обавља се редовно и непрекидно 24 часа. Захваљујући залагању и напорима некадашњих позадинаца у Центру је увек било довољно квалитетне хране, чисте и испеглане униформе, исправног наоружања, а транспорт се одвијао безбедно.

Референт техничке службе мајор Срђан Јовановић истиче да захваљујући добром раду логистике већи број војника при крају првог периода обучавања изрази жељу да до краја војног рока остане у Зајечару.

Посебно место у систему логистичке подршке припада командној чети, чији су послови захтевни и траже повећано напрезање и психофизичко оптерећење припадника јединице. У том саставу, како причају надлежни, људи раде и за тројицу, попут радника у интендантском сервису, у коме је својевремено радило 13 жена, а сада се на пословима ангажују само две.

Према речима командира командне чете потпуковника Срђана Пантића, само напорима, ентузијазмом и рационалним коришћењем средстава превазилазе проблеме у свакодневном раду и остварују постављене задатке. С обзиром на то да је логистичка подршка непрекидан процес, такво је и радно време припадника чете, јер болестан војник, неисправно моторно возило на путу, квар на електричној или водоводној инсталацији не могу да чекају. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ
Снимео Радоица МИЛОЈЕВИЋ

Признања Апатина и Пожареваца официрима Војске Србије

Потврда угледа у народу

Општине Апатин и Пожаревац доделиле су највећа признања – Октобарску награду, центрима за обуку стационарним у тим градовима и њиховим командантима, пуковницима Жељку Обрадовићу и Винку Марковском

Општинске награде добијају се за највећа достигнућа у различитим областима живота и рада и представљају круну, не само једногодишњег већ неретко и целокупног дотадашњег рада уметника, научника, културних стваралаца и људи из свих других области стваралаштва.

Ове године то изузетно признање својих суграђана добили су пуковници Жељко Обрадовић, командант Првог центра за обуку Копнене војске у Сомбору, и Винко Марковски, командант Специјалистичког центра за обуку Копнене војске у Пожаревцу. Тим поводом двојицу врних официра и команданата примио је командант Команде за обуку генерал-мајор Александар Живковић, који истакао да свако признање јединицама Војске Србије и њеним припадницима значи потврду високог угледа који имају у својим срединама и Србији.

– Ми у Војсци посебно ценимо признања која добијамо од суграђана, јер нам тиме потврђују висок углед који Војска има у друштву. Са своје стране, свакодневним радом и деловањем, обављањем активности карактеристичних за наш позив, чинимо све што можемо да таква признања и заслужимо. Овог пута *Октобарску награду*, рекао је генерал Живковић.

– Поводом 15. октобра, Дана ослобођења Пожареваца и у Првом и у Другом светском рату, гарнизон је добио највеће општинско признање – Повељу, коју град додељује успешним организацијама, школама, установама на свом подручју. Локална самоуправа је тиме препознала вредности које гарнизон и Центар за обуку Копнене војске чине истакнутим делом тог региона и издвајају нас, бар за тренутак, у очима суграђана. Треба рећи и то да је, приликом гласања у Скупштини, предлог за доделу признања гарнизону изгласан једногласно, уз највећи аплауз. То је заиста заслужено признање, јер је војска у том граду непрекидно од 1836. године – истиче Живковић.

Кроз Пожаревац годишње прођу од три до четири хиљаде војника. Током обуке и боравка у Пожаревцу, војници обилазе локалне знаменитости, сроде се с грађанима, постану неразводни део локалне средине. И кад једна генерација војника оде у друге гарнизоне, друга долази на обуку, тако да су Пожаревљани стално уз војску и с војском.

Поред гарнизона, Пожаревљани су ове године наградили и његовог команданта. Пуковник Винко Марковски добио је највеће општинско признање које се додељује појединцима, Спомен-плакету Пожареваца, као признање за вишегодишњи рад на челу Центра за обуку. То не изненађује, ако знамо да је пуковник Марковски већ 14 година у Пожаревцу и да се својим радом, пожртвовањем и свакодневним залагањем за развијање богатих цивилно-војних односа у региону, истицао још као командант некадашњег Пешадијског школског центра. Тим признањем пуковник Марковски је заокружио лепезу награда које је 2006. и 2008. године већ добио од општина Велико Градиште и Петровац на Млави.

Генерал Живковић са пуковницима Обрадовићем и Марковским

– И 2006. године, кад се Дунав излио и проузроковао велику штету многим домаћинствима у овом крају, припадници Центра за обуку Копнене војске први су организовано притекли у помоћ становништву. Тиме су спречили рушење старог града Голупца и још већу штету. Једноставно, Војска је својом организацијом, остварујући задатке из Треће мисије и целокупним понашањем и деловањем, увек прва да помогне, како грађанима Пожареваца, тако и свима у региону. Зато добијено признање доживљавамо као потврду угледа који имамо у локалној средини – каже пуковник Марковски.

Велико признање својих суграђана ове године добио је и Апатинац пуковник Жељко Обрадовић, командант Центра за обуку, смештеног на средокраћу између Апатина и Сомбора.

– Сваке године, 24. октобра, на дан кад је ослобођен, Апатин додељује највеће општинско признање истакнутим појединцима и колективима за изузетне резултате, постигнуте током године. У образложењу награде стоји да сам признање добио због несебичног и пожртвованог рада у изградњи угледа и значаја Војске у Западnobачком округу, а посебно у Апатину, у коме сам и рођен. Наравно, та награда није признање само мени, већ и колективу коме сам на челу и из кога одлазим у пензију – рекао нам је пуковник Обрадовић.

Током своје професионалне каријере он је, како и приличи способном и амбициозном официру, променио 11 гарнизона и јединица, у којима је оставио неизбрисив траг несебичног и пожртвованог човека, спремног да у сваком тренутку помогне не само припадницима Војске већ и својим суграђанима. Такав је и данас, што су мештани његовог родног града умели да препознају и цене. Јединица којом командује, Први центар за обуку, несумњиво ужива веома велики углед у средини у којој се налази.

– Ми смо непрекидно под присмотром јавности, не само зато што се у Првом центру за обуку младићи који служе војни рок први пут сусрећу с војском, већ и зато што су се и Сомбор и Апатин одавно сродили с војском. Овде је некада било на хиљаде војника у плавој униформи, припадника Ваздухопловства и ПВО, данас их је нешто мање, али ипак много више него у другим срединама у којима нема центара за обуку. Мештани ових општина сродили су се с војском, па су и цивилно-војни односи на високом нивоу – наглашава пуковник Обрадовић поводом добијања општинског признања. ■

Душан ГЛИШИЋ
Снимео Јово МАМУЛА

Механизовани батаљон
Прве бригаде КоВ

Јединица професионалаца

У касарни „Бачка“, у гарнизону Бачка Топола, на крајњем северу Војводине, размештен је 17. механизовани батаљон Прве бригаде Копнене војске. Захваљујући професионалном и одговорном односу припадника тог састава, јединица има челно место у оквиру Бригаде.

Приоритетан задатак јединице на крајњем северу Војводине јесте обука професионалних војника и војника на редовном одслужењу војног рока. Војничком оспособљавању и бројним увежбавањима свакодневно присуствује командант батаљона потпуковник Стипан Златар, што доприноси њеном квалитету и резултатима које постиже механизовани састав. Сложена гађања и захтевне тактичке вежбе на копну и на води не представљају непознаницу припадницима јединице.

Према речима потпуковника Златара, до краја године батаљон ће бити у потпуности попуњен професионалним саставом. То ће, донекле, условити другачији и сложенији приступ обуци, али и допринети бољој оспособљености јединице.

Поред тога, у батаљону се обучавају припадници Војске који задатке извршавају у Копненој зони безбедности према Косову и Метохији, у базу „Чука“. За обуку механизованих јединица, до нивоа вода, користи се полигон у оквиру касарне, а за оспособљавање чета и виших нивоа полигон „Радановац“ у Суботици, али и Интервидовски полигон Војске Србије „Пасуљанске ливаде“.

Припадници батаљона поносни су на новине које примењују у свакодневном раду. У Одељењу за контролу провере наоружања оператера на противоклопном ракетном систему „малутка“, на пример, којим командује заставник прве класе Рајко Марковић, израдили су и опремили рељеф – средство које се користи на обуци. Направљен је у потребној размери и пред-

Стрелац без пиштоља

У 17. махенизованом батаљону посебно су поносни на спортске успехе припадника, најпре на резултате које је постигао старији водник прве класе Саша Мудринића, четни старешина из чете за подршку – један од најбољих стрелаца наше војске.

Још 1990. године освојио је титулу првака Војне академије у гађању ваздушном пушком. Захваљујући нашем прослављеном стрелцу, репрезентативцу Горану Максимовићу, који је у то време служио војни рок у Академији, и Саша се определио за гађање из пиштоља, који му је више „лежао“.

На Војним олимпијским играма у Индији 2007. године, био је члан екипе Војске Србије. Исте године је са екипом стрелачког клуба „Академац“ поставио државни рекорд и освојио титулу спортисте године у Војсци. Учествовао је током 2009. и на Европском војном првенству у Осијеку и Светском војном првенству у Загребу.

Старији водник прве класе Саша Мудринић нема „свој“ такмичарски пиштољ са рукоматом по отisku спортисте, како је то у том спорту уобичајено. Ипак, уз велику подршку и разумевање старешина у јединици, свакодневно тренира, јер га идуће године, поред низа такмичења на домаћем терену, очекује и учешће на Светском војном првенству у Бразилу. До тада ће, вероватно, стећи „свој“ такмичарски пиштољ, па неће бити „стрелац без пиштоља“.

ставља класичан војвођански пејзаж у окружењу јединице и омогућава кабинетску практичну обуку из тактике сталног и искрцног дела механизованог одељења са вода, али и оператера у трећој етапи, односно у вођењу ракете уз употребу „спрегнуте“ камере и ТВ тренажера.

О сталној исправности бројне технике и наоружања на гусеницама брину, поред посада, и мајстори одељења за одржавање из логистичког вода, суседног 12. самосталног хаубичког дивизиона 122 мм и логистичког батаљона Прве бригаде. У прилог томе говори и податак да су оклопна борбена возила јединице, после скоро седамнаест година, прва у Војсци запливила водом на прошлогодишњој вежби „Видра 2008“.

Будимир М. ПОПАДИЋ

Гађања у Речној флотили

Артиљерија на води

На привременом полигону „Тител“, тачније на 11 километру од ушћа Тисе у Дунав, припадници Речне флотиле Војске Србије извели су артиљеријска гађања бродским наоружањем циљева на копну и на води

Артиљеријска гађања припадника Речне флотиле наше војске изведена су недавно са палуба десантно-јуришних и речних патролних чамаца из бацача граната и крмених и прамчаних противавионских топова калибра 20 и 40 милиметара, на циљеве на падини Тителског брега и површини Тисе, удаљене 1.100 метара. Поред успеха ватре на циљу, проверавали су се и подједнако важни елементи у раду артиљераца, попут тактичког рада посаде, њена увежбаност за извршење задатака и маневар бродова.

Током извршења заједничког, истовременог гађања са два брода посебан значај придавао се синхронизованости дејства. Наиме, пловећи на међусобном размаку једне дужине брода, два речна патролна чамца упловила су истовремено у простор полигона и након уочавања циља отворила снажну ватру из четвороцевних прамчаних противавионских топова по њему. Уследио је сложен, заједнички маневар бродова – окрет на отвореној реци, уз ватрено дејство артиљерије из крмених топова. Приликом тог маневра највише су се исказали кормилари.

Према речима капетана фрегате Венка Механџићког, руководиоца гађања, све предвиђене активности – гађања и тактички рад – одлично су реализоване. Бродови и бродско наоружање током гађања функционисали су без застоја. За нишанским справама били су професионални војници па су се такви резултати и очекивали. Вежбу је у име Команде Копнене војске пратио пуковник Звонко Стојковић, начелник одељења за обуку.

Најбољи успех током гађања постигао је десетар Љубан Бјелић, нишанџија на крменом топу, са двогодишњим професионалним стажом у Речној флотили. За разводника Николу Поповића, нишанџију на крменом двадесет милиметарском топу, који је на дужност професионалног војника ступио у јулу 2009. године, гађање је представљало прво али и успешно ватрено крштење. За нишанске справе четвороцевног топа стао је и један од најiskusнијих нишанџија јединице – десетар Рајбер Александар, који, иако бележи већ седму годину рода у Флотили, каже да је имао трему, што уз искуство које има добро утиче на постизање што бољих резултата. ■

Б. М. ПОПАДИЋ

Сарадња са Хрватском

На војном полигону „Гашинци“ у Хрватској 20. новембра одржан је састанак заменика начелника Генералштаба Војске Србије, генерал-потпуковника Младена Ћирковића и заменика начелника Генералштаба Оружаних снага Хрватске за планове и ресурсе, генерал-пуковника Славка Барића.

Двојица генерала разговарала су о будућим модалитетима билатералне војне сарадње. ■

Развој подофицерског кора

Главни подофицер Војске Србије заставник Горан Радић присуствовао је Првом међународном форуму за више подофицире из региона централне и југоисточне Европе, који је одржан у Скопљу, у Македонији.

Форуму су присуствовали главни подофицири оружаних снага Словеније, Хрватске, Босне и Херцеговине, Црне Горе, Србије, Македоније, Аустрије, Румуније, Здружене команде у Напуљу, Албаније, Чешке и из Брисела. Учесници су расправљали о статусу, потом о подофицерским чиновима, дужностима и обавезама, ради њихове стандардизације, али и о развоју регионалних центара за обуку и плановима за наредни форум. Скуп, који је отворио министар одбране Македоније Зоран Коњановски, послужио је, пре свега, за размену искустава која би требало да олакшају даљи развој подофицерског кора.

После тога је у Сент Андреји, у Мађарској, организован семинар „Развој подофицерског кора оружаних снага Мађарске“, коме су, такође, присуствовали главни подофицири оружаних снага држава у региону, Здружене команде у Напуљу и из Брисела.

На семинару, на коме је учествовао и главни подофицер српске војске заставник Радић, било је речи о искуствима из досадашњег развоја подофицерског кора из суседних земаља. Подофицире је нарочито занимао систем школовања, као и нострификација диплома, посебно на вишим курсевима за старије подофицире. ■

С. Ђ.

Семинар обавештајних служби Србије и Италије

У Центру за мировне операције, одржан је семинар на тему „Обавештајно обезбеђење у операцијама одговора на кризу“. Семинару су присуствовале делегације Управе за обавештајно извиђачке послове (Ј2) Генералштаба Одбране Србије и Управе обавештајно-безбедносних послова Генералштаба Одбране Италије.

Током семинара разрађивана су искуства две управе у обавештајно-безбедносним пословима, а за домаћина нарочито су значајна искуства Италијана из учешћа у мултинационалним операцијама. ■

Н. Д.

Сто година стоматологије у Нишу

У Клубу Војске у Нишу, 27. новембра одржана је свечаност поводом сто година стоматологије у том граду. Прва стоматолошка служба у Нишу основана је давне 1909. године у Војној болници, док је први стоматолог био др Милош Поповић.

Свечаности су присуствовали начелник Управе за здравство бригадни генерал Вељко Тодоровић, заступник управника Војне болнице Ниш пуковник Небојша Ђенић, декан Медицинског факултета у Нишу Милан Вишњић и други гости.

Генерал Тодоровић нагласио је том приликом да је здравство у Републици Србији јединствен систем и да у њему војно здравство представља важан сегмент. „Стоматолошка служба у Нишу је читав век у служби грађана и тиме је доказала своју виталност“, рекао је генерал Тодоровић.

Према речима начелника одељења стоматологије Војне болнице Ниш потпуковника Божидара Минића, то одељење пружа квалитетну специјалистичку стоматолошку заштиту професионалним војницима, војним пензионерима и члановима њихових породица, а од скоро и цивилним осигураницима.

Поводом значајног јубилеја, градоначелник Ниша Милош Симоновић примио је бригадног генерала Вељка Тодоровића, пуковника Небојшу Ђенића и представнике других здравствених установа. ■

З. М.

Курсеви енглеског језика

Управа за обуку и доктрину Генералштаба Војске Србије организује трећи циклус гарнизонских курсева за учење енглеског језика. Курсеве похађа 631 полазник (612 из Војске Србије и 19 из организационих целина Министарства одбране) у 11 гарнизона широм земље.

Према речима начелника Управе за обуку и доктрину генерал-мајора Петра Ђорнакова, циљ ових курсева је да што већи број припадника војске, не одсуствујући са радног места, научи енглески језик према захтевима формацијског места на коме се налазе.

– Резултати остварени у последње две године више су него позитивни, јер смо за две године добили више од 920 људи са дипломом о одређеном нивоу знања енглеског језика – истиче генерал Ђорнаков. ■

Р. Д.

Донација Ваздухопловства Краљевине Данске

Припадницима 119. мешовите хеликоптерске ескадриле 98. авијацијске базе, који изводе задатке у области трагања и спасавања, али и обуку за те послове, недавно је на коришћење предат нов објекат на нишком аеродрому, чију је опрему и намештај донирало Ваздухопловство Краљевине Данске, у вредности од 62.500 евра.

Свечаности су присуствовали заменик команданта ВиПВО бригадни генерал Небојша Ђукановић, амбасадор Краљевине Данске у Београду Мете Кјуел Нилсен, дански војни изасланик потпуковник Сорен Кнудсен, начелник Реферата за трагање и спасавање у Команди ВиПВО потпуковник Станислав Гелер, представник ваздухопловства Данске мајор Ове Уруп-Мадсен и команданти јединица на нишком аеродрому потпуковници Мирољуб Дошовић и Сениша Стаменов.

– Ваздухопловство Краљевине Данске сарађиваће у будућности са ВиПВО. Реализацијом оваквих пројеката стварамо услове да можемо да одговоримо захтевима цивилних структура у случају различитих акцидентата, тешких саобраћајних несрећа или пожара – рекао је бригадни генерал Небојша Ђукановић.

Данска је, иначе, земља која предњачи у практичним облицима помоћи нашем ВиПВО и по речима амбасадора Краљевине Данске Мете Кјуел Нилсен сарадња је усаглашена са потребама српског ваздухопловства. Следећи корак је донација радио опреме и подршка приликом формирања Регионалног центра службе трагања и спасавања у Нишу. ■

З. М.

Министар здравља Либије на ВМА

Војномедицинску академију посетио је 11. октобра министар здравља и животне средине Либијске Џамахирије и копредседавајући Мешовитог српско-либијског комитета за сарадњу Мухамед Хиџази. Том приликом, подсетио је да су српски лекари поставили стубове здравственог система његове земље.

Госте је примио начелник ВМА генерал-мајор проф. др Миодраг Јевтић, који је истакао добру сарадњу две земље у области медицине. Министар здравља Либије је, у име своје државе и владе, захвалио лекарима и особљу ВМА на професионализму и бризи за либијску девојчицу, недавно тешко повређену у Јајинцима. ■

Примена интеркранијалног стента

Стручњаци ВМА недавно су, емболизацијом оштећених крвних судова којима је онемогућен проток, код пацијента од шест година, усвојили и програм лечења деце која се не могу хируршки збринути, чиме је заокружен комплетан ендоваскуларни третман обољења у неурорадиологији.

У Институту за радиологију успешно се рутински спроводи велики број неурорадиолошких процедура за збрињавање АВ малформација мозга и кичмене мождине, укључујући и методу емболизације интракранијалних анеуризми уградњом стента.

Стручни тим, који је 2009. водио потпуковник др Слободан Ђулафић, применом поменутих метода, збринуо је 86 хируршки иноперабилних пацијената из Србије и суседних земаља. ■

Међународни конгрес неурохирурга

Од 24. до 28. октобра, у Њу Орлеансу одржан је конгрес интернационалног струковног удружења неурохирурга – *Congress of Neurological Surgeon*. Учествовало је око 1.000 стручњака, из више земаља света.

На том стручном скупу били су и представници ВМА, а међу њима и неурохирург пуковник доц. др Милан Спаић, који је презентовао рад *Минимално инвазивна операција за лечења хроничног бола – резултати експерименталног пројекта*.

Студија представља резултат експерименталног пројекта на коме су заједнички радили припадници ВМА и Универзитета у Торонту, у области лечења хроничног бола, насталог услед повреде кичмене мождине, по принципу минимално инвазивне хирургије у кратком времену. ■

Семинар о лечењу бола

Семинар о интрахоспиталном лечењу бола одржан је 16. новембра на ВМА. Скупу, који су организовале Клиника за анестезиологију и интензивну терапију наше највеће војномедицинске установе и Универзитетска болница *Riks – Radium hospital* из Осла, присуствовало је више од 400 лекара и медицинских техничара из Србије, Црне Горе, Босне и Херцеговине, Македоније и Словеније.

Гости из Норвешке одржали су предавања о искуствима у интрахоспиталној терапији бола и лечењу у норвешким болницама последњих 20 година, али и о смерницама за ефикасну организацију терапије бола.

Током скупа промовисан је *Приручник о болу*, заједничко дело стручњака ВМА и Универзитетске болнице из Осла (пуковник проф. др Предраг Ромић и др сц. мед. Зорица Митић), у коме су наведене препоруке и процедуре за спровођење модерне интрахоспиталне терапије бола у развијеним земљама Европе. ■

Кадети положили прве колоквијуме

Студенти медицине Високе школе ВМА положили су прве колоквијуме из биологије са хуманом генетиком, медицинске хемије, прве помоћи и анатомије.

Вршилац дужности декана академик пуковник проф. др Миодраг Чолић истакао је да сваки студент има ментора који га прати током школовања и пружа му подршку у раду, те да је задовољан досадашњим резултатима постигнутим у раду полазника Високе школе. ■

У служби здравља

Војномедицинска академија добитник је овогодишњег признања – „Печат Народног позоришта“ – плaketе која се поводом Дана позоришта додељује институцијама и појединцима са којима национални театар остварује запажену сарадњу.

– Ми који радимо у храму српске медицине и ви који то чините у области културе имамо циљ да живот човека учинимо лепшим. Управо зато, ујединиле су се две велике националне институције у заједничкој мисији, како би јачале телесне и духовне снаге нашег народа. У ВМА ћете имати увек поузданог партнера и стабилан ослонац – рекао је приликом доделе признања начелник ВМА генерал-мајор проф. др Миодраг Јевтић. ■

Зима 2009

Слушаоци 96. класе Школе резервних официра Санитетске службе и 94. класе Ветеринарске службе реализовали су 22. новембра у Београду вежбу „Зима 2009“. На тај начин проверили су и потврдили стечена знања, вештине и искуства у руковођењу и командовању санитарским и ветеринарским јединицама у мировним операцијама УН, организацији рада у санитарским етапама, али и пружању медицинске помоћи повређенима и оболелима.

Вежби су присуствовали представници ВМА, Управе за здравство и Управе за школство Министарства одбране, Војне академије, те професори Универзитета у Београду.

На „Зими 2009“ будући резервни официри демонстрирали су рад команде, информатичко-телематичку подршку у мултимедијалној комуникацији између две санитарске етапе, али и збрињавање повређених и оболелих у Лакој пољској болници другог нивоа, те евакуацију повређених и оболелих ваздушним путем. ■

Припремила Елизабета РИСТАНОВИЋ

Студентски парламент

Војна академија настоји да у процесу акредитације војно школство што више приближи условима у којима се школују и студенти на Београдском универзитету. Стога је основала Студентски парламент, који имају и остали београдски факултети. На тај начин студенти могу у Парламенту реаговати на евентуалне пропусте у раду Академије.

Студентски парламент Војне академије има следеће одборе – за наставу и испите, живот и рад, презентовање и очување лика и дела студента Академије, затим, за стручна и друга усавршавања, међуфакултетску сарадњу и за спорт.

На Конститутивној седници Студентског парламента Војне академије, која је одржана почетком године, за студента продекана изабран је Милутин Мојсиловић, а за председника Парламента Илија Смиљанић. Потпредседници су Милош Толић и Никола Фејсов.

Пошто је доскорашњи студент продекан Милутин Мојсиловић успешно завршио школовање на Војној академији, као трећи у рангу, на његово место изабран је Никола Фејсов, док је на место потпредседника изабран Војислав Ђурић. ■

А. П.

Ј. К.

Ирачки фудбалери у Србији

Фудбалски тим ирачког ваздухопловства *Ал Кува Ал Цавија*, вишеструки победник првенства и купа те земље, боравио је са стручним штабом од 9. до 17. новембра у Србији, у посети Министарству одбране. Током осмодневног боравка у нашој земљи фудбалери из Ирака одржали су серију тренинга на стадиону Војне гимназије, а одиграли су и две пријатељске утакмице – са екипом *Партизана* и селекцијом Војске Србије. Домаћин гостима из Ирака била је и Војна академија.

У сусретима са клубовима из Србије показали су се као добри фудбалери и фер играчи. Једном од наших најбољих тимова – *Партизану* пружили су жесток отпор до последњег минута, постигавши један погодак. Коначни резултат био је 4:1 у корист домаћина. Фудбалска екипа Ирака одмерила је снаге и са екипом из Министарства одбране и Војске Србије, тријумфујући са 1:0.

Министар одбране Драган Шутановац примио је у трофејној сали Фудбалског клуба *Црвена звезда* фудбалску екипу из Ирака.

Генерал Карим Али Абуд, вођа делегације Ирака, рекао је да је посета његових фудбалера наставак добре сарадње са Србијом и прилика за међусобно упознавање. Абуд каже да је осамдесетих година боравио у Београду и да на њега носи лепе успомене. Он је објаснио да се фудбалска такмичења у Ираку тек сада обнављају после много година будући да су због ратних дејстава прекинута.

Иначе, *Ал Кува Ал Цавија* је само један од фудбалских клубова који спонзоришу оружане снаге Ирака. Како смо сазнали, у тој земљи постоје клубови Копнене војске и Полиције, али и осталих министарстава. *Ал Цавија* је седам пута освојала Куп Ирака, док је пет пута била шампион. У њој данас играју двојица ирачких репрезентативаца.

Током боравка гости су обишли Нови Сад и присуствовали квалификационој утакмици Србија-Норвешка, где су били запажени као најважнији навијачи наше репрезентације. ■

Академци у сремској епархији

Студенти 133. класе Војне академије посетили су 8. новембра, на празник светог Димитрија, манастире у сремској епархији. Поклоничко путовање реализовано је уз благослов његовог преосвештенства епископа хвостанског Атанасија.

Будући српски официри, у пратњи старешина – пуковника проф. др Илије Кајтеза и проф. др Борислава Гроздића, потпуковника Драгана Аврамовића и капетана Дејана Михајловића – упутили су се најпре у манастир *Јазак*, где су присуствовали литургији, окупљењу око моштију светог цара Уроша.

Јеромонах Арсеније подсетио је академце да је војничка част и спремност да се положи живот за оне које волиш највећа људска вредност. Сестринство манастира и његова игуманија Параскева угостили су будуће официре.

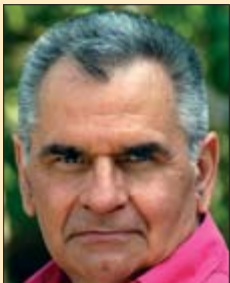
Студенти су потом обишли и манастир *Малу ремету*, посвећен покрову пресвете Богородице, у коме годинама сама живи мати Рафаила. Затим и манастире *Сремска Раваница* и *Холово*, где су имали прилику да се поклоне моштима светог кнеза Лазара и светог ратника Теодора Тирона, страдалог у време цара Диоклецијана.

Манастир Јазак

На крају поклоничког путовања студенте и старешине Академије примио је епископ сремски Василије. Са ученицима Карловачке богословије присуствовали су богослужењу у саборном храму светог оца Николаја. У патријаршијском двору организован је коктел за студенте Војне академије. Владика Василије говорио је о историји Карловачке митрополије и значају за опстанак српског народа. Академцима је показао њену богату ризницу, у којој су видели старе рукописе, предмете и одежде тога времена. ■

С. ВАСИЛЕСКИ

Пише
Бранко КОПУНОВИЋ

Божији човек

Тешко је када се јутро колеба шта му ваља чинити. Притајену нервозу спорог настанка дана лагано преноси на људе. То се највише осећа на малом простору. Средства градског превоза су добра слика прилика. Главе путника се строго окрећу једне од других, али не може се увек, поготово у саобраћајним „шпицевима“. Има тако оптерећених линија да човек, све и када би дисао на шкрге, мора некако утолити „жеђ“ за ваздухом насушним. У њему, дабоме, има свега, чим је смеса како каже хемија.

Са званичног места обнародована је епидемија новог грипа па никоме није свеједно. Откако је болештина узела жртве и умножава њихов број, све је мање шерета који се у телевизијским анкетама испрсе пред камерама нудећи сопствене рецепте у виду белог лука, вруће ракије и сланинице.

Претутњали смо „луде краве“ и кокоши па на ред дођоше и свиње. Није поштована процедура да се строго иде од већег ка мањем или обрнуто. Како не би звучало неозбиљно, јер народ очас посла направи шалу, вирус одговоран за ширење заразе означен је формулом АХ1 Н1. Не знамо шта је шта у опакој једначини, али није то толико ни битно. Стручњаци нас свакодневно позивају на опрез под условом да се не шири паника. Срећом, нисмо народ склон паници. Доказали смо то безброј пута. Шта нас све није снашло, ово нам личи на кијавичавог Деда Мраза.

Леђутим, чињеница јесте да болест која се шири узима данак у људским животима. Без чврстог доказа боље је ћутати него ширити дезинформације или полуистине. Наводно, први су „на нишану“ људи који већ пате од неке хроничне болке па је то разлог што их је највише међу трагично погођеним. Заиста епохално откриће. Несрећницима је умногоме нарушен имуни систем и сасвим је јасно да ће бити подложни(ји) инфекцији. Као и новорођенчад. Али, шта ћемо када оболе млади, здрави, прави, попут Слађане Дунић, двадесет петогодишње студенткиње медицине из Крагујевца. Случај је поучан. Наиме, девојка се осећала лоше и потражила је помоћ лекара. Он јој је дао лекове за снижење температуре и послао кући. Међутим, Слађана се осећала све лошије и опет се нашла пред вратима ординације. Ту је изгубила свест и завршила на инфективној клиници. Пала је у кому... Пет дана на ивици живота... Наравно, не сећа се да су се старије колеге бориле да је избаве, али није пропустила прилику да им захвали чим је дошла свести. Као будући лекар, поручила је како болест нимало није наивна и ваља одмах потражити помоћ.

Једини прави одговор јесте вакцинација, масовна, свеобухватна. Али сада су се испречили фондови, тендери, добављачи, произвођачи... Ко ће све то измирити и намирити а да народ буде вакцинисан? Помињу се рокови везани за средину децембра. Слушамо процене да следе још два таласа епидемије па ће се некако до марта ствар стишати, сама од себе. Ваљда...

Средства јавног информисања су често помињана у оваквом или онаквом контексту. У дане када смо одавали почаст патријарху Павлу, телевизијске станице углавном су понудиле гледаоцима садржај који доликује тренутку. Није прилика да се цепидлачи, али када се у ударним терминима емитују бућкуриши нискобуџетних филмова, онда се врећа и тренутак и укус гледалаца. Скоро смо се уплашили да неће емитовати и уобичајене лакрдије с којима обарају „рекорде гледаности“.

Видело се такође ко је, да ли је и колико научио основне лекције о животу. Патријарх је имао тежак живот и добру душу. Одрицао се свих лагода и привилегија. Божији човек. Ширио је веру и љубав. Обраћао се свима с подједнаком благонаклоношћу. Православље јесте било његов духовни дом, али не искључив и неприхватљив другим верницима. Напротив. С једнаким поштовањем на њега су гледали људи најразличитијих вероисповести. Препознавали су заједничку доброту. Скромност је ореол његове јединствене личности. Никома је није проповедао, она је зрачила с његовог незаборавног лика. Овде морамо да застанемо и упитамо се шта смо, заправо, научили од њега?

Помешане су нам емоције, жалост што је отишао од нас, понос што смо га имали, утеха да је стигао тамо где припада – Богу. Најпознатија његова реченица „будимо људи“, односила се на све и значила је много. Посебно је бринуо за људе који носе оружје, војнике пре свега, молио их и молио се за њих, да буду часни, одговорни, храбри да заштите неужне и победе зло, у себи и другима. Сеоска православна црква у родним Кућанцима још носи ране и сведочи о безумљу рата. Биће обновљена, кажу житељи малог славонског места.

Последње месеце овоземаљског живота наш патријарх провео је на Војномедицинској академији, окружен великом пажњом и неизрецивим поштовањем. Тих, скроман и нимало захтеван, тако га описују сви који су били око њега..

У врту ружа и хризантема манастира Раковица, поред гробова патријарха Димитрија и легендарног јунака Васе Чарапића, место је вечног покоја човека који је речима и делима оставио тестамент свом народу, човечанству уопште... ■

Да ране мање

Организација која је основана 28. новембра 1919. у Славонском Броду, већ девет деценија дели судбину државе, народа, рањеника и ратова. Данас је ванстраначка, хуманитарна, интересна установа која заступа и штити права људи страдалих у рату. Има руководство од угледа и 111 општинских удружења са 28.000 чланова. Кажу да су се изборили за бољи статус и друштвени положај, али да их чека још много посла.

ледано кроз историју, готово да нема породице у Србији чији чланови нису учествовали у рату. Много их је било. Цена слободе је увек била велика, а последице ратова неописиво тешке. Животи се нису могли вратити, а рањени ратници бивали су проблем себи, најближима и држави.

Наравно, с правом су тражили своја права јер су отаџбини дали најбољи део себе, а није им остало ништа. Најчешће радно неспособни, суочавали су се са новом борбом – за опстанак. А где су лекови и лечење, нега и исхрана, кров над главом..?

То је само један од многих разлога и болних питања која су решавана овако и онако, никада до краја и са далекосежно осмишљеним циљем. Зато је 28. новембра 1919. у Славонском Броду основано Удружење ратних инвалида, организације која је претеча постојеће. Има томе равно девет деценија...

■ Успомене и последице

Тешко је борити се с прошлошћу. Поготово када су међу успоменама младост, радост живота, учење, стварање, подизање, оснивање породице, рођење деце... Одједном, рат избрише све. Остану ране и бол, завоји и штаке, бесане ноћи и неизрецив осећај губитка. Искусни војници кажу: чак и када је припадник победничке војске, рањеник је губитник...

Зато потпредседник Републичког одбора Удружења ратних и мирнодопских инвалида генерал-мајор у пензији Миодраг Лазовић каже:

боле

– Данас, после 90 година, поново указујемо на потребу за правном заштитом ратних инвалида и породица погинулих ратника, која је стара исто колико датирају ратови. Највеће последице ратови су наносили директним учесницима, тако што су бројни ратници губили животе, а још већи број њих постајали ратни војни инвалиди.

Само ратни војни инвалид зна какве физичке и душевне болове трпи рањеник, посебно тежак, и кроз какве животне трауме пролази. Због тога наша организација може поуздано да оцењује природу, обим и ниво права која се војним инвалидима мора обезбедити као минимум пажње за штету коју су претрпели, коју трпе и трпеће је за читав живот – каже Лазовић.

■ Историјски пут

Нико не може боље да разуме и осећа проблеме војних инвалида и породица палих бораца од самих војних инвалида. Други, ма колико били добронамерни, могу само да помогну да се остваре што бољи резултати у њиховој правној заштити, али праву потребу за том заштитом осећају само ратни војни инвалиди. Они су популација која је осуђена да живи са траумама рата. Док рат траје сваки борац, поред ружног сећања на опасности којима је био изложен, на напоре које је подносио и на одрицања сваке врсте, носи успомене и на живот у коме су се преплитали младост, здравље, снага, вера и све друго што прати те године живота.

– Али, када се рат заврши, код људи који су имали срећу да из њега изађу здрави, остају само успомене, а код оних који су у рату постали инвалиди остају ране на телу, пустош у души, страх и забринутост за будућност. За њих почиње нови живот у коме се сусрећу са својом немоћи и болним сазнањем да њихова животна егзистенција зависи од других, од могућности и од воље државе какву и колику ће им заштиту пружити – сматра пензионисани генерал.

Постојање заједничког интереса наметало је потребу да се ратни инвалиди окупљају и организују како би што брже и што потпуније остварили права.

Од првог званичног организовања ратних инвалида 28. октобра 1919. до данас прошло је 90 година. Тада је у Словонском Броду основано Удружење ратних војних инвалида. Тај датум слави Удружење ратних и мирнодопских војних инвалида Србије као свој дан и као дан који има посебан значај у систему правне заштите војних инвалида и породица палих бораца.

– На стварање јединственог Удружења утицало је више друштвених околности: с једне стране постојање великог броја ратних инвалида и породица погинулих ратника у новоствореној држави Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, а с друге непостојање одлучног

Генерал-мајор у пензији Миодраг Лазовић
потпредседник Републичког одбора Удружења ратних
и мирнодопских инвалида

Чвршћа сарадња

– Од нашег Удружења, чланства и посебно руководства очекујем интензивнију комуникацију и сарадњу. Морамо користити могућност да на скупштинском Одбору за рад, борацка и социјална питања, којим председавам, разматрамо нека питања. Можемо, примера ради, направити нешто што се сада модерно зове „јавно слушање“ и организовати целодневне разговоре о проблемима које имате, на које ћемо позвати не само представнике ресорног министарства и Владе, већ и ваше колеге из појединих институција и организација, које имају одређена искуства, потом појединце из невладиног сектора, па отворити расправу о томе шта би Србија у овом тренутку могла да учини да вам олакша живот и омогући ефикасније функционисање и рад Удружења.

Мислим да је то начин да ми као Одбор од вас добијемо „већи“ мандат да „притискамо“ Владу и ресорно министарство, а то је лакше чинити када иза себе имате већ договорену акцију, него када то радимо као појединци. Наравно, и као појединци треба да делујемо, али сматрам да је начин који предлагем много плодотворнији и да он већ у кратком периоду може да донесе конкретне резултате – истиче Мехо Омеровић, народни посланик и председник Одбора Народне скупштине Србије за рад, борацка и социјална питања.

Могло се рећи да је број корисника права напросто „сасечен“. До тога је дошло зато што су, према Закону, сва решења којима су призната права појединим корисницима била подвргнута ревизији, а неке категорије корисника (мирнодопски војни инвалиди, цивилни инвалиди рата, ратни инвалиди са степеном оштећења најмање од 30 одсто...) у целини су искључене као могући корисници права и практично отеране на „просјачки штап“.

■ Нови почетак

Овако неповољно стање правне заштите ратних инвалида и породица погинулих ратника и упорно настојање Удружења да се та заштита побољша, трајало је непрекидно све до доношења Уредбе о ратним инвалидима и осталим жртвама рата 1. децембра 1938. године. Уредбом су, поред упорног и сталног деловања Удружења и у знатној мери погоршања опште међународне ситуације која је наговештавала нови ратни вихор, многа питања правне заштите ратних инвалида повољније решена у односу на пропис из 1929. године.

Рад Удружења, као патриотске организације, забрањен је одмах после окупације 1941. године.

– Други светски рат оставио је на овим просторима бројне и тешке последице, људске жртве, велики број ратних инвалида и чланова породица погинулих бораца. Без икаквих идеолошких прилаза, истине ради, треба рећи да је правна заштита ратних војних инвали-

настојања државе и њених органа да се неопходна заштита обезбеди свим ратним инвалидима и породицама погинулих ратника.

Истина, 1921. године донет је Закон о привременој помоћи инвалидима и породицама погинулих, помрлих и несталих војника као и неких грађанских жртва рата, којим су само обједињени подзаконски прописи о заштити ратних инвалида донети непосредно после рата. Тим Законом нису утврђена права ратних инвалида и породица палих бораца, већ су само прописане врсте државне помоћи које су се односиле и на ратне инвалиде и на знатно шири круг лица – истиче председник Удружења Небојша Орловић, пуковник у пензији, некадашњи судија Врховног војног суда, који историјски пут и ондашње прилике описује речима:

– Прилике у држави ставиле су новоосновано Удружење пред велико питање: како обезбедити правну заштиту бројних ратних инвалида и бар минимална средства потребна за њихову егзистенцију? Чинило се да ће доношењем новог Инвалидског закона из 1925. године права ратних инвалида и породица погинулих ратника бити потпуније и боље уређена. Међутим, тим Законом није уређена заштита војних инвалида у мери како се то очекивало, нити је учињен напредак у односу на правни основ заштите војних инвалида. Нису отклоњене сметње из прошлости, тако да је поступак по конкретним предметима трајао јако дуго, а у неким случајевима није ни окончан за живота ратног инвалида.

С посебним и увећаним проблемима Удружење се суочило са доношењем новог Инвалидског закона из 1929. године. Тим прописом, број корисника права драстично је смањен.

да и породица палих бораца у држави насталој после Другог светског рата била знатно боља него после Првог светског рата и у читавом периоду између два светска рата – истиче Орловић и образлаже:

Први закон о ратним војним инвалидима у новој држави донет је, за оне прилике, у релативно кратком року од годину (31. маја 1946. године). Исте године (24. децембра 1946) донет је и *Закон о мирнодопским војним инвалидима*, чиме је завршена нормативно-законодавна правна заштита свих војних инвалида. И један и други закон заснивају се на принципу једнаке правне заштите свих војних инвалида и породица погинулих ратника из Народнослободилачког рата и оних којима је то својство било признато по прописима претходне државе – Краљевине Југославије.

Већ крајем 1945. године, тачније 28. и 29. октобра 1945. у Београду је одржан први, оснивачки Конгрес ратних војних инвалида.

На Конгресу је донета одлука да се оснује организација ратних инвалида – Удружење ратних војних инвалида Југославије. Оснивачки конгрес одржан је баш 28. и 29. октобра 1945, истог датума када је у Славонском Броду основано прво Удружење ратних војних инвалида.

Данас се може рећи да је заштита права ратних војних инвалида, у време оснивања Субнора као јединствене борачке организације 1961. године, била добра и да је, уз мање или веће осцилације, тај ниво задржала све до половине осамдесетих година, да би се после тога већ могли назирати и неки моменти њеног слабљења. Не треба заборавити чињеницу да је, што смо се више удаљавали од Другог светског рата, активност државних органа на заштити ратних инвалида била све „блеђа“ и да је губила квалитет.

Било како било, неспорна је чињеница да су се ратни војни инвалиди – у време великих друштвених промена и разбијања земље, крајем осамдесетих и почетком деведесетих година – нашли практично без посебне организације у оквиру које би се могли борити за законом призната права, која су све више и више губили, а она која су им остала углавном су смањивана и била су сведена на такав ниво да су практично представљала само такозвано „голо право“.

Небрига државе и њених институција о правима ратних инвалида, с једне, и непостојање самосталне и аутентичне организације која би се борила за заштиту њихових права, у периоду дужем од три деценије, с друге стране, доводили су ратне војне инвалиде у све тежи положај. Тако су се почетком деведесетих година нашли у најтежој ситуацији после Другог светског рата. Егзистенција многих, посебно тешких ратних инвалида била је више него угрожена, а њихов укупни материјални и социјални положај постао је неиздржив.

Небојша Орловић, председник Удружења ратних војних инвалида

■ Прекретница

Шта је допринело толиком незадовољству?

– Пре свега, лоше стање у правној заштити ратних војних инвалида довело је до великог незадовољства чланства. Све чешће су се могли чути захтеви да ратни инвалиди обнове рад ранијег Удружења, које је као самостално деловало до 1961. године. Тако је на седници Конференције чланства и секција Дома, која је одржана 15. јануара 1993, донета одлука да се образује Иницијативни одбор за обнављање рада Удружења.

Скупштина ратних војних инвалида којој је присуствовало више од 70 делегата из највећих градова у Србији и свих београдских општина, одржана је 30. марта 1993. године. Донела је одлуку да се оснује

посебна организација ратних војних инвалида учесника НОР-а, а од 25. априла 1995. то је постало „Удружење ратних и мирнодопских војних инвалида Србије“ (РМВИ) и оно под тим именом наставља своје успешно деловање до данас – каже Небојша Орловић.

Статутом је Удружење дефинисано као „друштвена нестраначка организација са својством правног лица која наставља континуитет деловања Савеза РВИЈ који је као самостална организација деловао од 1945. до 1961. године“.

Шта су основне одреднице садашњег деловања?

– Основна одредница политике Удружења РМВИ је управо та да се не

бави политиком, већ да у складу са властитим Статутом делује као нестраначка, неполитичка, интересна организација ратних, мирнодопских и породичних војних инвалида, социјално-хуманитарног карактера која се бави искључиво и само питањима права, потреба, остваривања законске заштите и статуса војних инвалида, што не значи да Удружење не треба да има јасно дефинисану, чврсту и изграђену политику свог деловања.

Друга одредница политике Удружења је да све што чини буде директно у функцији интереса и заштите ратних, мирнодопских и породичних војних инвалида. Рашчлањено, то значи да су главни циљеви Удружења да се обезбеди доследна и потпуна законска заштита војних инвалида, да се законски прописи стално унапређују, да на тај начин, у складу са реалним могућностима, јача укупан материјално-социјални положај и статус војних инвалида у друштву и да сви схвате да је заштита војних инвалида национални интерес – набраја Орловић.

Велики део активности непосредно после обнављања рада, УРМВИ Србије посвећивао је припремама за доношење новог *Закона о заштити војних инвалида* у новој држави – Савезној Републици

Југославији. Удружење РМВИ Србије благовремено је достављало бројне предлоге како би требало уредити нека конкретна права војних инвалида.

Крајем 1997. године Удружење РМВИ Србије учествовало је у разговорима о новој верзији *Нацрта закона*. Достављени *Нацрт* био је неприхватљив за војне инвалиде и њихова удружења због тога што су у њему била изостављена поједина значајна основна права, а нека су била битно умањена у односу на *Закон* који је тада примењиван. Међутим, захваљујући активностима и инсистирању Удружења РМВИ и бројним расправама (усменим и писменим) са представницима предлагача нових прописа сва неповољна решења из предложеног *Нацрта закона* су отклоњена, а новим *Законом о основним правима бораца, војних инвалида и чланова породица палих бораца*, који је усвојен средином 1998. године, углавном су преузета сва решења из савезног *Закона* којим је до тада била уређена правна заштита војних инвалида (по обиму и по нивоу).

■ Два основна захтева

Агресијом земаља НАТОа на СРЈ нашој земљи наметнут је рат који је, укупно гледано, имао најтеже последице, што се одразило и на стање заштите војних инвалида. С једне стране, у рату је настајао немали број нових ратних војних инвалида и чланова породица погинулих бораца које је требало збрињавати, а с друге економска моћ земље била је све слабија, што је имало за последицу и пад нивоа права војних инвалида.

Шта је остало у законодавним оквирима?

– Већ 2003. године (стварањем државне заједнице Србија и Црна Гора, 2003) Удружењу РМВИ достављене су радне верзије *Нацрта закона*, међу којима је било и таквих које су биле потпуно неприхватљиве за војне инвалиде, па Удружење није пристајало да се о њима на било који начин изјашњава.

После дужих преговора прихваћена су, углавном, два основна и најважнија захтева – да се сва месечна новчана примања усклађују само према кретању просечних зарада у Републици Србији, без пореза и доприноса (нето зараде), а не и на основу трошкова живота,

Заслужен статус

У честитку упућеној Удружењу, проф. др Славица Ђукић-Дејановић, председник Народне скупштине Републике Србије каже:

– Ваш напор и жељу да значајну, али мало или недовољно познату чињеницу да Србија спада у ред првих и ретких држава, и то не само у Европи, која је још 1863. године почела да води организовану бригу о државној помоћи и законској заштити ратних војних инвалида и породица погинулих ратника, истакнете и афирмишете, сматрам оправданим и значајним. Подржавам вашу оцену да је то од интереса не само за војне инвалиде већ и за Србију.

Честитајући вам празник Удружења, редак и значајан јубилеј, желим да вас уверим да ћу у границама могућности и надлежности, ваше Удружење подржати у оправданим захтевима да се у Србији војним инвалидима и корисницима породичне инвалиднине обезбеди најбоља могућа законска заштита, достојан живот и заслужен статус.

како је то било предвиђено ранијим прописима, и да се та примања усклађују сваког месеца према кретању просечних зарада у Србији у претходном месецу.

То је представљало највише што су удружења војних инвалида, уз огроман труд и напоре њихових руководстава и представника у разговорима, могла постићи у том тренутку.

Готово све активности које је предузимало на плану очувања и унапређивања права и заштите војних инвалида и корисника породичне инвалиднине и на решавању других питања од значаја за војне инвалиде, Удружење РМВИ Србије планирало је, организовало и реализовало заједно са Удружењем РВИ Србије (данас УРВИ свих ратова).

Каква је сарадња са државним органима и међународним организацијама?

– Удружење РМВИ Србије је у читавом периоду од оснивања успевало да развија добру, свестрану и надаре корисну сарадњу са представницима власти. Увек када је оценило да је то од интереса за војне инвалиде, по било ком питању њихове заштите, сарадња није изостајала ни са осталим сродним удружењима (Субнором, Савезом цивилних инвалида, Удружењем палих бораца...)

Удружење је током 2005. и 2006. године поднело захтев за пријем у чланство Светске федерације ветерана (ФМАС). У јануару 2006. Извршни одбор ФМАС послао је обавештење да је захтев за пријем у чланство прихваћен. Удружење ратних и мирнодопских војних инвалида Србије, као прва организација ратних војних инвалида из Србије, 6. децембра 2006. примљено је у пуноправно чланство у ФМАС. Иначе, Савез РВИ Југославије, чије деловање наставља Удружење РМВИ Србије, био је један од оснивача и члан ФМАС све до 1961. године, односно до стварања Субнора, као јединствене организације свих бораца у коју је ушао, као њен конститутивни део – каже Орловић.

Посебну и врло значајну улогу у раду Удружења РМВИ, његових органа и тела, и општинских удружења има часопис Удружења „Војни инвалид“.

Шта се може закључити?

– Удружење је успешно пребродило сва искушења времена у коме се поново појавило и стасало је у ефикасну, снажну и аутентичну организацију ратних војних инвалида, мирнодопских војних инвалида, породица палих бораца и других корисника породичне инвалиднине, која успешно штити њихова права и заступа њихове специфичне интересе. Својим деловањем, врло брзо успело је да се афирмише и стекне углед озбиљне, стручне и ефикасне организације која је способна да се бори за права војних инвалида – нагласио је господин Орловић.

Оба саговорника посебно су истакла потребу за чвршћом и организованијом сарадњом са Министарством одбране и Генералштабом Војске Србије. Јер, ко ће боље разумети бившег војника од садашњег војника... ■

Бранко КОПУНОВИЋ
Снимили З. ПЕРГЕ и Д. АТЛАГИЋ

Хранитељска породица потпуковника Золтана Словака

Нови загрљај

У време када су људи углавном окренути себи и својим проблемима, остављајући при томе мало простора за добротинство, породица потпуковника Золтана Словака из Панчева прихватила се старања о шестомесечној девојчици Марији. Поред два сина, Стефана, студента Војне академије, и Владимира, ученика средње техничке школе, Золтан и супруга Верица, који су жарко желели још деце, са неописивом љубављу прихватили су улогу хранитеља бебице која им је украсила живот и донела много радости.

рад на Тамишу је оно место за које се каже да има душу. Али, последњих година Панчево се помиње најчешће у хроникама, ако не црним оно сивим, као опште место еколошке катаклизме, загађеног ваздуха, обољења дисајних органа, страдања дечијег здравља... Када се дође на рђав глас, не помажу ни културна традиција, новоотворене школе, процват заборављених заната, модерна саобраћајница до престонице...

Ово лето посебно ће се памтити. Њихова суграђанка Нађа Хигл постала је најбржа пливачица на свету у трци на 200 метара. Сјај златна медаље засијао је не само над младом шампионом већ и целим градом где су у позитивној ланчаној реакцији почели да се одвијају срећни догађаји. На таласима благодети добре енергије и породица потпуковника Золтана Словака доживела је многе радости.

Старији син Стефан конкурисао је, а потом се уписао на Војну академију и положио заклетву, а млађи Владимир успешно привео крају другу годину средње машинске школе. Ипак, главни догађај одиграо се 9. септембра, када је у њихов изнајмљени стан стигла тромесечна Марија, незбринута дете чија су хранитељи

званично постали Золтан и Верица Словак... Али, томе је претходила занимљива животна прича садашњег референта финансијске службе у Управи за оперативне послове (Ј-3) Генералштаба Војске Србије.

Генерација седамдесетих

Родног Ирига се и не сећа. Све Золтанове успомене везане су за Панчево, град безбрижног детињства, младости. Добро је учинио отац Стјепан када је породицу одвео баш тамо. Као мајстор столарског заната лепо је зарађивао у фабрици намештаја „ГАЈ“, па је супруга Марија могла да се посвети њему и сестри Јулијани.

Био је одликаш у основној школи „Бранко Радичевић“, добро играо фудбал, убирало успехе на атлетској стази. Волео је музику, филм, имао добре другове... Генерација седамдесетих...

Умало није постао свештеник, али судбина је хтела другачије. Током једног дежурства у школи, пажњу му је привукао плакат који је позивао младиће за упис у Војну гимназију. Пред његовом чврстом одлуком кратко је трајао договор са родитељима. Савим се лепо снашао у једанаестој класи елитне школе, а више од одличних оцена памтиће начелника класе, тадашњег капетана Александра Ардељана и разредног старешину, професора физике Владимира Бранковића чији је надимак – Кулон. Био је први официр савременог схватања професије, човек који није држао до форме већ је разумео суштину, страстан риболовац, писац, потоњи уредник у војним часописима. Кулон је био строг за катедром, инсистирао је на раду и знању, али ученици су у њему имали родитељску бригу, сјајног педагога, подршку сваке врсте... Умео је у шали да каже: ако код мене имате тројку или четворку, на Академији ћете добијати деветке и десетке. Тако је и било...

Другачији живот

Са великим предзнањем и одличним оценама, Золтан се нашао у 41. класи Војне академије. Желео је смер везе или АБХО, а постао је финансиста. Чак је на стажирању у Сарајеву радио посао интенданта. Старо је правило да се у животу пре догоди оно што је суђено, а не планирано.

Са два кофера у руци потпоручник Золтан Словак обрео се у Куманову, првом месту службовања. Како у шали каже, гарнизон већи од града. Ту ће убрзо срести поручника Шандора Њергеша, годину старијег колегу из гимназије и Војне академије. Шандор је већ био срећно

ожењен. Једном је Золтан прихватио позив да изађе с њим и супругом која је повела сестру Верицу... Десила се љубав...

Пријала му њена једноставност, шарм, топлина, учтивост... Сродне душе нашле су другу половину... Одмах су препознали заједничку животну жељу, брачну хармонију и много деце. Беше то у августу 1988. године, а венчање 24. септембра.

Наредне године рођен је Стефан. Велика радост за целу породицу.

Још на почетку, у кругу касарне препознао га је потпуковник Воја Христовски. Онако у пролазу, младом потпоручнику рекао је како га неодољиво „подсећа на неког“. Убрзо се испоставило да је Золтанов отац служио војни рок управо у Куманову, а Воја му је био командир.

Крај идиличног живота у летаргичној, али мирној вароши дошао је с прекомандом за Урошевац 1991. године. Ближио се распад Југославије, а Косово тада, ма како споља изгледало мирно, кључало је изнутра. Две године потом, у Приштини се родио други син Владимир. Породична срећа надрастала је свакодневицу. Уживали су у сваком заједничком тренутку...

Породична драма

Рат је најчешће заменица за трагедију, а драма је неминовност сваке породице која се нађе у његовом вртлогу. Верица је са децом кренула код својих, Золтан је остао на дужности. Тешко су се растали јер се до тада никада нису раздвајали.

Само сат након што је напустио канцеларију, крстарећа ракета потпуно је уништила то крило зграде. Било је погинулих и рањених које су извучили из рушевина иако није прошла опасност од нових ваздушних удара...

Четири месеца се неће ни видети ни чути, а злослутне вести и полуистине стизале су са Косова...

Крај рата и прекомада у Сремску Митровицу. Први телефонски позив. Речи угушене плимом емоција...

Било је тешко, али се породица Словак нашао на окупу. Мењали су станове и становадце, сналази се како су знали, али ништа није могло да помути радост.

Золтан је добио нову дужност у команди Београдског корпуса, а породица се најзад свила у граду његовог детињства. Завладао је мир. Синови су учили, Золтан путовао на посао, обновљена су многа другарства и стекла се нова пријатељства. Близина родитељске куће давала је посебну сигурност.

Давна жеља Словакових да имају још деце прекидана судбином и околностима, најзад је нашао упориште у зрелим одлукама. У време када су људи окренути свеколиким проблемима и неспремни за благочинства, Верица и Золтан на крилима неописиве љубави према деци подносе молбу панчевачком Центру за социјални рад како би

постали хранитељска породица. Много педијолозије, тестова и тестирања. Верица похађа својеврсну обуку, дванаест радионица како би добили неопходни сертификат хранитеља.

Словакови нису постављали никакве услове што се тиче пола детета, националности, порекла...

Лето. Стефан се уписује на Војну академију. Талентовани кларинетиста са завршеном средњом музичком школом, члан рок групе „Елбаз“, вихорни спринер на сто и двеста метара, вижљаста гимнастичар и омиљени момак из краја, одлучује се за официјерски позив.

Верица и Золтан у очекивању добрих вести време проводе у шетњама, дружењу и на терену за багмингтон, који је напосто освојио све генерације.

Деветог септембра зазвонио је телефон. Позив из Центра да дођу по дете! Црнокоса тромесечна девојчица, здрава, живахна беба зове се Марија. Окружена је неизмерном љубављу, пажњом, нежноћу... Препознаје гласове и уме да се радује. Унела је много живости, лепоте, топлине... Каква би била њена судбина да је нису узели Словакови? Постала би још једно сироче на списку Центра за нежбринуту децу у Звечанској улици. Овако, њен живот кренуће другим током. Нови Закон пружа могућност хранитељима да усвоје дете, па се Верица и Золтан надају да ће њихова жеља бити услышена. Словакови су чланови Удружења хранитеља „Дуга“, које ће им свакако помоћи да остваре своје снове.

За новост у њиховој породици сазнали су сви пријатељи, родбина, комшије... Вест су листом примили са великим симпатијама јер знају колико Словакови воле децу. И одмах су стигле понуде за колици, гардеробу, препарате... Мала Марија има све што јој је потребно, а највише љубави и пажње. Верица је стално уз њу, а Золтан жури с посла како би што пре загрлио мезимицу. Ради на одговорном послу који захтева пуну концентрацију и прецизност.

Синови су такође одушевљено прихватили одлуку родитеља. Владимир је одмах по доласку видео Марију док се Стефан радовао касније, али двоструко. На заклетви када су се студенти Војне академије нашли у свечаном строју. Тачније после церемонијала, уз честитке родитеља и класића, узео је бебу у наручје. Наравно, она се неће никада сетити тог дана, али Стефан ће га памтити заувек.

Словакови су се свесно одрекли много тога. И даље су подстанари као на хиљаде професионалних припадника Војске Србије. Супруга Верица није запослена, Стефан је на Војној академији, али ту је млађи син Владимир. Без обзира на све, они кажу: „Много смо срећни“.

Да, све срећне породице личе једна на другу... ■

Бранко КОПУНОВИЋ

Обновљена Велика ратна сала Генералштаба

У духу старог сјаја

Зграда Главног ђенералштаба и Министарства војске и морнарице била је 1928. године најлепша државна грађевина. У монументалном здању, лепотом, величином и елеганцијом издваја се Велика ратна сала. Тај простор садржи посебну атмосферу, чува многе успомене и има занимљиву причу. Зуб времена учинио је своје, али напорима ресорних министарстава и стручњака Завода за заштиту споменика Београда, враћен јој је првобитни изглед, сјај и значај...

Улица Кнеза Милоша, број 33. Стамено здање које привлачи пажњу снагом и монументалном лепотом. До ње, у рушевинама чека судбину једна „обала Неретве“, симболични облик зграде Генералштаба нападнуте разорним бомбама 1999. године.

На фасади се зацељују последње ратне ране од гелера пројектила који су погађали првог комшију. Тешка улазна врата, иза њих углачано степениште, са стране стубови. А онда се рачва чудесан лавиринт архитектонске замисли руског емигранта немачког порекла, маистра Василија Баумгартена. Шта је све тај човек имао у глави када се латио грандиозног пројекта? Визију, историју, намеру, намену, поруку, време које долази... И лични печат, свакако!

И на тај начин се види како је после Првог светског рата државна управа учинила све како би Београд постао запажени политички, војни и административни центар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца. Уосталом, званично је проглашена за најлепшу државну грађевину. Коштала је 35 милиона динара, тако је забележено.

Под симболом ратника

Зграда је грађена од 1926. до 1928. године. Има четири спрата и две монументалне фасаде на којима су наглашени стубови, од постамента на првом нивоу све до моћног кордонског венца изнад кога се налази још једна етажа са карактеристичним полукружним прозорима. Фасада четвртог спрата украшена је скулптурама ратника у разним историјским фазама.

За градњу су коришћени природни и вештачки камен, мешавине песка, опека, племенити малтер, декоративна пластика, гипс...

Најлепши, најзначајнији и најпривлачнији простор здања је свечана или ратна сала. Њена намена била је свакојака, од састанака челника ондашње владе, преко скупова ђенерала, пријема, гламурозних балова, па зборовом високих немачких официра за време окупације и враћања у армијске окви-ре после Другог светског рата. Памти фракове, уштиркане крагне, камашне, сјајна ордења, лаковане чизме, отмене дамске хаљине, накит, оштре команде, исцрпљујуће седнице, звуке валцера, ритам официрског кола...

На улазу се налази портал од камена и тимпан преко чије кружнице немилосрдну битку воде Самсон и лав. Моћ и борба. Уметничку композицију извео је Владимир Загородњук. Тематски је сасвим прикладна. Иако је формално преузета из вртне архитектуре касноренесансних вила, оригинална је по снази израза и величини.

Већ на првом кораку свако ће подићи поглед магично привучен коринтским стубовима које везује венац по коме марширају антички ратници.

– Сала јесте јединствена по много чему. Дугачка је 17, широка десет и висока 12,5 метара, али њена суштина лежи у монументалности, карактеристичној изради сваког детаља – каже архитекта конзерватор Слађана Марковић из Завода за заштиту споменика Београда.

– Треба рећи да је рестаурација била неопходна јер је зуб времена учинио своје, а овакву вредност је заиста неопходно сачувати. Одмах по добијању пројектног задатка, прионули смо на посао. Строго смо поштовали принципе конзервације и настојали да максимално сачувамо аутентичност сваког детаља. Биће враћен и намештај који се посебно чува док трају радови. Он је у богатом дрворезу и такође представља непроцењиву вредност. Простор је репрезентативан у сваком погледу и може се рећи да представља ремек-дело архитектуре. Једина оштећења која је нанела људске руке су приликом промене хералдике. Мењала су се државна устројства, грбови, обележја. Понекад је изведено вешто, други пут мање успешно, тек видљиви су трагови. Сада је то санирано и објекат ће бити украшен ознакама Војске Србије – наглашава Слађана Марковић.

Велики изазов

Због својих историјских и ахитектонских вредности, зграда Генералштаба проглашена је за културно добро 1984. године. Обрада богато украшених фасада била је поверена ондашњој радионици Ивана Ваника и Милана Духача, док је целокупну унутрашњу декорацију извела радионица Спасе Петровића. Имена неимара остаће забележена у аналима Завода за заштиту споменика Београда као људи који су разумели значај и простор, имали много уметничког дара и за оно време изванредан алат.

Наравно, време је учинило своје и пред рестаураторе се поставило питање како до алата с којим је пре много деценија украшаван сваки детаљ сале. О томе говори архитекта конзерватор Татјана Виденовић:

Рекли су, писали су...

„Главни ђенералштаб је саградио једну од најмонументалнијих палата у Београду. Она је свакако посебан украс престонице и без обзира како се буду развијали правци у архитектури она ће то остати и у вековима који долазе...”

архитекта Бранко Максимовић, средином октобра 1927. године

„Зграда Главног ђенералштаба и Министарства војске и морнарице је 1928. године најлепша државна грађевина. У сваком погледу. Ентеријер је посебна прича и просто је невероватно како је за релативно кратко време израђено на хиљаде невероватно упечатљивих детаља какви се ретко срећу...”

Драга Вуксановић-Анић (студија „Урбанистички развој Београда између два светска рата“)

„Када је током бомбардовања 1999. године погођена зграда Генералштаба био сам у свом стану на неколико стотина метара удаљеног од места где су пале бомбе. Имао сам неки снажан осећај да ће камена зграда у Кнеза Милоша 33 одолети. Тако се и догодило, на моју велику радост...”

Стојимир Илијевић, *Герила*, ратни ветеран
„Обишао сам многа позната здања у свету, али с поносом истичем и често говорим својим студентима да погледају зграду Венералштаба као врхунац надахнућа и архитектонског израза који ће трајати вековима...”

проф. др Ратко Стевановић

– Настојали смо да проникнемо у облик и финоћу алата. То нам је пошло за руком, а онда смо били принуђени да сами израдим нове, старе алате како би аутентичност сваког сегмента сале била потпуна. Суочили смо се са несвакидашњим професионалним изазовом и сматрам да смо успели. Желим да напоменем велики ентузијазам колега, извођача радова, домаћина из Министарства одбране.

Ентеријер зграде богато је декорисан. Има ту и версајског сјаја, гламура римских палата, елеганције руских дворова... У обради подова, зидова и таваница коришћени су разноврсни материјали и декоративни елементи који углавном воде порекло из епохе антике и ренесансе. Инвеститор радова је Министарство рада и социјалне политике, на иницијативу Одбора за неговање традиција ослободилачких ратова. Министарство одбране је пружило логистичку подршку, а Завод за заштиту споменика града Београда неопходну стручну помоћ.

Потпуковник Предраг Вељковић, начелник Одсека за логистику Војнообавештајне агенције био је задужен за организационо-техничке послове. – Било је много посла, планираних и текућих обавеза. Требало је много детаља сложити у мозаик. Људи из свих установа, организација и фирми заслужују високу оцену за стручност и пожртвовање. Услови за рад нису били једноставни. Огроман је то простор, више од 10.000 квадратних метара, превише је детаља, тражи се одређени ниво расвете, по-

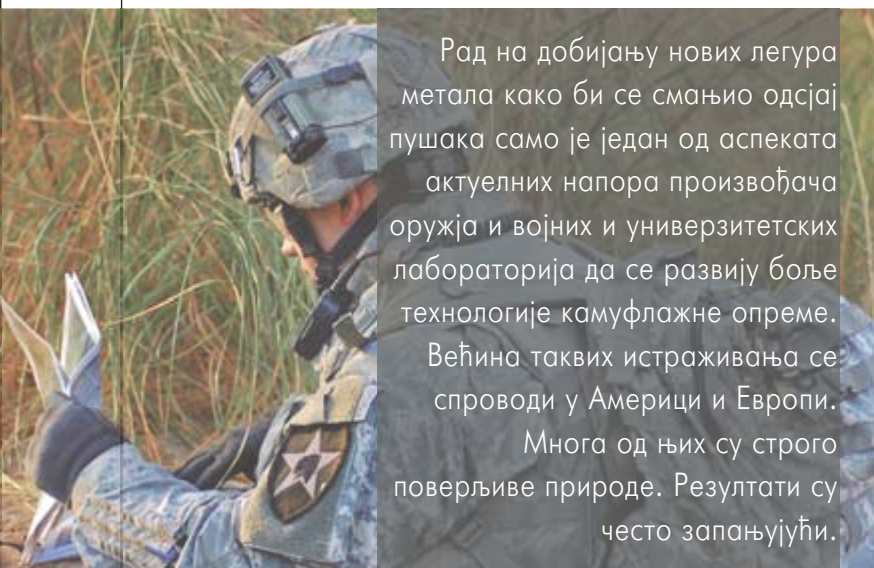
стављање скела... Морали смо да водимо рачуна и о безбедности људи који изводе радове. Све је протекло у најбољем реду и добили смо један репрезентативни вишенаменски објекат који нам може служити на част – истиче потпуковник Вељковић.

Нема сумње да ће кадрови из Велике ратне сале бити радо виђени и свеприсутни у разним приликама. Њену нову историју наставиће да пишу генерације садашњих државника, високих војних руковођаца, генерала, официра и они који долазе... ■

Бранко КОПУНОВИЋ

Нове технологије
камуфлажне опреме

Игра скривања и откривања

Рад на добијању нових легура метала како би се смањило одсјај пушака само је један од аспеката актуелних напора произвођача оружја и војних и универзитетских лабораторија да се развију боље технологије камуфлажне опреме. Већина таквих истраживања се спроводи у Америци и Европи. Многа од њих су строго поверљиве природе. Резултати су често запањујући.

Уз помоћ високе технологије унапређен је најосновнији вид камуфлаже као што су шаре на борбеним униформама: дизајнери раде са новим софтвером који садржи сва сазнања о људском виду до којих су дошли неуробиолози. Овај софтвер анализира велики број фотографија задатог терена. На основу метеоролошких података о типичном осветљењу и видљивости и података о бојама и доминантним облицима у градовима, дивљини и на пољима, компјутерски програм предлаже нове, боље шаре.

„Све је сада у техници“, каже Режан Дишесно, потпуковник НАТОа стациониран у Кастоу у Белгији, који је учествовао у дизајнирању камуфлажне шаре назване CADPAT за канадску армију.

Неки дизајнери камуфлажних шара, међу којима су и они из америчке Истраживачке лабораторије, такође проучавају и својства материјала карактеристичних за неки терен (нпр. песак, бетон, лишће) да рефлектују односно апсорбују светлост. Осим што их користи поменути дизајнерски софтвер, ови подаци имају примену и у производњи текстилних боја са жељеним оптичким својствима.

Сличан компјутерски програм одређује идеалне боје и шаре за војна возила и летелице. Могућност да се камуфлажа прилагоди одређеном терену довела је до повећања употребе привремене камуфлаже која се након операције опере са опреме.

Деценијама је већина борбених униформи имала кривудава шару непроменљивих боја познате као „тигрове пруге“. Међутим, истраживања у областима које се баве тиме колико добро посматрачи уочавају и препознају објекте недавно су доказала неадекватност „тигрових пруга“. Уз помоћ справа којима се прате покрети дужице ока како би се одредило у ком правцу особа гледа, научници су за-

кључили да су тканине са ситним квадратима различитих боја (овај дезен је познат као „пиксели“), теже уочљиве.

Тај нови дезен данас носе армије многих западних земаља, међу којима су и САД, Британија, Канада, Француска и Немачка. Канадска армија је последњих година толико унапредила своју камуфлажу да посматрач данас мора да се налази на 40 одсто мањем растојању да би уочио војнике него 2000. године у идентичним условима.

Камелеонски материјали

Ради се и на „адаптивној“ камуфлажи, која се у зависности од околине мења великом брзином. Холандска компанија из Сустерберха, TNO користи танке листове пластике налик тканини на којима се налазе диоде које емитују светлост (LED). Мала камера скенира околину, а боје и дезени на пластици се затим мењају у складу са добијеним подацима. Овај материјал још увек није довољно савитљив да би војници могли да се у њему осећају удобно, међутим, шведски произвођач камуфлажне опреме „Сааб баракуда“ га већ тестира у Авганистану.

Главни технолог у TNO-у Питер Јакопс каже да министарства одбране Канаде, Немачке и Холандије, која финансирају истраживања у области ове нове камуфлажне технологије, сматрају да су „камелеонски“ материјали преко потребни. TNO-ов неуробиолог Мартен Хогерворст каже да су резултати задивљујући. На пример, на видљивој страни тенка обавијеног овим материјалом и паркираног испред травнате падине формира се слика траве.

Друга врста адаптивне камуфлаже базирана је на савитљивим пластичним пресликачима. Мала камера са соларном ћелијом прику-

пља податке о бојама и облицима у окружењу. Компјутер затим те исте боје и шаре репродукује на површини пресликача. Армија САД жели да користи ову технологију за умотавање артиљеријског наоружања и контејнера са муницијом. Данијел Вотс, вођа овог пројекта са Технолошког института у Њу Џерсију (NJIT) каже да тестирања показују добре резултате, али да је ова технологија још увек прескупа да би могла да се користи на ратиштима.

Невидљива пелерина

Скривање ствари на бојном пољу не подразумева само скривање од погледа. Научници интензивно раде и на проналажењу начина да се смање топлотни трагови. Инструменти са топлотним сензорима и инфрацрвеним камерама могу да са великог растојања открију топлотни траг војника. Цена таквих инструмената пада и они су сада толико приступачни да су чак и талибани у Авганистану добро опремљени њима, што пре неколико година није био случај, каже Ханс Карис, технолог из шведске државне Агенције за војна истраживања из Стокхолма.

Материјали који блокирају топлотни траг људског тела технолошки су све напреднији. Џон Рус, пуковник америчке војске у пензији из Њупорт Њуза у Вирџинији, недавно је имао прилику да посматра ноћно тестирање „невидљиве“ непромочиве пелерине коју је произвела мала калифорнијска компанија ААЕ. То је била најимпресивнија заштита од инфрацрвених камера коју је икада видео. Човек је нестао „као да га је прогутао мрак“, каже Рус. (Директор ААЕ-а Рашид Зеине одбио је да каже нешто више о саставу материјала од ког је пелерина направљена).

Делови униформе који не пропуштају топлоту већ представљају значајну предност у борби за армију САД, каже Рус. Они су слични ААЕ-овој „невидљивој“ пелерини, премда су у односу на њу инфериорни, додаје он. Током неких ноћних операција, амерички војници се могу чути како се приближавају, али су потпуно невидљиви у

тама. „Можете замислити какав ефекат то има на борбени морал непријатеља“, каже Рус.

Један од начина да се спречи остављање топлотног трага је употреба посебне врсте честица, сићушних шупљих сфера од алуминијума и силицијум-диоксида које се могу уградити у структуру тканине. Водећа компанија у области ове технологије, „Сино технолоџиз“ из Бафала ради на боји на бази ових честица, која се наноси на руке и лице а не спречава неопходно знојење. Британско Министарство одбране је управо тестира.

У међувремену, научници из NJIT-а су произвели изолационе пресликаче који могу да се ставе на загрејане објекте (па и на артиљеријске цеви из којих се пуца) како би се маскирали њихови топлотни трагови. Чак и у случају да топлотни траг не може да се сакрије у потпуности, пресликачи могу тако да се поставе да мењају његов облик. Вотс каже да је његов истраживачки тим успешно делимично изоловао тенкове тако да посматрачи са инструментима за ноћно осматрање виде облик аутомобила. То је користан трик, јер потпуна елиминација топлотног трага тенка може бити изузетно тешка. Грчка фирма „Интермат“, која „невидљивим“ материјалима снабдева, поред осталих, и произвођаче оружја као што су „Бритиш аероспејс“, „Локид Мартин“ и „Тејлс“, производи пену којом се објекти покривају како би се пригушио њихов топлотни траг. Бил Филис из „Интермата“ каже да након селективног nanoшења један центиметар дебелог слоја ове изолационе пене, оклопно возило за превоз људства може да личи на мотоцикл када се посматра кроз наочаре са топлотним детекторима. „То збуњује непријатеља, чиме добијате на времену“, каже Филис.

Откривање опреме

Неке топлотне облоге су танке попут слоја фарбе, тако да се могу наносити и на летелице. Међутим, борбени авиони представљају додатни проблем. Када лете на великим висинама како би избегли противавионску ватру, бели трагови кондензације понекад формирају „циновску

Лажне мете

У пролеће 1999. године, авиони НАТОа су извели преко 38.000 летова преко Србије током бомбардовања. Па ипак, српска борбена техника је претрпела изненађујуће малу штету. Насамарени пилоти НАТОа уништавали су лажне тенкове, артиљеријско наоружање и другу опрему заправо направљену од дрвета и платна. Највећи део праве српске борбене технике био је на сигурном, сакривен испод лишћа које омета стандардне радаре.

стрелу на небу која показује где се авион налази", каже Чарлс Колб, генерални директор компаније „Аеродајн рисерч“ из Масачусетса. Научници из ове фирме (која сарађује са америчким Ратним ваздухопловством) испитују термодинамичке процесе који доводе до стварања трагова кондензације са надом да ће успети да их редукују уз помоћ хемијских додатака.

Међутим, паралелно са технологијама камуфлаже, напредују и технологије откривања опреме. Инжењери из „Локид Мартина“ направили су радарски систем назван FOPEN, што је енглеска скраћеница за „пенетрацију лишћа“. Овај систем је оперативан од 2005. године, али још увек му је потребна дорада и за сада га користи само један активни амерички бомбардер. Ипак, менаџер пројекта Роберт Робертсон каже да овај радар „види све што је направљено људском руком“ и сакривено испод слојева лишћа или мрежа намењених ометању радарских система.

Летелице које користе „стелт“ технологију у употреби су још од седамдесетих година прошлог века. Радарски системи осветљавају мету радио-таласима а затим траже одсјаје, тако да се апсорбовањем тих зрака или њиховим скретањем у потпуно другом правцу може знатно смањити радарска видљивост летелице. Барем пет-шест земаља да-

Одсјај

Као агент специјалних снага француске Ратне морнарице, Мишел Малало је преко мора тајно улазио у више афричких земаља како би из њих извукао француске грађане који су се нашли у опасности.

Скоро сви непријатељски војници на које је наилазио носили су АК-47, популарну јуришну пушку познату по својој издржљивости и поузданости. Међутим, АК-47 има једну озбиљну ману: одсјај, што је Малалоу давало предност у обрачунама ватреним оружјем. Пошто је направљена од челика, АК-47 одбија светлост.

„Светлуца, и то из даљине“, каже Малало, који је пре шест година неповређен напустио специјалне снаге и додаје да је француска јуришна пушка „фамас“ одлична, јер не одбија чак ни најјачу светлост.

нас производи „стелт“ летелице иако је то веома скуп процес.

Међутим, једна нова врста радарског система може да региструје и такве летелице. Он користи све масовнију употребу мобилних телефона. Када авион лети кроз средину испуњену сигнаlima мобилних телефона, његова сенка постаје видљива, каже Џон Пендри, стручњак за радаре са лондонског Имperiјал колеџа. Мајк Бернс, председник мале масачусетске компаније MSE каже да је заиста било случајева да бомбардери који користе „стелт“ технологију буду откривени захваљујући таласима мобилних телефона, јер се у том константном шуму сигнала одједном појави „рупа“.

Ова техника може да се користи само у насељеним областима са много корисника мобилних телефона. Па ипак, постоји и једна предност у односу на стандардне радаре, поред тога што овом новом техником могу да се региструју некада „невидљиве“ летелице. Она је, наиме, „пасивна“, јер употребљава већ постојеће зраке како би осветлила мету. То значи да циљана летелица не може да зна да је уочена (док код примене обичног радара то није случај). Укратко, уместо летелице, невидљив је постао радарски систем. То је само најновији пример иновација у трци између метода сакривања и откривања. ■

(The Economist, Лондон)

Немачки подводни диверзанти

Морнарички КОМАНДОСИ

**Наследници Kampfschwimmer
ронилаца из Другог светског
рата – данашњи подводни
диверзанти немачке морнарице
– обучавају се свакодневно
на Балтику, како би се успешно
супротставили различитим
врстама подводног
неконвенционалног
ратовања**

Данашњи подводни диверзанти немачке морнарице настављају традицију јединице из Другог светског рата, коју је 1943. године формирао тадашњи морнарички Генералштаб, по узору на подводне диверзанте италијанске краљевске морнарице. Повод за такву одлуку биле су акције које су извели италијански диверзанти у луци Александрија, у Египту, у ноћи између 18. и 19. децембра 1941. и на Малти, или операција коју су предузели „људи жабе“ – Royal Navy, из састава ондашње јединице Special Boat Squadron (SBS) 22. септембра 1943. у једном норвешком фјорду, против немачког бојног брода „Tirpiz“.

Настанак јединице

Војна обавештајна служба – Abwehr, коју је водио адмирал Канарис, била је свесна важности једне такве формације, па је 1942. самоиницијативно почела да обучава мале тимове ронилаца. Служба је, у оквиру јединице за специјалне задатке, била позната као дивизија Brandenburg. Имала је групу подводних диверзаната чији су задаци били да сакупљају информације и изводе акције против поморских објеката.

Ипак, тек у пролеће 1944. формирана је прва јединица Kampfschwimmer – борбени пливачи. Чинили су је припадници који су дошли из тајне службе – Abwehr, из Waffen SS трупа и падохранских јединица Fallschirmjäger. Елементи тог састава, како се то војном терминологијом каже, још неспособљеног за подводне акције, налазили су се у месту Валдагно, у подножју Алпа, у регији Вене-тон, односно провинцији Vicenza, где су биле размештене и мање диверзантске снаге италијанске морнарице – Decima MAS (X MAS). Припадници новоформиране јединице убрзо су послати на ронилачку обуку у Италију. После шест месеци били су оспособљени за посебне ронилачке задатке.

Од маја до септембра 1944. године, диверзанти из новонастале јединице, која је названа MEK 60 или „људи К“, извели су 24 борбене акције. Међу њима су и рушење два моста на реци Орне током борбе за Нормандију, затим уни-

штавање артиљеријске батерије у Ходеу, која је пала у руке савезничким трупама, и рушење стратешки значајног моста у Нимегу, у Холандији.

После уништавања енглеске радарске станице у Далмацији, „људи К“ послати су у децембру за Пољску како би онеспособили мост на реци Вистола и тако успорили напредовање Црвене армије. Иако се ближио крај рата, јединица подводних диверзаната додатно је попуњена, њена формација проширена, тако да је имала четири оперативне групе, са самосталним командама.

Група Север, чија се команда налазила на острву Силт, 1945. године претежно је деловала на Балтику и Северном мору. У свом саставу је имала подводне диверзанте и мини подморнице. Група Запад, чије је седиште било у Опелшену, била је посебно активна на реци Рено, где су њени припадници уништавали мостове којима су овладале савезничке трупе. Група Исток налазила се у Албек-Уседу, а Југ у Венецији и Портофину. У њима су се, обично, обучавали будући подводни диверзанти и посаде мини подморница MARDER.

У време завршних борби, тридесетак „људи К“ покушало је да искочи падобранима изнад Берлина, како би организовали последњу Хитлерову гарду, али је таква мисија, због јаког дејства совјетске противваздушне одбране, била скоро немогућа.

После рата

После Другог светског рата, тачније 1959. године, надлежни у Bundeswehr одлучили су да оснују у оквиру Bundesmarine јединицу подводних диверзаната, по угледу на Kampfschwimmer. У време када је започело обучавање специјалаца за подводно неконвенционално ратовање у Немачкој, један официр и један подофицир послати су у Француску, у школу за рониоце и подводне диверзанте у Толоне, на шестомесечни курс.

По њиховом повратку са обуке основана је јединица подводних диверзаната – Kampfschwimmerung. Први четворомесечни курс за 13 питомаца, будућих припадника Kampfschwimmer Bundesmarine, у бази Лист на острву Силт у Балтичком мору, почео је 1. јула 1959. године. Месец касније, јединица се прикључила новооснованом саставу морнаричке пешадије из Асенгвардена.

Основна обука подводних диверзаната трајала је пет недеља и реализовала се у Листу, где се налазио и базен за роњење. Остале активности изводили су у Екернфорду, на Балтику, седишту поморске школе немачке морнарице и команде Kampfschwimmerung.

Бројно стање јединице лагано се увећавало, па су 1. априла 1964. формиране две чете – противминских ронилаца и подводних диверзаната. Седиште друге чете било је у Екернфорду, које је

1970. године постало основно седиште за обуку немачких подводних диверзаната. Састав је тада добио име Kampfschwimmerkompanie или скраћено KSK.

Од 1978. KSK шаље своје припаднике на обуку у јединицу подводних командоса америчке морнарице, односно у US NAVY SEAL. У то време, KSK је у свом саставу имао три вода подводних оперативаца.

После укидања Источног блока, пада Берлинског зида и уједињења две Немачке 1991. године, мисије KSK промењене су на основу новог међународног сценарија, а јединица је прикључена новоформираном Батаљону борбених ронилаца, у оквиру Flotille der Minenstreitkräfte – Флотиле за разминирање Bundesmarine. Батаљон је имао три чете – подводних диверзаната (KSK), противмински ронилаца и чете за обуку, у чијем је саставу био и вод специјализован за експлозиве.

Немачка влада дозволила је те године својим оружаним снагама да учествују и у мисијама ван територије Немачке. Од тада, оперативци KSK учествовали су у међународним мисијама од Балкана до Африке – операција SUDFLANKE на Балкану 1991. године, операција SHARP GUARD у Јадранском мору 1993. и 1994. године, затим, у Сомалији у операцији RESTORE HOPE 1994. године, потом у саставу Кфора на Косову од 1999. до 2002. године. Такође, 2002. патролирали су бродовима немачке Bundesmarine у Индијском океану у оквиру операције ENDURING FREEDOM.

Током 1996. Kampfschwimmer Kompanie (јединица је позната и по скраћеници KpfSchwKp), променила је ознаку у KSKp, како би се избегло мешање са ознаком јединице Special Forces немачке копнене војске, KSK или Kommando Spezialkräfte.

Прву борбену акцију KSK рониоци имали су 1991. године када су учествовали у разминирању Персијског залива после „Пустинске олује“. Од априла до јула 1991. немачки рониоци разминирали су око 90 одсто вода у Заливу.

Организација и задаци

Припадници KSK оспособљени су за офанзивне задатке на води, под водом и у приобаљу, у области неконвенционалног поморског ратовања, у оквиру Bundesmarine и у саставу НАТОа, у мисијама УЕО или Уједињених нација.

Задаци јединице јесу акције на бродове у лукама и сидриштирама, али и на отвореном мору, уништавање мостова и лучких постројења, затим, акције у току амфибијских операција, напади на

„Мокра“ и „сува“ обука

Припадници јединице KSKр су војници професионалци, добровољци који су завршили изузетно напоран и ригорозан селекциони курс, а потом и специјалистичку обуку. Обука је осмишљена тако да се полазници обучавају у вештинама неопходним поморским диверзантима – роњењу, верању, падобранству, противтерористичкој обуци. У немачкој војсци припадници KSKр важе за најбоље оспособљене специјалце.

Да би се уопште пријавили на селективни курс, кандидати, ако долазе из војних састава, морају имати најмање две године службе у ратној морнарици (официри осам). Кандидати који долазе из грађанства треба најпре да заврше основну обуку, док припадници Bundesmarine реализују шестонедељну специјалистичку обуку у бази Neustadt.

Посебне медицинске прегледе грла, носа, очују, дисајних органа, али и психотестове обављају у Институту у Килу. Ниво физичке спремности доказују пливањем у базену на 1.000 метара, роњењем на дах 25 метара и сличним, нормираним проверама. На овим тестовима елиминише се око 70 до 80 одсто кандидата за јединицу.

Основна обука кандидата траје пет недеља у бази у Екернфорду. Састоји се од „мокре“ и „суве“ обуке – обуке у базену и роњење, и диверзантске обука на копну. У првој фази основне обуке, коју изводи пет инструктора, изучавају се технике роњења, ронилачка опрема, медицина роњења, како се унапређује физичка спремност и користе апарати за дисање под водом – на копримовани ваздух и затворени круг дисања, и на мешавину компресованог ваздуха и кисеоника.

У оквиру „суве“ или „копнене“ обуке, будући борбени пливачи завршавају четворонедељни курс у школи Ranger у Шонгау, недалеко од Минхена. Ту се оспособљавају за деловање у различитим борбеним ситуацијама, на различитом терену. Затим, завршавају падобрански курс, који такође траје четири недеље у школи за падобранске трупе из Алтенштата.

Сви припадници KSKр обучени су да скачу падобраном техникама НАНО/НАЛО. Потом, две недеље изучавају коришћење експлозива за извођење диверзантских акција. На крају имају курс SERE – преживљавања и издржљивости.

По завршетку поменуте фазе обуке полазници стичу звање рониоца. Онда их упућују у чету поморских диверзаната KSKр, где запо-

чињу другу фазу оспособљавања, која траје четири месеца. Изучавају процедуре за инфилтрацију и извлачење помоћу пловила, хелиотранспортом, падобранским скоковима, затим, прилажење објектима напада, деловање у нападу на бродове у луци или *на везу*, на поморску инфраструктуру.

Такође, свакодневно роне коришћењем апарата затвореног круга дисања на кисеоник, пливају у пуној борбеној опреми десет километара на мору, везлају и примењују усталене тактичке процедуре за непосредну борбу. Они кандидати који успешно окончају обуку добијају значку „риба“ – обележје подводног диверзанта, које данас носи око 500 борбених пливача.

Током професионалне каријере, припадници јединице завршавају и остале специјалистичке курсеве у школи Натое у Вајнгартену или у центру у Фулендорфу – преживљавања и борње средњим и високим планинама. Курсеве изводе инструктори јединице планинских ловаца – Gebirgsjager. Подводни диверзанти похађају и курс о антитероризму и за ослобађање таласа. Они се такође припремају и за обележавање приобалних објеката ради навођења артиљеријске ватре с бродова.

радарске станице, ракетне положаје, базе противподморничких хеликоптера и авиона у приобаљу, потом, извиђање места за искрцавање поморских десаната и разминирање прилаза.

Јединица извршава и дефанзивне задатке – штити и обезбеђује бродове, лучке инсталације, команде, нафтне и гасне платформе на мору, затим, учествује у акцијама заштите и спасавања, мировним и хуманитарним операцијама УН.

Данас Kampfschwimmer јесте компонента групације морнаричке пешадије и подводних диверзаната Bundesmarine, позната као SEKM – Spezialisierte Eintzkrafte Marine – односно Специјални одред морнарице. Основана је 2003. године.

Пре него што су придодати Специјалном одреду немачке морнарице, припадници Kampfschwimmer налазили су се у саставу аутономног одреда – Waffentaucherguppe – који је обједињавао противминске рониоце Flotille der Minenstreitkräfte (јачине чете) и подводне диверзанте, али и вод ронилаца пливача и тренажну чету. Waffentaucherguppe је бројала око 250 припадника – 12 официра, око 120 подофицира и 120 морнара. Осим јединице Kampfschwimmer, SEKM у свом саставу има још три компоненте, прикључене у такозвани Mi-TaK, који броји око 300 људи – одред за заштиту бродова (око 120 припадника), одред за задатке укрцавања, контролу и претрес трговачких бродова на мору (око 180 лица) и групу пливача.

Јединица поморских командоса – KSKр – организована је у три оператива вода, у којима има по 16 специјалаца, и четири групе за тактичку и логистичку подршку. Пре него што је основан SEKM, оперативи тимови KSKр имали су по 12 диверзаната.

Просечна старост припадника KSKр је 29 година, а највећи број кандидата за приступ у јединицу има између 20 и 22 године. ■

Зоран МИЛОШЕВИЋ

Продужен мандат Еуфора

Савет безбедности УН продужио је на годину дана мандат мировној мисији Европске уније у Босни и Херцеговини. Једногласно је прихваћена Резолуција 1895, којом се продужава мандат стабилизацијских снага ЕУ (Еуфор) до 18. новембра 2010. године. Одлука је уследила дан пошто је стручњак за људска права УН упозорио да политички спорови блокирају повратак више од 117.000 људи избеглих током рата, наводе УН у саопштењу.

Савет безбедности УН истакао је да „свеобухватан и координирани повратак избеглица и прогнаних широм региона остаје кључан за трајни мир“. Од 2004. Еуфор је задужен да обезбеди да све стране у БиХ поштују Деј-

тонски мировни споразум из 1995. године.

Савет безбедности такође је поздравио одлуку да се у БиХ задржи и представништво НАТОа и нагласио да високи представник за БиХ ужива потпуну подршку у надгледању спровођења мировног споразума, те истакао да је он крајњи ауторитет када је реч о тумачењу како се тај споразум спроводи. ■

Жене официри у армији БиХ

Од око 10.000 припадника оружаних снага Босне и Херцеговини, њих 430 или 4,54 одсто су жене, а међу њима је 58 са официрским чином. Жене су заступљене у свим родовима и службама, од санитетске, преко интендантске, информатичке, финансијске, персоналне и административно-техничке, до телекомуникација и логистике. Жене су и кувари и помоћно особље у кухињама и ресторанима.

Припаднице оружаних снага БиХ учествовале су и у мировним мисијама у Етиопији, Еритреји и Ираку, а колико је занимање младих жена за војску говори и пријем нове генерације професионалних војника, који је први пут ове године направљен јавним конкурсом. Оружане снаге БиХ имају 10.000 официра, подофицира и војника, 1.000 цивилних лица и 5.000 припадника резервног састава, а попуњеност је око 95 одсто.

Одлуком Председништва БиХ је, поред величине оружаних снага, дефинисана и национална заступљеност, па је тако Бошњака 4.826 (45,9 одсто), Срба 3.533 (33,6 одсто), Хрвата 2.084 (19,8 одсто), а осталих националности 74 (0,7 одсто). У Министарству одбране БиХ ради 236 државних службеника и 60 професионалних војних лица. ■

Нато једина перспектива за Црну Гору

Црногорски министар одбране Боро Вучинић изјавио је да је НАТО „једина права безбедносна перспектива“ Црне Горе. „И не само безбедносна, него и економска“, рекао је Вучинић на седници Одбора Скупштине Црне Горе за безбедност и одбрану, на којој се расправљало о раду Министарства одбране у 2008. години.

Одбор је већином гласова извештај о раду оценио „садржајним и целовитим“, али су три опозициона посланика гласали против. Одговарајући на већи број питања опозиционих посланика, Вучинић је рекао да су набавке опреме за потребе Војске доступне јавно, да се мора наставити с уништавањем вишкова наоружања преосталог од бивше југословенске војске и

да ће два складишта бити реконструисана за потребе чувања муниције.

Министар је, такође, рекао да црногорско министарство одбране добро сарађује с министарствима одбране у свим земљама региона и, наравно, с министарством одбране Србије. „Ја лично имам веома квалитетне односе са министром одбране Србије“, рекао је Вучинић. ■

Повећање броја војника у Авганистану

Северноатлантски савез планира да у децембру одржи састанак на којем би било размотрено повећање броја војника у Авганистану, саопштено је на конференцији за новинаре одржаној после Савета НАТОа на амбасадорском нивоу. Очекује се да САД пре тог састанка обелодане планове за повећање броја војника, као и стратегију за Авганистан.

Актуелна тема у НАТОу јесте и разматрање могућности за повећање броја војника и у другим мисијама у свету. ■

Одбрана нуклеарних постројења Ирана

Иранска војска одржала је војну вежбу с циљем заштите нуклеарних постројења од евентуалних напада из ваздуха. Вежба је трајала пет дана и покрила је скоро 600.000 квадратних километара у деловима централног, западног и јужног Ирана.

У вежби су учествовали иранска елитна Револуционарна гарда и друге војне јединице, а током вежбе симулиран је напад на иранска нуклеарна постројења.

Иран често спроводи војне вежбе како би показао спремност за одбрану од евентуалне претње свом контроверзном нуклеарном програму. САД и Израел нису искључили војну акцију уколико дипломатијом не буде решено иранско нуклеарно питање. ■

Пише
Александар РАДИЋ

Руски носач француског порекла

Русија не може више код куће да подмири све потребе властите оружане силе за високо-технолошким производима и зато су ове године, први пут, наручена страна средства. Прво су од Израела наручене извиђачке беспилотне летелице, које су практично без конкуренције и користе се у технолошки моћним државама, чак и у САД. Затим се чуло да ће из Француске бити наручен десантни носач хеликоптера.

Први сигнали да су Руси фасцинирани носачем класе *Мистрал* дошли су прошле године, а протеклог августа руске новине известиле су да се велики посао са бродовима ускоро може очекивати. У октобру Французи су послали више јасних порука да би врло радо прихватили посао. Мотиви су и економски и политички, а не треба занемарити ни престиж какав треба да покаже податак да ће Француска бити прва држава НАТОа која ће Русији продати високотехнолошки и сложен систем.

Наравно, када се помене ратна намена брода Француске фирме, инсистира се на томе да се примопредаја обави без борбених система и сензибилне електронике. Русија би се касније побринула да сама угради у брод све оно што сматра за потребно да би у флотној листи добила нову пловну јединицу велике борбене вредности.

Наредни корак у ланцу догађаја учинили су Французи 23. новембра – а то је уловљавање *Мистрала* у Санкт Петербург. Званично се тврди да та посета нема директне везе са руским планом набавке идентичног брода, али нема недоумице да је ту реч о приказивању производа на лицу места, пред будућим корисницима.

Утродневним здруженим вежбама поморских снага демонстриране су одлике *Мистрала*. Према званичним изворима, како наводе обе стране, преговори ће се водити на нивоу министарстава одбране. Коначни циљ представља продаја једног *Мистрала* који би у Руској ратној морнарици требало да постане први ратни брод стране производње од времена Другог светског рата.

Руски *Мистрал* градили би фирме STX Frans и DCNS за приближно 400 милиона евра, у року од две године од потписивања уговора. Затим би се на основу француске техничке документације још четири брода градила у руским бродоградилштима, у балтичком заводу и/или Адмиралитетским верфима. Руска ратна морнарица поделила би бродове између Северне и Тихоокеанске флоте.

Руси званично кажу да би *Мистрал* користили у десантним, мировним и спасилачким операцијама и у борби против пирата. Естонци не мисле тако – већ су обзнанили да су угрожени због постојања *Мистрала* у руској флотној листи, јер би он, наводно, био стациониран на Балтичком мору и можда би подржавао активности морнаричко-десантне бригаде из Калињинграда, руског града издвојеног од матичног територија и углављеног између Пољске и прибалтичких држава.

Естонски случај представља само покушај да се привуче пажња по сваку цену. Када Руски извори кажу да ће се место за *Мистрал* наћи у великим флотама отвореног мора, треба им веровати. Наиме, реч је о превише вредној флотној јединици, која

тешко да би нашла сврсисходну примену у Балтичком мору. Значај *Мистрала* са заставом светог Андрије (симбола заштитника руске морнарице) огледа се, пре свега, у намери Русије да у скорој будућности постане стварна глобална сила, присутна на светским морима.

За такве политичке намере треба створити погодну флоту какву сада Русија нема. У време *хладног рата* значајан *колач* из буџета руске оружане силе трошио се, пре свега, за развој и градњу офанзивних потенцијала подморница наоружаних интерконтиненталним балистичким ракетама и подморница које су требале да униште америчке носаче авиона. Флота СССР чинила се моћном када се радило о проценама за отворени последњи конфликт великих блокова, али то нису била пловила погодна за приказ заставе широм света. За разлику од Америчке, Британске, Француске флоте и осталих савезница из НАТОа, које су увек биле присутне са ратним бродовима широм света, Ратна морнарица СССР морала се задовољити повременим посетама лукама далеких савезника.

Сада Русија жели да прошири утицај и зато мора да пронађе погодна техничка средства. То су велики ратни бродови прилагођени за дуготрајан останак на мору. У неколико прилика, као привремено решење, сврси су послужили постојећи бродови – једини класични носач авиона *Адмирал Кузњецов* и ракетна крстарица *Петар Велики*. Када крену на прекоморско путовање ти бродови привлаче велики пажњу медија и обавештајца.

Када се *Петар Велики* појавио на вежби у Чавезовој Венецуели, то се широм света протумачило као снажан доказ нове руске моћи. Сада Русија жели да створи предуслове за план да буде релевантна у глобалним дешавањима, да може да заштити политичке и економске интересе, уколико процени да су угрожени, и зато жели да створи техничке предуслове. Руска бродоградилшта нису срећна што се показује интересовање за страни брод, али се у Москви очигледно процењује да домаћи произвођачи касне за светом.

Носач *Мистрал* има стратешки значај, јер би могао да послужи као основица за формирање ефикасних поморских састава за дуга крстарења. Реч је о броду који може да укрца до 470 припадника морнаричке пешадије или на кратки рок и до 900 људи. Унутар брода има простора за четири лака десантно-искрцна средства или два на ваздушном јастуку. На палуби *Мистрала* може да се смести 16 тешких или 35 лаких хеликоптера. Аутономија *Мистрала* износи 19.800 наутичких миља. Француска морнарица има два примерка класе *Мистрал*, а намерава да у флоту уведе још један идентичан брод. ■

Идеје за лепши живот

Тесла фест успева да представи имагинацију, креативност и далековидност иноватора, али и бројне идеје и замисли које имају циљ да унапреде човекову околину, учине је безбеднијом, хуманијом и бољом за живот

Традиционално, и ове године у октобру, у новосадском Спортском и пословном центру *Војводина* одржан је 23. међународни фестивал иновација, знања и стваралаштва *Тесла фест 2009*. Посетиоци фестивала видели су изложбе индустријског дизајна, жигова, ознака географског порекла, презентацију техничког стваралаштва младих талената, промоцију документарног филма о Милутину Миланковићу, брзу проналазака и иновационих пројеката, а у склопу манифестације одржан је и семинар о заштити интелектуалне својине. Штанд Завода за интелектуалну својину Србије био је отворен током фестивала, а на њему су стручњаци пружали правну и другу стручну помоћ проналазачима.

Ове године на *Тесла фесту* окупило се око 150 индивидуалних проналазача, младих талената, студената, предузетника, школа, факултета, института и предузећа из Србије, Русије, Ирана, Хрватске, БиХ, Републике Српске, Немачке и Словеније. Изложили су преко 350 проналазака, иновација, нових производа, технологија и пројеката, што би се могло оценити као скромни број излагача уз повећан квалитет.

Неки представљени проналазци и иновације су већ добили верификацију и веома брзо стекли статус артикла који има добру прођу на тржишту. Други иноватори то прижељкују, верујући да је њихов проналазак или иновација такође има такав значај који може да човечанству обезбеди бољу будућност и већи квалитет живота.

■ Признања и награде

Међународни жири је ауторима и излагачима доделио *Гран при Тесла феста* и златне, сребрне и бронзане плакете за најуспешнија решења, те награду за најуспешнију иновацију.

Гран-при Тесла феста добио је Предраг Пешовић, власник предузећа РПЦ „Пешовић“ из Шимановаца, за „Акватика“ мини проточни бојлер.

Диплому и сребрну медаљу са ликом Николе Тесле добила је Вукосава Божић из Бањалуке за иновацију *Болесничка креветна када*. Та иновација олакшава хигијенски и медицински третман непокретних особа.

Од бројних запажених и награђених иновација и патената, вреди поменути студенте Факултета техничких наука Универзитета у Новом Саду. Велику пажњу посетилаца и, наравно, жирија, привукао је

студент пете године на студијском програму мехатроника Зоран Станковић, који је представио „Систем за даљински надзор, управљање и контролу приступа путем ГСМ мреже“ који има вишенаменску примену. Може се употребити за кућну аутоматизацију, као безбедносни аларм и систем за дојаву поплаве и пожара. Такође, може се користити за управљање пластеницима и системима за наводњавање, контролу приступа паркингу, за даљинско читавање сензора, аутоматизацију капије и за друге потребе.

Међу младим изумитељима било је и више ученика Основне школе „Светозар

БОЛЕСНИЧКИ ЕРГО-КРЕВЕТ

Међу награђенима су инжењер др Добрица Петрић, пуковник у пензији, и Јелена Петрић-Меиер, стоматолошка сестра. Они су изложили универзални болеснички ерго-кревет, који умногоме олакшава тегобе тешких болесника, а њихово опслуживање чини једноставнијим. Кревет је намењен за интензивну негу болесника у здравственим установама. Може се користити и за дуготрајно негововање у кући.

Према речима конструктора, кревет спречава појаву декубитуса на телу болесника, олакшава и чини хигијенским обављање физиолошких радњи и других активности болесника у природном, седећем положају. Посебно је погодан за дуготрајно лечење болесника са опекотинама, хируршким и другим интервенцијама.

Проналазак је успео да нађе произвођача – фирму Arbor Style из Крагујевца.

Марковић Тоза” из Новог Сада. Од њих, признање је добила Маша Кондић, ученица која је са колегом Луком Бељанским израдила макету модерног града.

– Циљ нашег изума је да соларну енергију искористимо за рад семафора, уличне расвете, рефлектора на стадионима и сигурносних камера – објашњава Маша.

Владимир Нинковић из Шапца изложио је на свом штанду уређај за растеривање агресивних паса „тератор П” и механизам за заштиту таксиста „систем 1”. „Тератор П” емитује високофреквентне таласе до 27.000 херца, који плаше псе. Овај производ је патентирао пре десетак година и дуже време га продаје на руском тржишту. Таксиста који су чули за други Нинковићев изум, интересују се за могућности „система 1”. У случају напада, таксиста у делићу секунде притиском на „систем 1” активира изузетно јак електрошок који онеспољшава нападача и у тренутку га успављује.

■ Боља безбедност и заштита

Чини се да је безбедност и заштита личне и колективне имовине једна од најомиљенијих тема иноватора. Сваке године има по неки проналазак или иновација из те области.

Слободан Глишић из Бањалуке изложио је оригинално решење сигурносне механичке браве, која се може уграђивати у врата стамбених објеката и гаража, аутомобила, касе и сефова.

Рустир Мустајбеговић из Бугојна направио је браву без кључа, намењену за унутрашња врата у становима, здравственим и другим сличним установама или пословним зградама. Кад се затвори, то је знак „молим не узнемиравајте”, чиме се увећава комфор становања. За своју иновацију добио је диплому и златну медаљу с ликом Николе Тесле.

Ненад Дуганџија из Јајинца приказао је систем заштите аутомобила Махх-Loсk са ротирајућом полохроматском бравом. Уз то, додатна заштита аутомобила је и биометрички уређај који препознаје отисак палца свог власника.

Ученици Основне школе „Светозар Марковић” из Новог Сада, са ментором Николом Чудићем, израдили су *Модел регулације саобраћаја у насељеном месту уз употребу соларне енергије и интерфејс технологије*. Њихов модел приказивао је регулисање раскрснице и шинских скретница, укључивање уличне расвете помоћу рачунара и интерфејса са напајањем из пуњивих батерија и претварача сунчеве енергије.

Небојша Давидовић из Београда додао је светлеће диоде на стандардни упозоравајући троугао (који користе возачи кад им се десет квар на путу и зауставе возило). Због светлосног ефекта тај трокут је боље видљив, посебно ако је ноћ, магла, дим прелази преко пута или је видљивост отежана неким другим појавама.

Необичан експонат на *Тесла фесту* је свакако и проналазак Крстана Пејића, универзална четкица за зубе у облику слова Т, којом се осим одржавања хигијене, чисте остаци од хране између зуба и масирају десни.

ГРАН-ПРИ ЗА ПРОТОЧНИ БОЈЛЕР

Гран-при Тесла феста добио је Предраг Пешовић, власник предузећа РПЦ „Пешовић” из Шимановаца, за „Акватика” мини проточни бојлер. Реч је о проналаску, веома малом али способном да обезбеђује неограничену количину топле воде. Тај производ је за кратко време од патентирања почео да се производи јер је нашао бројне кориснике. Патент штеди енергију и снижава трошкове коришћења струје, а веома је безбедан за употребу. Поставља се као и проточни бојлери других врста. Овај проналазач је и пре петнаест година добио престижну награду на *Тесла фесту* за своје иновације. Мини проточни бојлер је наручен чак у више стотина хиљада комада у свету, за кратко време.

Више иновативних решења и патената представљено је из области коришћења сунчеве енергије, еколошког коришћења погонских горива, те за коришћење снаге ветра и воде за производњу енергије.

■ Међународно учешће

Поред чињенице да су на *Тесла фесту* учествовали иноватори и проналазачи из окружења, окупљени под капама својих националних удружења, ваља истаћи да је знатан допринос квалитету те манифестације дао Интернационални иновациони клуб „Архимедес” из Москве. Они су представили бројне идеје актуелне код изумитеља које они окупљају, као што су прототип електромобила – теренског возила, моделе уређаја који као изворе енергије користе сунце, воду и ветар, сензоре за примену у различитим областима од контроле протока течности до прецизних мерења одређених вредности у различитим механичким и другим погонским системима.

Свој допринос дали су и представници Војне академије за комуникације из Сант Петербурга.

Из суседне Румуније били су присутни представници „С. Ц. Инсект фарме др Циухри Мирчеа” из Букурешта и „Центар за макромолекуларне материјале и мембране др инг Марин Раду”.

Учествовао је и Бранко Бабић, који живи и ради као проналазач у Оксфорду (Велика Британија), представивши четворосмерни пречистач гасова, који ради на принципу снажног сабијања флуида на површину са каталитичком пресвлаком, и размењивач топлоте, који представља нову генерацију система директног преноса енергије.

Овогодишњи *Тесла фест* успео је да представи имажинацију, креативност и далековидност иноватора, али и бројне идеје и замисли које имају заједнички циљ да унапреде човекову околину, учине је безбеднијом, хуманијом и бољом за живот. Посетиоци су могли и да запазе како пут од проналаска до његовог практичног коришћења може да буде и веома брз, уколико се идеја разради до краја, осмисли њена примена и учини доступним широком кругу корисника. То говори да није довољно само имати идеју и препустити другом да је реализује, већ да савремени проналазач мора бити далековид и сагледати како је може пласирати. ■

Никола ОСТОЈИЋ

Љубав не може да заборави

У октобру 2009. године у издању Фонда „Принцеза Оливера“ на српском, енглеском и руском језику изашла је из штампе монографија под насловом *Принцеза Оливера, заборављена српска кнегиња*. Монографија је прва синтеза досадашњих знања о Оливери Лазаревић (1373–1444), кћери трагичног јунака Косовске битке кнеза Лазара и кнегиње Милице, и води нас на чудесан и узбудљив пут кроз простор и време. Оливера, српска принцеза и турска султанија била је једна од првих знаменитих житељки престоничког Београда.

Принцеза Оливера Лазаревић била је најмлађа кћи светог Кнеза Лазара и преподобне кнегиње Милице. У својој младости она је провела дванаест година у харему турског султана Бајазита I као залог миру између Србије и Османског царства, а једно време и у заробљеништву монголског кана Тамерлана, као заточеница несретних околности Ангорске битке 1402. године. Оливера је дата за жену Бајазиту I – човеку друге вере, који је напао њену отаџбину и погубио њеног оца. Према предању, пут из родног Крушевца ка Дренопољу српски народ је Оливери посуо ружама. Међу стотинама жена у харему Оливера је постала једна од четири султанове законите жене – кадуне. С временом се између њих двоје, ипак, родила љубав. Према постојећим изворима Оливера је била „ванредно лепа и имала је велики утицај на страстима оданог Бајазита“ (Владимир Ћоровић), те је успела да „и у султанскоме харему одржи прво место, и да задобије и сачува љубав бесног Бајазита“ (Стојан Новаковић). Своје место у харему и султановом срцу она је често користила да помогне своме напаћеном народу. Све време боравка у харему Оливера је остала у православној вери. Вратила се у Србију у пролеће 1403. године и живела на двору свога брата деспота Стефана у Београду – новој српској престоници. Све до његове смрти, била му је „верни пратилац, друг и саветник, подстрекач и тешитељ“ (Воја Ивановић).

Принцеза Оливера није се више удавала и није имала потомака. Последњи пут она се помиње у документима из

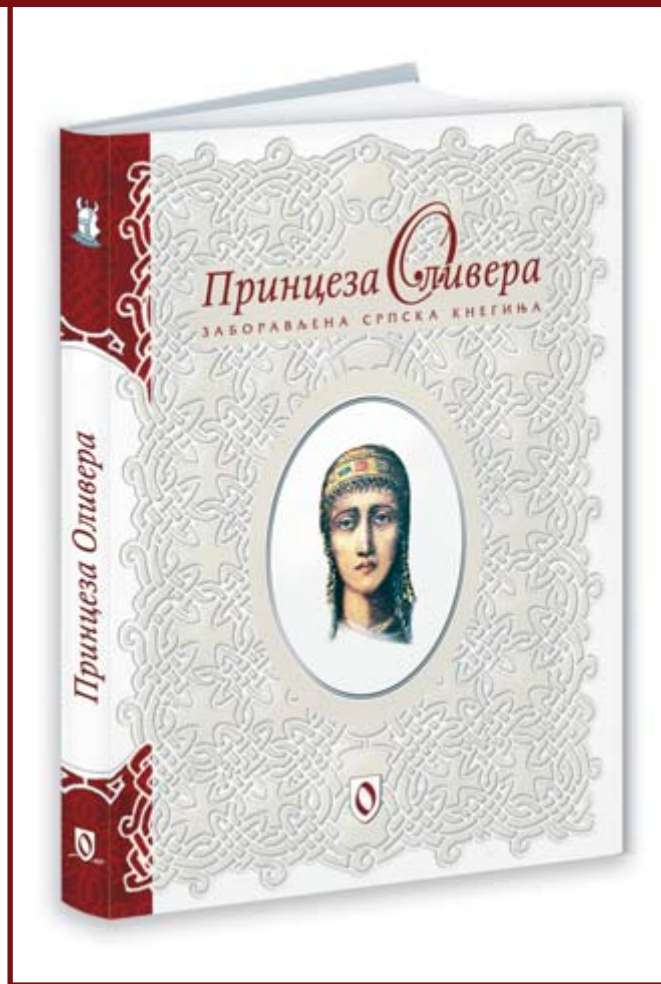
1443. године. Сматра се да је умрла после 1444. године, али се не зна где је сахрањена.

Жртву принцезе Оливере за спас народа и отаџбине после Косовске битке, српски народ је још за њеног живота веома високо ценио. Она је сматрана жртвом библијског карактера, богоугодном и христоликом, принетом из слободе, љубави и послушања према своме роду и отаџбину.

Према речима издавача, читање ове монографије потпомоћи ће тежње да заборављене личности српске историје лакше искораче с прашњавих полица заборава и недодирљивости и изађу на шире путеве овог света. Ефекат лептира и човекољубље само тако ће моћи да створе погодно тле да „ако кажемо истину о прошлости, можда говоримо истину о садашњости“ (Кен Лоуч). Уосталом, „нико не заборавља истину, само неки временом постају вештији лажљивци“ (Ричард Јејтс).

Књига садржи 250 страна у пуном колору, са око 120 илустрација. Обогаћена је оригиналним цртежима и ексклузивним фотографијама, репродукцијама и прилозима из домаћих и светских архива и музеја. Баршунасте корице и кутија обложене свиленкастим платном, на коме су пренети мотиви српске средњовековне архитектуре, подсећају на ретка библиофилска издања и доприносе посебном ужитку читања. ■

Д. МАРКОВИЋ

ПРЕДСТАВЉЕНА КЊИГА БУДИМИРА ПОПАДИЋА
„ВОДИЧ ЗА ВОЈНЕ ПЕНЗИОНЕРЕ”

Војвођански бисери

Новосадски Дом Војске Србије био је домаћин промоције књиге потпуковника у пензији Будимира Попадића, новинара и публицисте, сталног сарадника магазина „Одбрана”. У присуству бројних поклоника писане речи, представника Војске, институција културе града и средстава јавног информисања, јавности је представљена необично вредна књига, штампана у издању Војноиздавачког завода. Том приликом о књизи су говорили Славица Ђерић-Магазиновић, уредница у ВИЗ-у, Раша Попов, познати песник и публициста, Бранко Копуновић, рецензент књиге, и аутор Будимир Попадић.

За добро расположење постарали су се глумца Јован Паул, који је читао одломке из књиге, и три „Гајде” из Сивца (Максим Мудринић, Јован Паул и Ђорђе Ланчушки).

Тај несвакидашњи водич, заправо је низ путоказа, свремених, којих се човек треба држати, поготово ако испуњава бар два услова. Први је, наравно, да сте војни пензионер, или вам се широко осмехује таква перспектива. Други проистиче из првог, само иште мало знатније или бар праостатака амбиције да се окренете око себе и схватите како живот, ма колико неухватљив и тежак био, може бити леп. О лепотама и светковинама војвођанским, аналима тамошњим и ужацима „за мале новце”, пише аутор и дочарава нам читав свет, ту око нас, кога се „само” треба сетити и доживети га. Учинио је то аутор за све нас, па нам га топло препоручује, као и ми његово духовито, надахнуто и топло слово.

Вредност овог текста јесте вишеструка и вишеслојна. Тачно је да се обраћа, пре свих, војним пензионерима, али у њему се може препознати свако коме је војвођанска равница на срцу. А коме није? ■

Б. КОПУНОВИЋ

ЦИКЛУС У КИНОТЕЦИ

Дигиталне визије агресије НАТО

Поводом десетогодишњице бомбардовања Србије (март–јун 1999) у Студију за електронске медије „Влада Петрић” у Музеју југословенске кинотеке од 16. до 20. новембра приказани су документарни филмови неколико страних и домаћих аутора у оквиру циклуса „Дигиталне визије НАТО агресије”. Филмови „Balkan Rhapsodies” Џефа Силве, „Немилосрдни анђеос” Владе Петрића, „Ламенти” Марка Новаковића и „Панчевачко пролеће 99” Мирослава Станковића представљају субјективна виђења њихових аутора о бомбардовању Србије 1999. године.

Идеја за концепт овог циклуса потекла је од професора Владе Петрића, позоришног и филмског редитеља и професора филмологије на Харварду, по коме је овај студио и добио име.

– Гледајући приказе ноћног бомбардовања Београда, које су емитовале америчке ТВ станице, без приказа трагичних последица, могао сам да перципирам једино оптички аспект приказаних догађаја – каже професор Петрић и додаје – а тек када сам дошао у Београд суочио сам се са катастрофалним последицама бомбардовања и тада сам решио да направим овај субјективни филм о томе како сам ја то доживео.

Стварајући филм „Немилосрдни анђеос”, професор Петрић ступио је у контакт са ауторима који су се бавили овом темом, и према његовим речима, тада је рођена идеја да се ова различита остварења прикажу у једном циклусу који би обележио десетогодишњицу бомбардовања Србије. ■

Б. МИЉИЋ

ПРОМОЦИЈА КЊИГЕ ЉУБИЦЕ СТЕВАНОВИЋ

Језичка омама

Причу чији је наслов „Два корака од оца”, која има елементе романа, новеле, па и дуже приповетке, објавила је издавачка кућа „Партенон”, а штампање помогла Општина Нови Кнежевац. У Удружењу књижевника Србије (Француска 7), у препуној Свечаној сали тог храма културе, недавно је представљена шеста по реду књига Љубице Стевановић, чија су досадашња дела доживела два или три издања. О књизи су говорили новинар и публициста Мирјана Белић Корочкин Давидовић, књижевник Милутин Лујо Данојлић, директор „Партенона” и уредник књиге Момчило Митровић и ауторка. Одломке из књиге „Два корака од оца” надахнуто је читао драмски уметник Небојша Кундачина.

Љубицу Стевановић, која је други део радног века провела у Генералштабу наше војске и Министарству одбране, читаоци „Војске” памте по занимљивим животним причама, објављиваним на страницама тог недељника. Учествујући на традиционалном литерарном конкурс, који је годинама расписивала Редакција листа „Војска”, она је у два наврата била победник, односно заузимала једно од места при врху ранг-листе строгог и ауторитативног жирија. Као брачни сапутник официра Хранислава Стевановића који је своју каријеру крунисао генералским чином, ауторка је у делу прозних радова описала тежину, чари и вратоломије официрског позива.

Најновија књига из савременог света (компјутера и вештачке светлости екрана) читалац ове прозе, као и један од двојице главних јунака, запућује се у прошлост својих предака, у затамњеност памћења, сазнања и тајне. Та прошлост није тако далека – Други светски рат. А рат није толико рат, колико његов траг, односно печат љубави и снага те љубави у потомцима. Душа јунака не запућује се тако дубоко у прошлост, колико у сопствено лично и породично осећање, у којем се подразумева прошлост. ■

З. ПЕШИЋ

ФОНДАЦИЈА „ДРАГОЈЛО ДУДИЋ”

Резултати конкурса

Тема 38. књижевно-публицистичког конкурса Фондације „Драгојло Дудић” за 2009. била је ослободилачка борба српског народа на свим просторима где он живи.

На предлог Жирија за књижевност, награде су добили: прву – роман „Унук” Чеде Недељковића, другу – збирка приповедака „Камен” Радована Вујадиновића, две треће – роман „Мукли зов старог друма” Мила Петровића и збирка песама „Беле магле по капане” Срећка М. Николића.

На предлог Жирија за публицистику, награде су добили: прву – рукопис „Југословенска војска у отаџбини 1941–1945” др Бранка Латаса, две друге – рукописи „Управа и управници града Београда 1839–1944” Бранислава Божовића и „Пријепољска битка” аутора Борка Гвозденовића, две треће – „Разговори са Благојем Нешковићем, Родољубом Чолаковићем и Милованом Ђиласом” аутора др Венцеслава Глишића и рукопис „Информбиро и информбирровци лесковачког краја” Николе П. Илића.

Похваљени су радови „Писано је у времену” Милана Марковића, „Сврака у гаћама” Василија Карана, „Србија у великом рату у 99 слика” Бране Филиповић и „Омладина у НОР-у” Марка Кочовића.

Специјална награда додељена је Ани Масникоси за рад „Слике живота и умирања”.

Награде ће бити уручене на посебној свечаности. ■

И. МАТОВИЋ

Пише др Предраг Пејчић 110 година Уметничког ансамбла „Станислав Бинички“ (1899–2009) (4)

Повратак српској музици

Диригенти Уметничког ансамбла, мешовитог хора и ревијског оркестра били су доследни у оцени да са културом све почиње и све завршава. Свуда, па и у војсци. Културне активности војске, подсећали су, нису замирале ни у ратним годинама. Уметнички ансамбл је, при томе, био једини толико мобилан да, у року од 24 сата, било где у Србији, може да изведе бар пет програма, почевши од војничких песама, до корачница и духовних инструменталних дела.

Када је 9. јуна 2006. наша држава преименована у Републику Србију, сходно новом организацијском и формацијском решењу за Војску Србије промењено је и име њеног јединственог војног оркестра, прослављеног наступима широм света. Добио је нови стари назив. Постао је Уметнички ансамбл Војске Србије *Станислав Бинички*.

Први велики јавни наступ, пред најширим аудиторијумом мешовити хор Уметничког ансамбла извео је 16. септембра 2006, када је пред Домом Народне скупштине отпевао химну Републике Србије *Боже правде*. Повод је био врло свечан и несвакидашњи – први пут у историји нашег војног школства промоција потпоручника 126. и 127. класе Војне академије није одржана на Бањици, што представља знак новог времена и нових обичаја.

Десетак дана касније, обележавајући 107 година од формирања (1899–2006), Уметнички ансамбл Војске Србије је, 26. септембра 2006, одржао свечани концерт отварајући га музичким делима Биничког: *Свјат, Тебе појем* и *10. руковети – Песме из Македоније*. У част 250 година од рођења Моцарта, изведена је и увертира *Фигарове женидбе* и *Реквијем*, а затим Голдштајнова *Musica proibita*. Солиста Оливер Њего извео је *Химну Николи Тесли*, аутора Николе Рацкова. У програму је гостовао и Ансамбл *Белтанго*, са две тачке А. Пјацолле: *Обливион* и *Либер танго*,

док је солисткиња Валентина Ташкова интерпретирала Вртачников *SummerTime*.

Само три дана после тог гала концерта, Уметнички ансамбл Војске Србије *Станислав Бинички* отворио је, 29. септембра у Сремским Карловцима, *Карловачку бербу грожђа*. На тој традиционалној 50. светковини вина и музике, Ансамбл је извео већи део програма са концерта одржаног поводом јубилеја. На Тргу Карловачке митрополије гледаоци су уживали у спектакуларном извођењу дела В. А. Моцарта, Мокрањца, Бизеа и Рахмањинова, које су, са диригентима Милованом Панчићем и Павлом Медаковићем, извели солисти Валентина Ташкова, Милош Перић, Бранкица Васић Василиса, Маја Оцаклијеvsка, Оливер Њего и други.

Публика је уживала и у музици Гершвина, али највећи аплауз Ансамбл је добио после популарне композиције *Станислава Биничког – Марш на Дрину*.

На бројним карловачким трговима наступали су тих дана и други оркестри и музички састави, попут групе *Бајага и инструктори*, или Великог тамбурашког оркестра Радио-телевизије Војводине, али је неподељено мишљење одушевљене публике било да је Уметнички ансамбл Војске Србије заслужио највећа признања и позив да чешће гостује у Сремским Карловцима.

Вече В. А. Моцарта, посвећено 250-годишњици рођења великог композитора одржано је 13. октобра. Као солиста на клавиру наступила је млађана Андријана Радивојевић, која је своје магистарске студије похађала на чувеном Моцартеуму у Салцбургу и на Универзитету за музичке и сценске уметности у Бечу. Под диригентском палицом Павла Медаковића она је извела три Моцартова дела: *увртиру К. В 621. Титус, Концерт за клавир и оркестар К. В 415 и Симфонију у Г-молу К.В. 550*.

Реорганизација Војске Србије неизбежно је захватила и музичку службу. Поставило се, наиме, питање њене рационализације, с обзиром на то да се и наша војска бројчано смањила. Руководилац *Ревизијског оркестра*, капетан прве класе Александар Хранисављевић, специјалиста музичке уметности, истицао је тада,

Истакнути солисти са ансамблом

Са Уметничким ансамблом *Станислав Бинички* наступали су бројни домаћи и страни вокални и инструментални солисти, као: Зденка Кунц, Бисерка Цвејић, Мирослав Чангаловић, Ружа Попиш, Радмила Бакочевевић, Паница Гвоздић, Игор Осим, Бранко Пајевић, Зденко Марасовић, Душан Трбојевић, Тахир Куленовић, Петар Бошков, Бруно Брун, Јован Колунџија, Живан Сарамандић, Јадранка Јовановић, Вишња Павловић, Гордана Јефтовић, Јасмина Шаиновић, Никола Митић, Оливер Њего, и многи други.

„Српски тролист“ – захвално српство

У организацији Матице исељеника Србије *Уметнички ансамбл* је организовао серију концерата под називом „Српски тролист“ – у Румунији, Мађарској, Аустрији, Немачкој, Данској и Шведској. Концерти су били посвећени двестотој годишњици рођења Мокрањца, као и 250-годишњицама Јована Стерије и Николе Тесле, а завршно музицирање изведено је 24. децембра 2006. године.

да се налазимо у процесу трагања и преиспитивања за најбољим решењима. Осипање кадра захватило је и војне оркестре, што је несумњиво био својеврстан одговор музичара у униформи на све тежи социјални положај војске. Некако логично уследила је концентрација војних музичара у велике градове. Без војних оркестара остали су гарнизони у Новом Саду, Ужицу, Приштини, Крагујевцу... Музичка служба Војске Србије свела се тада на Уметнички ансамбл *Станислав Бинички*, Репрезентативни оркестар Гарде и Војни оркестар Војног округа Ниш.

– Читав Уметнички ансамбл бројао је онолико људи колико је својевремено било само у његовом хору. Сведен је, дакле, на половину. Неоспорно је да је то нека доња граница, која још увек омогућава задржавање квалитета, који нам је веома важан, говорио је тада капетан Хранисављевић. Ново време донело је и неке нове захтеве, који нам налажу да се престојавимо у ходу. Чека нас значајнији излазак у област тржишног пословања, неопходни су и неки нови аранжмани, популарније песме, у којима треба задржати одговарајући извођачки ниво.

Класична музика остала је битан део сталног репертоара Уметничког ансамбла, али не и првенствени. Процењено је, наиме, да источни, северни и централни део Србије нису на прavi начин „покривени“ квалитетним музичким догађајима. Тај простор постао је битан део нове оријентације ансамбла. Све то подразумевало је турнеје и гостовања по градовима у унутрашњости.

Свако инсистирање на будућој судбини Уметничког ансамбла тада се сводило на његово смањење и евентуално формирање музичког центра Војске Србије. Ипак, музички стручњаци су тих година неумољиво истицали да смањење броја извођача у Уметничком ансамблу не сме да угрози достигнути ниво квалитета и не може ићи у бескрај. Током тих разматрања дошло се и до конкретног броја људи који би чинили Војни музички центар, који би задовољио и све протоколарне обавезе. Да тај број није био велики, могло се видети у поређењу с другим

земљама у региону, које су, иако мање, имале вишеструко бројније војне оркестре.

Диригенти *Уметничког ансамбла, Мешовитог хора и Револуционарног оркестра* били су доследни у оцени да са културом све почиње и све завршава. Свуда, па и у војсци. Културне активности војске, подсећали су, нису замирале ни у ратним годинама. Уметнички ансамбл је, при томе, био једини толико мобилан да, у року од 24 сата, било где у Србији, може да изведе бар пет програма, почевши од војничких песама, до корачница и духовних инструменталних дела.

Током бројних расправа о будућности Уметничког ансамбла Војске Србије, његови посленици су подсећали војну и културну јавност, а посебно оне који су доносили одлуке, да је војни оркестар, током свог постојања, наступао у готово свим земљама Европе, увек достојно представљајући земљу из које долази. На значај војне музике подсећали су и примером славног руског редитеља Никите Михалкова, који је сјајног *Сибирског берберина* снимом са сценом у којој син руског официра, у америчкој армији, трчи под маском, узвикујући Моцартово име. Та симболика, тврдили су, није случајно изабрана.

– Управо тај културни контекст који човек има и те како одређује његов систем вредности. Зар то није важно и за будуће офицере? Зар није важно, не само да знају за Моцарта већ и да га препознају, да га заволе? Први сусрет са хором, озбиљном музиком, инструментом, многи млади људи су доживели тек у Војсци. Питање образовања, културе потпуно је запостављено и на ширем друштвеном плану. Нажалост, заборавља се да са културом све почиње, говорио је мр Павле Медаковић.

– Веома је важно знати и колики је значај промотивне улоге Уметничког ансамбла за нашу војску и Министарство одбране. Тај веома суптилан, али моћан начин којим музика војних музичара боји утисак о читавој војсци, био је евидентан и 1999. године. Суштинска реорганизација музичке службе не значи њено смањење. Свака промена треба да доведе до побошљања квалитета, а то се не може постићи бескрајним смањењем броја музичара у униформи. После 107 година постојања, ансамбл Станислав Бинички има тек неколико музичара више него на оснивању. У своје време Бинички је имао 34 музичара, док се садашњем Ансамблу поставља проблем да задржи 36 људи. Ситуација са *Мешовитим хором* је другачија: направљен је компромис који музика допушта. Али, уз мали естрадни оркестар, скупа са симфонијским, Ансамбл је у

Српска химна „Боже правде“

У част проглашења новог Устава Србије, 6. новембра 2006, Репрезентативни ансамбл Станислав Бинички извео је српску химну *Боже правде*, чиме је отпочела свечана церемонија у Дому Скупштине Србије.

Диригенти Уметничког ансамбла

Од 1947. диригенти *Уметничког ансамбла* су: Иван Рупник, Слободан Крстић, Матија Пајор, Франц Клинар, Младен Јагушт, Ангел Шурев, Иво Дражинић, Будимир Гајић, Илија Илијевски, Владимир Мустајбашић, Ђорђе Минов, Милан Влајин, Тихомор Марић, Радо Симонити, Емил Косето, Милан Бјашански, Брачно Цвејић, Карел Баћа, Даворин Зупанић, Милован Панчић, Павле Медаковић.

стању да одговори својим задацима.

Тако је било пре неколико година. Слика ни данас није много другачија.

Иако све ређа, путовања и наступи у иностранству нису саввим изостали. Прво гостовање *Уметничког ансамбла* у 2009. било је у Бечу, 27. јануара, за Савиндан, са солистима Надом Павловић и Оливером Његом. Светосавски бал организован је под благословом епископа средњоевропског Константина, а отпочео је српском химном *Боже правде* и *Светосавском химном*. Елене Кипријакова извела је

Српски квадрил, композицију Јохана Штрауса Млађег, написану по налогу кнеза Милоша. Била је то прилика да се Бечлије, међу којима одувек има и пуно Срба, подсети да је Савиндан у њиховом граду први пут прослављен још далеке 1734. године.

Први овогодишњи велики концерт у земљи Симфонијски оркестар Станислав Бинички извео је на Тргу Републике, крај споменика кнезу Михаилу, 9. маја 2009, када је обележен дан победе над фашизмом, а Бетовеном *Одом радости* и Дан Европе.

Оркестром који је изводио композиције Станислава Биничког, Чижика и Војкана Борисављевића дириговали су Павле Медаковић и капетан Игор Митровић. Бинички је представљен композицијама *Марш на Дрину*, *Марш краља Милана*, *Марш Краља Александра Првог Обреновића*, *Краљево коло*, *Марш војводе Степе*, и другим, али је део концерта био посвећен и мелодијама које су се раније певале, као Само једном се љуби, Април у Београду, Девојко мала, и друге. ■

(Крај)

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ

1–15. децембар

Православни

- 4. децембар** – Ваведење Пресвете Богородице
- 7. децембар** – Света великомученица Екаторина
- 8. децембар** – Свети великомученик Климент
- 9. децембар** – Преподобни Алемпије Столпник
- 11. децембар** – Свети мученик Христо
- 13. децембар** – Свети апостол Андреј Првозвани
- 15. децембар** – Свети цар Урош; преподобни Јоаникије Девички

Римокатолички

- 8. децембар** – Безгрешно зачеће Блажене Дјевице Марије

Јеврејски

- 12 – 19. децембар** – Ханука

ВАВЕДЕЊЕ

Када је Пресвета Дева Марија навршила три године, њени родитељи, свети Јоаким и Ана, довели су је из Назарета у Јерусалим, да је предају Богу у храм како су раније обећали. На уласку у храм, Деву је дочекао првосвештеник Захарија, отац Јована Претече, и увео је у Светињу над Светињама, у најсветије место храма, иза друге завесе, тамо где улазе само архијереји и то једном годишње. Родитељи су принели жртву Богу, примили благослов и вратили се кући док је њихова кћи остала у храму. После њихове смрти, дванестогодишњу Деву су дали светом Јосифу, рођаку из Назарета да, под видом обручнице, живи у девствености иако то није био обичај у Израиљу. Пресвета Дева Марија је била прва доживотно завештана девојка коју су касније следиле хиљаде девојака и младића. ■

ХАНУКА

Слави се као сећање на победоносну ослободилачку борбу јеврејског народа против еленистичких окупатора у време владавине Антиоха IV Епифана из династије Селеукида. Први дан празника пали се по једна светиљка, а затим сваког дана по једна више. Традиција налаже да се у те дане не ради, дозвољена је породична забава, нарочито игра за децу са зврчком на коме су исписане речи везане за легенду о уљу. Зато се и служе уштипци од теста и кромпира спремљеним на уљу. ■

ДОГОДИЛО СЕ...

1. децембар 1918.

Датум формирања Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца (18. новембар по старом). Тај датум је у Краљевини био државна свечаност и обележаван је као дан „Уједињења народног“.

2. децембар 1949.

Формиран 204. ловачко-авијацијски пук. Данас је то јединица која има најдужу традицију од свих јединица које су ушле у састав 204. авијацијске базе. У Војсци Србије тај датум се слави као Дан 204. авијацијске базе.

13. децембар 1939.

У првој великој поморској бици у Другом светском рату британске крстарице „Ексетер“, „Ајакс“ и „Ахил“ код залива Ла Плата у Атлантском океану тешко су оштетиле и онеспособиле немачки бојни брод „Адмирал Граф фон Шпе“, који је током гусарског крстарења у јужном Атлантику и Индијском океану претходно потопио девет трговачких бродова.

13. децембар 1943.

Представници Народноослободилачке војске Југославије Владимир Велебит и потпуковник Милоје Милојевић разговарали су са британским генералом сер Хенријем Метландом Вилсоном, главним командантом савезничких снага на Средоземљу, о могућностима да се повећа снабдевање НОВЈ. Била је то прва војна мисија НОВЈ у иностранству и почетак стварања војне дипломатије нове Југославије. Велебит у својим сећањима закључује да је НОВЈ тада прихваћена као савезничка војска са којом савезници усклађују оперативне планове и којој шаљу материјалну помоћ у оружју.

14. децембар 1960.

Генерална скупштина УН усвојила Декларацију о давању независности земљама под колонијалном управом. У Декларацији је записано да су УН „уверене да постојање колонијализма спречава развој међународне економске сарадње и оне-

могућава социјални, културни и економски развој зависних народа“ и да је колонијализам „супротан идеалима светског мира“. Тај датум се обележава као Дан деколонизације.

14. децембар 2005.

Ступила је на снагу Конвенција Уједињених нација о борби против корупције. То је први глобални обавезујући документ који регулише борбу против корупције у државним и приватним секторима.

15. децембар 1914.

Завршена је Колубарска битка између српске и аустроугарске војске у којој је аустроугарска војска поражена и приморана на повлачење. Битка је почела 16. новембра. Противофанзива српске војске наступила је када је на иницијативу команданта Прве армије генерала Живојина Мишића, Врховна команда наредила да све три армије на западном фронту у зору 3. децембра пређу у одлучан противнапад. Важан задатак имале су трупе Одбране Београда и Обреновачки одред, који су, бранећи своје положаје, спречили продор непријатеља према Аранђеловцу, све док армије на западном фронту нису сломиле отпор непријатеља.

Већ 5. децембра Прва армија је избила на Суворовску греду, 8. децембра ослободила Ваљево и наставила гоњење Поћорекове шесте армије. Друга и Трећа армија напредовале су преко Љига и Колубаре. Најжешћа и одлучујућа битка вођена је од 8. до 10. децембра на Космају и Варовници, где су положаје браниле трупе Одбране Београда, састављене углавном од трећепозиваца. Трупама Одбране Београда дошле су у помоћ Тимочка и Моравска дивизија, тако да је ујутру 11. децембра српска војска отпочела гоњење непријатеља који се повлачио према главном граду. Београд је ослобођен 15. децембра. Српска офанзива је тријумфално завршена и Врховна команда је 15. децембра саопштила да је и последњи непријатељски војник протеран из Србије.

Победа за коју изузетне заслуге припадају команданту Прве армије генералу Живојину Мишићу, подигла је углед Србије међу савезницима и учврстила самопоуздање српске војске и народа.

Припремио мр Миљан МИЛКИЋ

Деведесет пет година од Колубарске битке (1914–2009)

Противофанзивом у легенду

У биткама на Церу, Дрини и Колубари страдао је цвет српске младости. Према званичним подацима изгубљено је 2.110 официра, 8.074 подофицира и 153.373 војника (погинулих око 22.000). Ако се тој трагичној цифри додају страдали у два претходна, балканска, рата (94.500), онда се види да је реч о застрашујућим губицима. Иза непријатељских похода остала су разорена, попаљена и опустошена села и градови, али и жртве масовних злочина над недужним становништвом. О томе су остављена бројна сведочанства.

Осле пораза Аустроугара на Церу, генерала Поћорек горео је од жеље да се што пре освети Србима. Одлучио је да поново крене из Босне. Од 6. септембра до средине новембра 1914. године вођене су тешке борбе у Срему, Мачви, дуж десне обале Дрине и даље на исток према Ваљеву, познате под именом – битка на Дрини.

Из мноштва крвавих борби, са обострано великим губицима, посебну пажњу, без сумње, заслужују крвави јуриши на Мачков камен. Тај врх на планини Јагодњи, висок 923 метра, рељефно изгледа као зараван пречника око пола километра. Ту, на том малом простору, током 19. септембра вођене су тешке трочасовне борбе, након којих су два српска пука другог позива сломила отпор Аустроугара. Но, ту није био крај. Пошто Срби нису на време искористили ту победу, предузимајући енергично гоњење, та грешка ће их скупо коштати.

Током борби у наредна три дана, због огромних губитака, наступило је колебање српских снага. Само током 21. септембра, Мачков камен је четири пута прелазио из „руке у руку“. У драми која се одвијала, две дунавске дивизије имале су око 8.018 погинулих и рањених. Беспримерном храброшћу на Мачковом камену посебно су се истакли Четврти пук првог позива „Стеван Немања“ и његов командант потпуковник Душан Пурић. Пред свој последњи јуриш (погинуо 22. септембра) обратио се војницима: „Јунаци, овде смо дошли да гинемо за отаџбину! Водници испред својих водава, командири испред својих чета, команданти испред својих батаљона, ја ћу испред свих вас. За мном јунаци!“

Одлука о повлачењу

Када утихну пушке, митраљеви и топови, а са временске дистанце од близу једног века, лакше је анализирати и процењивати одлуке обеју страна у том боју. Ваља, најпре, имати у виду да се на релативно малом простору нашло око 55.000 људи. Тако бројне снаге нису ни могле доћи до изражаја у директном фронталном нападу на који се одлучила Прва армија српске војске. Занемарена су два основна принципа: економија снага и примена обухватног маневра. Тако нагомилане јединице биле су „добра мета“ веома јаке аустроугарске артиљерије.

Исцрпљене после тешких борби и великих губитака, обе стране задржале су се на достигнутом линијама, па је настао период „присилне стабилизације“ у трајању од месец дана. Српска Врховна команда имала је намеру да, пошто претходно попуни јединице, прими одсудну битку на положајима код Уба и Ваљева. Али, то није било могуће. После тешких борби и маршева, повлачења, губитака, неуредне исхране, велике масе избеглица, неповољних временских прилика, а највише од свега обесхрабрени „ћутањем“ своје артиљерије која је остала без муниције, победници са Куманова, Битоља, Брегалнице, Цера и других бојишта посустали су и дошли на границу издржљивости.

Аустроугарске јединице предузеле су гоњење својим, по злу познатим, „гонећим одредима“. У насталој ситуацији, Врховна команда одлучила је да своје преморене и истрошене јединице „повуче још дубље“ – на обале Колубаре и Љига. Према тој одлуци, повлачење је завршено до 17. новембра. И тако, на обалама Колубаре и Љига, отпочео је дефанзивни период Колубарске битке, који је трајао све до 2. децембра 1914. године.

Због изузетно тешке ситуације у којој се налазила Прва армија, завладао је општи хаос и неред. Немајући избора, војвода Путник је 15. новембра повукао врло важан, показаће се и спасоносни, кадровски потез. Рањеног генерала Бојовића, који је 20 дана био везан за постељу, заменио је генерал Мишић. Каснији развој догађаја показаће да је Путник, постављајући Мишића за команданта „најзамореније и најистрошене армије“, донео изузетно важну одлуку.

Идући према Ваљеву да прими команду над Првом армијом, Мишић је доживео страшне призоре страдања народа и војске. То га је потресло, али и подстакло да врати „поремећени ред и дисциплину“. О условима у којима је преузео Прву армију и начину Мишићевог обраћања војницима и старешинама, у једној од забелешки описује се драматична гужва и измешаност војника са масом избеглица код Каменог моста преко Рибнице у Мионици, коме се „приближавала“ снажна ватра непријатеља. Мишић је тада узвикнуо:

„Куда сте наврли као обаучени?“

Војници су се збунили и ућугали, а генерал Мишић је наставио:

„Срам вас било! И ви сте Срби. Од кога бежите? Од Швабе, најгорег војника на свету! Бежите ви који сте тукли Турке, Бугаре и те исте Швабе! Бежите и газите ваше жене и децу! Од кога вас вата страх?“

Енергичан Мишићев наступ брзо се пренео на све јединице Прве армије. Почео се успостављати нарушени ред и систем командовања. Од Ваљева се све јаче чула ватра непријатељеве артиљерије, али више није било великог страха. Прва армија отпочела је да враћа самопоуздање и борбени морал.

■ На Суворској греди

Уместо изношења хронологије борбених дејстава на положајима осталих српских армија, поучно је вратити се Мишићу и његовој одлуци за повлачење на чувену суворску греду. На упорно инсистирање војводе Путника да Прва армија „што дуже остане на поседнутим суворским положајима“, Мишић је у поноћ 27/28. новембра, одговорио: „Чиним и чинићу све до граница могућности да се одржи положај“.

А онда долази до оне чувене, многима познате, неопозиве одлуке генерала Мишића. Сматрајући да би направио неопростиву грешку ако би „под борбом“ повлачио своју напаћену и преморену армију са положаја на положај, одлучио је да напусти Суворску греду, најмоћнији ослонац између Дрине и Рудника, своју армију по-

вуче на положаје код Горњег Милановца, тамо је одмори, нахрани, снабде борбеним потребама и потом пређе у противофанзиву. Током ноћи, 28/29. новембра, то је и учињено, а онда је о повлачењу обавештен и војвода Путник.

Не прихватајући „метод свршеног чина“, Путник је, у добро упамћеном, чувеном и драматичном разговору, покушао да убеди Мишића да „остане на Суворској греди“. Током разговора било је подоста критичних тренутака, пауза, консултација, нервирања, тврдих ставова, уверавања... На крају, „притешњен“ захтевима, Мишић је ставио на располагање и свој положај команданта армије. После дужег ћутања, можда и колебања, војвода Путник је уз „извесне корекције“ прихватио Мишићеву одлуку о повлачењу.

На положајима код Горњег Милановца Прва армија се одморала, нахранила, оденула и обула према могућностима, попунила

регрутима и, што је веома важно, снабдела артиљеријском муницијом пристиглом из Француске и Грчке. Јединице су попуњене младичима из чувених „ћачких чета“. Њих 1.200 постављено је на дужности погинулих подофицира и официра и они су оставили дубоки траг на путу до победе. Најважније од свега, побољшано је стање борбеног морала. Тренутак за противофанзиву био је повољан.

Већ после дводневног одмора Мишић је обавестио Врховну команду да „борбени дух није умро“. Како непријатељ 2. децембра није кренуо према положајима Прве армије, издао је заповест за напад и тек тада обавестио Вр-

ховну команду о својој намери. Уместо уобичајеног поздрава, војвода Путник га је запитао: „Стоји ли уистину Ваше наређење за сутрашњи напад?“ Када је добио потврдан одговор, Путник је, видно обрадован новом Мишићевом „самовољом“, саопштио да ће у напад кренути и остале српске армије. Тиме је генерал Поћорек доживео и друго стратегијско изненађење.

Мишићеве дивизије су бриљантно наступале. Успех који је Прва армија остварила од 3. до 5. децембра, када је „повраћена“ Суворборска греда, био је пресудан за исход Колубарске битке. Иако друге српске армије нису успеле да пробију непријатељев фронт испред себе, оне су „везивале“ аустроугарске снаге и Првој армији олакшале пробој на изабраном правцу.

У духу оперативног плана, главнина Прве армије „обрушила се“ 6. децембра према Колубари, на њој сломила последњи јачи отпор и 8. децембра продужила гоњење ка Ваљеву, принудивши непријатеља да се панично повлачи према Дрини и Сави.

Повратком српских армија на обале Дунава, Саве и Дрине и враћањем слободе Београду 15. децембра 1914, победоносно је завршена Колубарска битка, једна од најславнијих у дугој српској историји. Том победом, по речима војводе Путника, „непријатељ је потучен, растројен и протеран са српске територије“. Рушење савских мостова код Београда означило је неславан крај треће аустроугарске офанзиве на Србију.

Пут којим су се Аустроугари повлачили из Србије представља „стазу страха“. Она је „обележена телима мртвих и умирућих људи... који су потпуно полудели услед претрпљених патњи“, писао је ратни дописник агенције *Јунајтед прес*, који се налазио у Поћорекском штабу. И тако, после четворомесечног крвавог рвања, српска војска је својом животном снагом задивила свет.

Та најславнија победа српских снага у Првом (тзв. Великом) светском рату остварена је у последњем тренутку, захваљујући беспримерном пожртвовању, издржљивости и ненадмашној маневарској способности српских снага, које су очајничким напорима браниле своју част, понос, достојанство, нацију и веру, своја прадедовска огњишта. ■

Крсман МИЛОШЕВИЋ

ВП 6234, ПАНЧЕВО

Расписује

ПИСМЕНО НАДМЕТАЊЕ

За обављање фотографских и сниматељских услуга за потребе ВП 6234 Панчево у 2010. години

УСЛОВИ:

Право учешћа имају сва домаћа лица и предузетници који су за обављање фотографских делатности уписани у судски регистар, а који нису судски кажњавани и који прихватају обавезу: да без надокнаде фотографишу и сниме активности ВП 6234 у зони одговорности, и то 40 ангажовања у току 2010. године и израде до 2.000 фотографија у боји стандардног формата 13 x 18 cm са тих активности, те изврше до 10 снимања наведених активности;

Израдити по две фотографије у боји формата 3,5 x 4,5 cm за сваког војника за војничке документе. Цена појединачне фотографије не може бити већа од 30 динара;

Израдити фотографије у боји у току фотографисања војника по њиховој сопственој жељи и захтеву. Цена наведених фотографија биће саопштavana на основу ценовника који ће изабрани извођач радова доставити унапред;

Сва наведена фотографисања обавиће се искључиво на основу позива који ће упутити представник Команде ВП 6234, Панчево;

Сви наведени услови у целини представљају саставни део уговора;

Пре достављања понуде учесници надметања дужни су да се обавесте о условима надметања и да понуде усагласе према тим условима. О условима надметања понуђачи се могу обавестити у просторијама Дома Војске Србије у Панчеву од 12 до 13 часова сваког радног дана, или позивом на број телефона 013/326-166.

САДРЖАЈ ПОНУДЕ И ПОСТУПКА НАДМЕТАЊА

Понуда треба да садржи назив и тачну адресу понуђача, доказ о упису у судски регистар, доказ да понуђач није судски кажњаван и да се против њега не води кривични поступак (наведени докази могу се доставити у оригиналу или као оверена фотокопија);

Понуђачи су дужни да у понуди наведу цену у динарима са за-рчунатим ПДВ-ом од 18,00%;

Некомплетне понуде и оне које пристигну после рока, те понуде које нису усаглашене према условима за надметање неће бити разматране;

Крајњи рок за достављање понуда јесте 22.12.2009. године;

Писмене понуде слати на адресу ВП 6234, Панчево, Баваништански пут бб, у запечаћеном омоту са назнаком „ПОНУДА ЗА ФОТОГРАФИСАЊЕ – НЕ ОТВАРАТИ“;

Јавно отварање понуда реализоваће се у просторијама Команде ВП 6234, Панчево, 24.12.2009. године, у 9.00 часова, уз присуство понуђача;

Најповољнији понуђач биће обавештен о избору у року од седам дана од дана надметања. ■

**МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ
УПРАВА ЗА КАДРОВЕ**

Расписује

КОНКУРС

за попуњу радних места у Техничком ремонтном заводу НХ „Ђурђе Димитријевић Ђура“ Управе за одбрамбене технологије Сектора за материјалне ресурсе Министарства одбране Републике Србије, пријемом лица из грађанства у радни однос на одређено време:

1. један (1) конструктор УБС, ВСС,
2. један (1) конструктор – технолог, ВСС,
3. један (1) референт за планирање, праћење и пројектовање система квалитета, ВСС,
4. један (1) референт за одржавање електроенергетских средстава, ВСС,
5. један (1) референт за одржавање грађевинских објеката, ВШС,
6. два (2) металолодача, ВКВ,
7. десет (10) механичара за муницију и МЕС, КВ.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- да су кандидати држављани Републике Србије,
- да су здравствено способни за службу у Војсци Србије и
- да се против њих не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности, односно да нису осуђивани за таква дела казном затвора у трајању дужем од шест месеци,
- да су кандидати (мушког пола) одслужили војни рок са оружјем.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

– за радна места под редним бројем 1, 2, 3, 4, 5. и 6. кандидати имају прописану стручну спрему (квалификацију) која одговара војноевиденционој специјалности, одређену за формацијско место за које конкуришу;

– за радна места под редним бројем 4, 5. и 6. предност код пријема имају кандидати који имају најмање три године практичног радног искуства на пословима у струци;

– за радно место под редним бројем 7. кандидати имају завршену школу четвртог степена стручне спреме – техничке струке при чему предност имају кандидати који су стручно и практично оспособљени за рад са муницијом и другим убојним средствима.

У поступку пријема по огласу предвиђена је провера психофизичких способности кандидата које комисија за пријем уврсти у ужи избор. Уз молбе кандидати прилажу:

- пријаву са биографијом и наводима о досадашњем радном искуству
- оригинал или оверена фотокопија уверења о држављанству,
- доказ о завршеној школи или стеченом звању,
- извод из матичне књиге рођених,
- уверење да није осуђиван за кривична дела и да се против лица не води кривични поступак,
- потврда да су кандидати (мушког пола) одслужили војни рок под оружјем.

Молбу са траженим прилозима доставити на адресу: **ТЕХНИЧКИ РЕМОНТНИ ЗАВОД, 34000 КРАГУЈЕВАЦ, са назнаком „За пријем лица по огласу“**, поштом препоручено или лично деловодству Техничког ремонтног завода.

Неблаговремене, недопуштене, неразумљиве или непотпуне молбе и молбе уз које нису приложени сви потребни документи, неће бити разматране.

Оглас остаје отворен 15 (петнаест) дана од дана објављивања. ■

Обавештење

Обавештавају се заинтересовани официри да је на сајту Управе за кадрове Сектора за људске ресурсе Министарства одбране Републике Србије на РАМКО (<http://www.uzk.sqg.mo>) постављен интерни конкурс за попуњу упражњених формацијских места у Управи за људске ресурсе (Ј-1) Генералштаба Војске Србије.

На конкурс се могу пријавити сви официри који испуњавају услове конкурса. ■

ЗА НОВИНАРСКУ НАГРАДУ „ИВАН МАРКОВИЋ“

Новинарску награду „Иван Марковић“ додељује Новински центар „Одбрана“ за најбоље медијско извештавање о активностима Министарства одбране и Војске Србије у 2009. години.

Циљ награде јесте подстицање новинара који прате активности Министарства одбране и Војске Србије на квалитетно извештавање у домаћим писаним и електронским медијима, афирмација и јавна верификација њиховог стваралаштва и сећање на Ивана Марковића, једног од најдаровитијих војних новинара и уредника у листу „Војска“, који је 2003. године изненада преминуо у 43. години живота.

О додели новинарске награде „Иван Марковић“, по посебном Правилнику, одлучује жири од пет чланова.

Награда се састоји од плакете и новчаног износа од 60.000 динара.

Награда ће бити уручена на пригодној свечаности поводом Дана Новинског центра „Одбрана“ – 24. јануара.

Право учешћа на конкурс имају сви професионални новинари који раде за медије на територији Републике Србије без обзира на њихов формални статус.

За новинарску награду не могу конкурисати новинари запослени у Новинском центру „Одбрана“ и Управи за односе са јавношћу Министарства одбране и прилози објављени у магазину „Одбрана“.

Пропозиције

Сваки учесник на конкурс пријављује се само једном, али може доставити највише три оригинална рада.

У случају да је кандидатура израз тимског рада, може да укључи највише пет особа.

На конкурс се шаљу прилози (интервјуи, чланци, коментари, репортаже, радио и ТВ емисије) о активностима Министарства одбране и Војсци Србије који су штампани или емитовани у средствима јавног информисања Републике Србије у периоду од 1. јануара до 31. децембра 2009. године.

Достављени материјали не враћају се учесницима конкурса.

Пријаве са оригиналним штапаним текстом, исечцима или фотокопијама написа, тонским и видео записима достављају се до 31. децембра 2009, лично или препорученом поштом на адресу: Новински центар „Одбрана“, Браће Југовића 19, 11000 Београд са назнаком „Конкурс за новинарску награду Иван Марковић“.

Пријаве пристигле након тог рока жири неће узимати у разматрање.

За пријаву кандидата из штампаних медија важно је да се на фотокопији или скенираном тексту јасно види лого новине, потпис аутора и датум објављивања. Телевизијски новинари треба да доставе стандардну VHS касету или DVD са материјалом за конкурс. Радио новинари прилоге достављају на аудио касети или компакт диску у mp3 формату. Прилог објављен на Интернету треба доставити на дискети или CD-ROM у HTML формату. Такође, треба доставити и Интернет адресу на којој се може погледати материјал намењен за конкурс. Касете, DVD, CD и дискете треба да буду јасно обележени, са именом и презименом кандидата и назнаком дужине трајања прилога.

Уз пријаву за прилоге објављене у електронским медијима треба доставити и потврду редакције, коју је потписао уредник или директор, те када је и где прилог емитован.

Уз пријаву је потребно доставити кратку биографију аутора прилога, потврду о статусу аутора у медијима у којима су објављени прилози (потврда о радном статусу или хонорарном ангажману), адресу, телефон и e-mail аутора.

Жири ће разматрати кандидатуре на основу квалитета медијског извештавања о Министарству одбране и Војсци Србије, а приликом одлучивања у обзир ће узимати и опште новинарске критеријуме, истраживачки рад, стил писања, утицај, јавну корист, оригиналност и креативност.

Жири задржава право да одбије учешће на конкурс уколико буде сматрао да достављени материјал није у складу са пропозицијама.

Новински центар „Одбрана“ задржава право да најуспешније прилоге на конкурс објави у магазину „Одбрана“ и на Интернет презентацијама Министарства одбране и Војске Србије, те да сав достављени материјал користи ради даљег промовисања реформе система одбране и Војске Србије и новинарске награде.

Пријава за конкурс биће доступна на сајту Министарства одбране Републике Србије www.mod.gov.rs

Све остале информације о конкурс и условима пријаве могу се добити телефоном на бројеве: 011/3241 258, 3241 257 или посредством електронске поште на адреси: odbrana@beotel.rs.

Избор спортисте године
Војске Србије у 2009.

ПРЕДЛОЖИТЕ НАЈБОЉЕ

Почетак децембра најављује крај једне богате такмичарске сезоне у којој су забележени резултати вредни пажње. Обрадовали су нас стрелци, падобранци, пентатлонци, атлетичари, мајстори борилачких вештина... Дошло је време да изаберемо најбоље у екипној и појединачној конкуренцији. Имајући у виду успехе на домаћој и међународној сцени, верујемо да ће се жири наћи на „слатким мукама“ да по важећим критеријумима одреди ко је обележио спортску 2009. у Војсци Србије.

Имали смо, као и претходних сезона, мноштво такмичења, срчаних бораца, вештих такмаца, који се распознају по томе што носе војничку униформу или су професионално везани за Министарство одбране, Генералштаб, јединице и установе, свеједно.

Магазин „Одбрана“ ће им одати признање за њихов учинак, јавно и свечано, опет по традицији, 24. јануара наредне године.

У духу добре традиције и охрабрујућих победа, нека протекне и овогодишњи избор најбољих. Трка за ласкаво звање се захуктала. Чекамо предлоге, са кратком биографијом спортисте (екипе), овогодишњим резултатима који дају препоруку жирију и обавезном фотографијом.

За назив спортисте године Војске Србије 2009. могу конкурисати официри, подофицири, цивилна лица на служби у Војсци и МО, студенти Војне академије, ученици средњих војних школа, војници по уговору и они на редовном одслужењу војног рока. Исти принципи важе за екипе, чији чланови треба да припадају једној од наведених категорија.

Предлоге могу слати команде, јединице, установе, војне школе и друге образовне институције, спортски савези, клубови и секције.

Жири ће пажљиво размотрити све предлоге који су потпуни и у складу са пропозицијама избора. Ваше предлоге можете слати до 30. децембра на адресу: Редакција магазина „Одбрана“ (за избор спортисте године), Браће Југовића 19, 11000 Београд. У жестокој конкуренцији водиће се оштра борба, па нека победи заиста најбољи!

ИЗАБРАНА ПАРТИЈА УЧЕНИК О ПАРТИЈИ УЧИТЕЉА

Кнежевић – Тајманов
Албена, 1974.

1.д4 Сф6 2.ц4 е6 3.Сф3 д5 4.цд5
ед5 5.Сц3 Ле7 6.Лг5 0-0 7.е3 цб
8.Лд3 Лг4

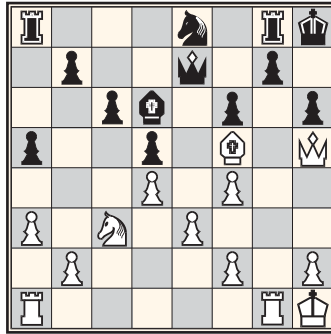
Велемајстор, репрезентативац и шаховски педагог Милорад Кнежевић био је учитељ многим даровитим шахистима међу којима се посебно истицао Љубомир Љубојевић коме је био и секундант. Љубојевић је коментаришао ову сјајну победу свог учитеља над тада једним од најбољих играча света. Играо се Дамин гамбит, а коментатор наводи да је последњи потез црнога сумњив, те да је ту играно 8...Те8.

9.Дц2! х6 10.Лх4 Лф3 11.гф3 а5
12.0-0 Саб 13.а3 Сц7 14.Кх1 Сфе8
15.Лг3 Сдб 16.Тг1 Се6 17.Ле5 фб
18.Лдб Лдб 19.Лф5 Де7 20.ф4?!

Овај чувени знак ставља се када није сасвим сигурно о чему се ради. Љубојевић мисли да је боље 20.Леб, па би после Деб 21.Дг6 претио матом...

20...Кх8 21.Де2 Тг8

Била би грешка 21...65? Због 22.Дг4! Сд8 23.Дг6 и бели би брзо добио.

22.Дх5 Сф8

Бели: Кх1, Дх5, Та1, Тг1, Лф5, Сц3, а3,
б2, д4, е3, ф2, ф4, х2
Црни: Кх8, Де7, Та8, Тг8, Лдб, Сф8,
а5, б7, цб, д5, фб, г7, хб

Црни је принуђен да се брани, али бројне слабости у позицији допуштају комбинацију.

23.Тг6! Сх7

Јасно је да се није смело узети због мата на х7. После 23...Де8 24.Тх6, а на 23...65 24.Таг1 итд.

24.Таг1 65 25.Се2 б4 26.аб4 аб4
27.Сг3 ц5 28.дц5 Лц5 29.Лд3 д4
30.Сф5 Де8 31.Сг7

Ишла је и ова варијанта: 31.Сх6
Дцб 32.ф3 гх6 33.Ле4 Дц7 34.Ла8

Та8 35.Дд5!

31...Дц6 32.ф3 Та7 33.Ле4 Дц8
34.Тх6 Тг7 35.Тг7 Та1 36.Кг2
1:0

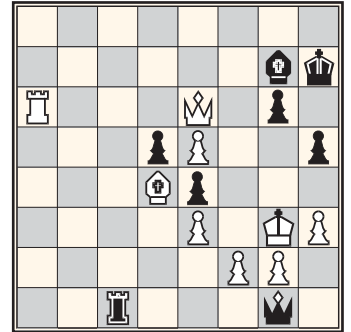
ЗАНИМЉИВОСТИ КУБАНСКА ДОГАЂАЊА

Пошто је Кубанац Хозе Раул Капабланка прекинуо дугогодишњу доминацију Емануела Ласкера и на острво донео титулу светског шампиона, шах је у тој земљи стекао велику популарност. Главни град Хавана организовао је широм света познате међународне турнире, на којима су играли највећи шахисти света. За време једног од њих, 1952. године, избила је револуција и збачен је председник државе, који је био спонзор турнира. Сви су осећали нелагоду и напетост. Влада Мексика опозвала је своје играче, а кубански шахиста Хуан Квеседа умро је од срчаног удара. Сви учесници турнира били су на сахрани, а турнир је, ипак, настављен.

Нови председник Фидел Кастро, пасионирани шахиста, подржавао је напоре да се одржи традиција играња саха.

КОМБИНАЦИЈА

Леман – Кордовил
Малага, 1970.

Бели: Кг3, Деб, Таб, Лд4, е3, е5, ф2,
г2, х3

Црни: Кх7, Дг1, Тц1, Лг7, д5, е4, г6, х5

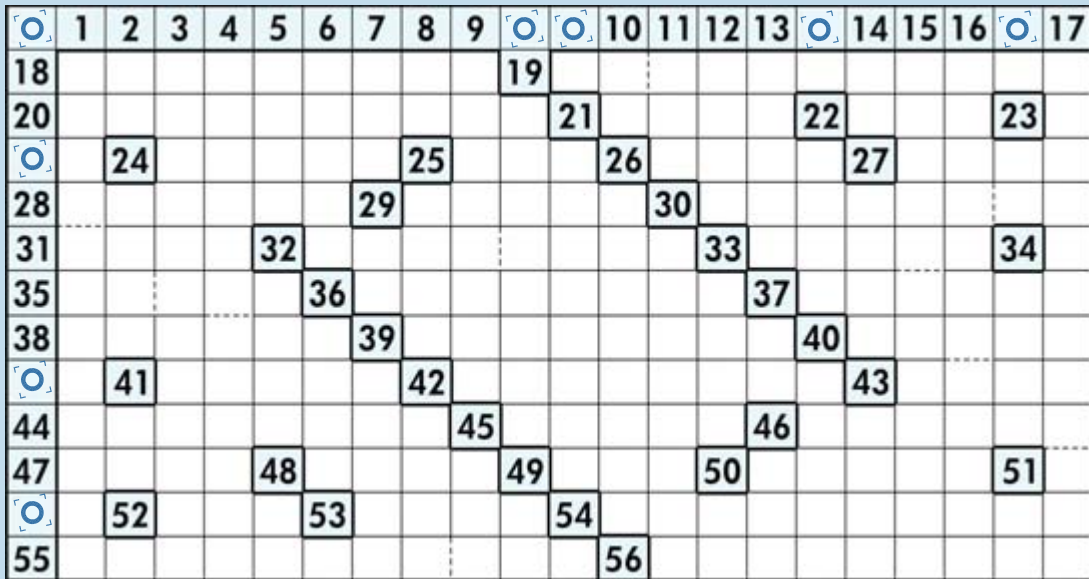
Црни на потезу.

1...х4! 2. Кх4 Дг2 3. Та2 Кх6!!

На 4. Дг4 г5 са добитком.

Припремио
Раде МИЛОСАВЉЕВИЋ
мајстор Фиде

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Припремио Жарко ЂОКИЋ

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА – ВОДОРРАВНО: Стоти број Оабрана, орасо, раменица, пневматик, Нд, проређи, Рекс, свакакав, сирона, Бар, посетити, о, крици, матадор, кика, РД, иако, АЛУ, телпа, се, Ган, Ито, пл, крило, ОНТ, Семи, ти, Лоар, иловина, танак, е, ниски тон, ови, Мамајо, бректаји, Одро, валидан, еб, Ричардсон, кератина, Јава, елек, троматеријал.

ВОДОРРАВНО:

18. Такмичарка у кулању, 19. Ако је могуће, ако може, 20. Примена, употреба (лат.), 21. Аргентински фудбалер, Лионел, 22. Завод за економске експертизе (скр.), 24. Ошамућеност, омамљеност, 25. Званични документ, 26. Женско име, Даринка, 27. Руско мушко име, Инарко, 28. Име бивше глумице Јанг, 29. Место у Шведској, 30. Врзмати се, тумарати, 31. Врста ударца у стонм тенису, 32. Стварна тежина таре, 33 Име композитора Равела, 35. Спреда с лица (стр.), 36. Хиљоду тона, 37. Непосвећена свештена лица, 38. Грађевинар, 39. Разбити, сломити, 40. Главна река подземља (ст. грч. мит.), 41. Одрезак на улазници, 42. Гатар у длан, 43. Градић у подножју Фрушке Горе, 44. Становник Бразила, 45. Упала слузокоже (мед.), 46. Део кошуље (мн.), 47. Естонци, 48. Врста мајмуна, 49. Амерички певач, Нет Кинг, 50. Становник Польске, 52. Шупља мера за тежину, 53. Врста кухињске посуде, 54. Сејати на све стране, 55. Време важења гаранције, 56. Справа за бележење бројева по реду.

УСПРАВНО:

1. Амерички песник, троструки добитник Пулицерове награде, 2. Управа прихода (скр.), 3. Слвилац, узносилац, 4. Оркестар са дувачким инструментима, 5. Стари назив за акт, 6. Чаробњак, маг, 7. Боца од пола литре, 8. Ознака за кири, 9. Исламски свештенички чин, 10. Јединица електричног отпора, 11. Производ пчела, 12. Једноцифрен број, 13. Предмет у облику зделе (грч.), 14. Двадесеттреће и 9. слово азбуке, 15. Јапански револуционар, један од оснивача КП Јапан, 16. Професионално обољење које се јавља код тенисера, 17. Мир потписан у Утрехту 1713. године, 19. Протестант (грч.), 21. Врста украсне биљке, акант, 22. Корално острво, 23. Јака карта, кец, 24. Мембрана, 25. Фригијско божанство, 26. Онај који врши промоцију, 27. Град у Француској, 29. Енигматски клуб (скр.), 30. Животињски (лат.), 32. Део тела коња, 33. Сеоско подручје, 34. Стара мера за течност, 36. Филмска улога, 37. Символ индијума, 39. Мушко име, Натанијел, 40. Три особе, 41. Република Србија (скр.), 42. Шупље шипке, 43. Продавац уља, 45. Главни град Ларистана, у Ирану, 46. Име бивше тенисерке Шрајвер, 48. Академија наука (скр.), 49. Символ нобелијума, 50. Ауто-ознака Суботице, 51. Показна заменица, ово.

Najbolji deo dana

BEOGRADE DOBRO JUTRO

www.studiob.rs

Они се буде са Србијом

ЈУТАРЊИ ПРОГРАМ

Први програм РТС-а, сваког дана у 6.05

www.rts.co.yu

JUGOIMPORT-SDPR J.P.

Kompanija JUGOIMPORT-SDPR je od svog osnivanja sastavni deo sistema odbrane i kao takva svoju poslovnu politiku formuliše kroz tri osnovne misije:

- Misija integratora nastupa srpskog odbrambeno-industrijskog kompleksa na svetskom tržištu naoružanja i vojne opreme*
- Misija razvoja i proizvodnje složenih borbenih sistema u ulozi Sistem integratora*
- Misija uvoznika složenih borbenih sistema za potrebe Ministarstva odbrane Republike Srbije*

JUGOIMPORT-SDPR

11150 Beograd, Bulevar umetnosti 2; Phone: (+381 11) 222 44 44, 222 44 00;
Fax: (+381 11) 222 45 77, 222 45 99; P.O. Box 23
E-mail: fdsp@eunet.rs, www.yugoimport.com

ОДБРАНА

СПЕЦИЈАЛНИ ПРИЛОГ 49

Безбедност у саобраћају

Читање знакова

Човек – у средишту пажње

Најважнији утицај Закона о безбедности саобраћаја на путевима јесте на свест човека. Законске казне су строже, постоји неколико нивоа кажњавања, сам начин санкционисања небезбедних возача је такав да их једноставно мотивише да поштују прописе. Дрске и безобзирне прекршаје препознали смо на нашим путевима и покушали да их елиминисамо тежим облицима кажњавања.

Генерал полиције Стојадин Јовановић један је од људи који су дуго, упорно и предано радили на уобличавању Закона о безбедности саобраћаја на путевима. Будући да ускоро почиње да се примењује, одговор на питање које најзначајније новине тај закон доноси – суштина је разговора који следи.

❏ *Једна од највећих опасности за живот људи у 21. веку, по многим предвиђањима и статистикама, јесу саобраћајне незгоде. Колико нови закон о саобраћају утиче на подизање нивоа безбедности саобраћаја?*

– У периоду који је претходно доношењу Закона настојали смо да, пре свега превентивним, али и репресивним мерама, смањимо број инцидената и незгода на нашим путевима, а посебно број погинулих и повређених лица, имајући у виду да је најчешћи узрок незгода људски фактор. Знајући какве су последице трагичних исхода саобраћајних незгода за породице страдалих и друштво у целини, сматрам да се свако улагање у безбедност саобраћаја вишеструко исплати. До овог новог закона, у суштини, те нове мере примењивале су се у амбијенту закона који је важио око тридесет година, који је био современ и добар када је усвојен, али су његови оквири више нису одговарали захтевима новог времена. Све је то утицало на смањење ефикасности. Неопходне новине у нормативном и технолошком смислу, које су произашле из наше непосредне праксе, али су такође потпуно усклађене према стандардима земаља Европске уније и захтевима Комисије за саобраћај, уврстили смо у Закон о безбедности саобраћаја на путевима, који ускоро ступа на снагу. Верујем да смо у томе увелико успели и да ће нови закон због свега што у себи садржи знатно допринети подизању степена безбедности саобраћаја. Овим законом дотичу се сви сегменти, сви фактори безбедности: човек, као субјективни фактор, путеви, возила...

Сматрамо да ћемо онако како смо то процењивали док смо радили на Закону, у наредне три године, до 2012. године, смањити број погинулих за педесет процената у односу на 2001. годину.

❏ *На новом закону радило се веома дуго, претходни закон је умногоме измењен. Које ће, по Вашем мишљењу, новине највише утицати на безбедност саобраћаја?*

– У технолошком смислу, с развојем науке превазиђен је један број одредби старог закона. Примена европских стандарда и норматива донела је бројне другачије одредбе који се односе на професионалне возаче: време управљања возилом, прописани одмор, услови које возило мора да испуњава да би се нашло у саобраћају... То је само један мали део новина. Најзначајније што овим законом желимо да постигнемо јесте директан утицај на најчешћи узрок незгода код нас, а то је субјективни фактор, без обзира на то што нам и друга два фактора безбедности: путеви и возила, нису баш у сјајном стању. Возила на нашим путевима су, у просеку, стара више од 15 година, уредбе претходног закона, нажалост, нису на прави начин пратиле и потребу да се управо тако стара возила чешће шаљу на проверу техничке исправности. Недовољна изграђеност путне мреже је такође наша реалност. Последњих година се интензивно ради на томе, стање путне мреже је знатно побољшано. Многи коловози су обновљени, али још увек немамо довољно заштитних ограда, видео-надзора, банкина, тротоара кроз насељена места, одвајања пешачког и мото-саобраћаја тамо где је то неопходно, одвајања различитих врста саобраћаја... А ти чиниоци веома утичу на стање безбедности у саобраћају.

❏ *Закон о саобраћају доноси своја решења, претпостављам да ће сродна законска регулатива надлежних министарстава пратити то настојање?*

– Део тих неопходних услова за безбедност саобраћаја прате и регулишу и други закони. Када је у питању путна мрежа, највећи део проблематике регулисан је Законом о путевима. Безбедносни аспект је делимично примењен и у том закону и код нас. Сада је обједињен надзор над стањем на путевима у надлежности Министарства за инфраструктуру. Верујем да је то одлично решење, јер ће сигурно бити ефикасније, нема подељене одговорности...

Наравно, инсистирам на томе да је најважнији утицај на фактор свест – човек, имајући у виду да су у одређеној мери и правила саобраћаја измењена у том смислу.

Законске казне су строже, постоји неколико нивоа кажњавања, сам начин санкционисања небезбедних возача је такав да их једноставно мотивише да поштују прописе. Дрске и безобзирне прекршаје препознали смо на нашим путевима и покушали да их елиминисамо тежим облицима кажњавања. Уколико сви субјекти у својим надлежностима буду предузимали адекватне мере, мислим на Министарство унутрашњих послова, Министарство правде и Министарство здравља – верујем да ће се прави ефекти новог закона врло брзо видети на нашим путевима. Уз рад Агенције за безбедност саобраћаја, која ће се на државном нивоу навести стратегијом, утврђивати политику, проверавати остварење националних планова, али и обједињавати и конкретизовати многобројне послове из области безбедности саобраћаја – очекује се и тај неопходни, додатни напор који треба да обједини све остале чиниоце, а онда нови закон има све услове за потпуно функционисање. ■

Драгана МАРКОВИЋ

Искорак ка бољем

Наш нови закон је бар за једну степену подигнут на ниво који је можда мало прејак за реално стање у Републици Србији, али је то производ наше жеље да у тој веома важној области наших живота направимо значајнији искорак ка бољем

Још 2002. године Драган Јовановић био је један од првих људи који су кренули у обликовање новог закона о безбедности саобраћаја. Шта нам тај закон данас доноси, које су надлежности Агенције за безбедност саобраћаја, какве краткорочне а какве дугорочне мере садржи у себи – нека су од питања за нашег саговорника.

❏ *Безбедност саобраћаја једна је од веома значајних тема савременог друштва. Који су то принципи, делови, чланови новог закона који ће по Вашем мишљењу најдиректније утицати на повећање безбедности путног саобраћаја у Србији?*

– Формулишући закон водили смо се домаћим искуствима али смо пратили и све што се чини у тој области у Европској унији а и шире. Током израде закона својим смерницама помагали су нам експерти из Аустрије, Шведске, Велике Британије, Аустралије... Чак смо у једном тренутку имали верзију закона за који су шведски експерти рекли да је можда преамбициозна за Србију у овом тренутку. Био је то период 2004. године и сва наша знања и воља били су на знатно вишем нивоу него што је то било могуће применити на терену. Наш нови закон је бар за једну степену подигнут на ниво који је можда мало прејак за реално стање у Републици Србији, али је то производ наше жеље да у тој веома важној области наших живота направимо значајнији искорак ка бољем. Када то кажемо, мислим пре свега на чињеницу да ми немамо довољно изграђене институције. Министарство унутрашњих послова је са једне стране део принуде, постоји део који се односи на унапређење безбедности саобраћаја, који је у надлежности Министарства за инфраструктуру, са недовољно јаким капацитетима, а ту је и Јавно предузеће „Путеви Србије“, са капацитетима који тек треба да се развију у том смислу. Зато нам је циљ да прво формирамо Агенцију за безбедност саобраћаја, као један од носилаца будућих мера за унапређење безбедности саобраћаја, а затим и политичко тело које ће имати одређен стручни ниво – такозвано Тело за координацију мера безбедности саобраћаја, које ће удружити шест министара: инфраструктуре, унутрашњих послова, правде, здравља, просвете и трговине и услуга. Оперативни ниво тог тела чиниће помоћници министара, а стручни део ће по појединачним целинама обрађивати одређене радне групе, па ће се оформити групе за безбедност деце у саобраћају, истраживања различите врсте, које ће чинити експерти из струке, невладиних организација, медији и слично.

❏ *Искуствена чињеница је и да је неопходно променити свест људи да би нешто ново заживело. То је најчешће и најтежи део посла.*

– Краткорочне мере принуде, величине казни, начин на који се те казне одређују, условљавају, како то обично бива, и тај дугорочни ефекат – промену свести људи о безбедном понашању у саобраћају. Наравно, за људе неке средње генерације начин понашања успоставља се возачким испитима и учењем војње по новим стандардима, а ако су већ возачи, применом краткорочних мера кажњавања. Суштина је да ће се у очекивању тог неког дугорочнијег ефекта, деца која су данас у предшколским установама и основним школама, већ сада васпитавати у духу безбедног понашања у саобраћају. Тако се гради култура безбедног понашања, не само у саобраћају, која ће учинити да се читаво друштво помери ка бољем. Недавно смо у Белгији били сведоци сјајне слике на пешачком прелазу, када је сасвим мали дечак са мајком на бициклу протествовао што је она хтела да пређе улицу на црвено светло семафора, иако нигде није било ниједног аутомобила. То је нешто чему ми сви искрено тежимо. Све остало су краткорочне мере, оне су и кратког даха, људи ће се стално бунити, али оног тренутка када седнемо у ауто и вежемо се зато што је то нормално – ми ћемо истински нешто постићи. У шведском закону о саобраћају не постоје казнени поени јер за тим нема никакве потребе. Тамо је сасвим нормално – безбедно понашање у саобраћају.

❏ *Помињемо Агенцију за безбедност саобраћаја. Од њеног рада се прилично очекује. Шта је по Вама њен највећи значај?*

– Влада треба да оснује Агенцију за безбедност саобраћаја, која обавља многе поверене послове, од унапређења система безбедности саобраћаја, вођења кампања у безбедности саобраћаја, до издавања дозвола и лиценци свим субјектима у процесу обучавања возача... Најзначајнији акт у безбедности саобраћаја је Национална стратегија безбедности саобраћаја на путевима, коју први пут доноси Влада за период од најмање пет година. На основу стратегије, Влада доноси и конкретније годишње националне планове безбедности саобраћаја на путевима.

Влада је дужна да Скупштини Републике Србије два пута годишње поднесе извештај о стању безбедности саобраћаја на путевима, као и надлежни органи скупштинама локалних самоуправа.

Финансирање у безбедности саобраћаја, као посебно важан услов функционисања, конципирано је тако да „небезбедни“ возачи финансирају безбедност саобраћаја. Наиме, средства из наплаћених казни користе се за финансирање унапређења безбедности саобраћаја, при чему средства од новчаних казни у износу 70 посто припадају буџету Републике, а у висини од 30 посто буџету јединица локалне самоуправе, где је прекршај учињен. ■

Д. МАРКОВИЋ
Снимио З. МИЛОВАНОВИЋ

Закон који треба поштовати

Свима нам је сигурно позната чињеница да на путевима Републике Србије дневно погину просечно три човека, али смо се, нажалост, превише навикли на то, као што смо навикли и да не везујемо појас, да не носимо кацигу, да „колегу“ полицајца „смекшамо“ да нас не казни, и слично.

Но, и нови закон није чаробни штапић који ће нам решити све саобраћајне проблеме и смањити број погинулих са 897 у 2008. години на, по европским проценама, прихватљиви ниво страдања у саобраћајним незгодама од седам лица на 100.000 становника, односно за наше услове, на око 580 погинулих годишње.

У Закону има доста новина, па је отуда и потреба да се сви ми који смо раније полагали возачки испит детаљно проучимо и текст новог закона. Илустрације ради, у старом закону све је било прописано са 246 чланова, а у новом има чак 107 чланова више.

Основа за израду Закона биле се директиве и важећи прописи у Европској унији, при чему се тежило ка што већем степену усаглашавања наших прописа са европским, што је посебно потребно у саобраћају и транспорту. Али многа решења су и даље специфична за овај прелазни период, када се после више од 20 година мора надокнадити пуно тога што се у међувремену променило. Наравно, ни овај Закон није савршен, свесни су тога и аутори и грађани, али га треба схватити као први корак ка доношењу још бољих прописа у безбедности саобраћаја. Основна порука јесте да са изменама овог закона не треба да чекамо следећих 20 година.

Заокружен систем безбедности

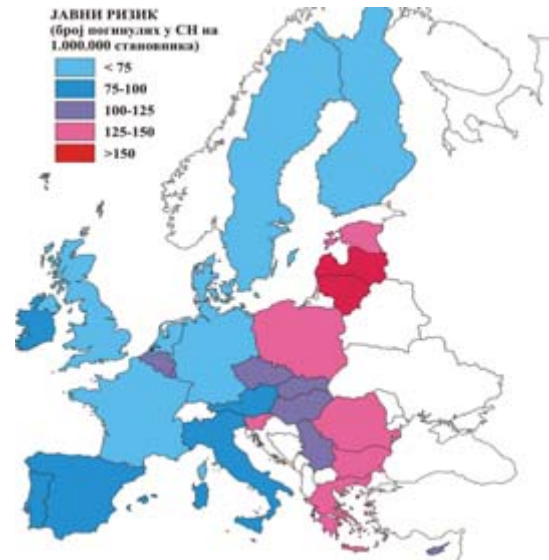
За саобраћајне стручњаке највећа новина и успех јесте то што је заокружен систем безбедности саобраћаја на путевима, а посебно што ће се формирати Агенција за безбедност саобраћаја, као орган Владе који ће координирати и усмеравати акције ка побољшању безбедности саобраћаја у Републици Србији. Затим, то је и прихватање критеријума, врста и услова за стицање возачких дозвола, који би требало, као такви да буду прихваћени у другим државама.

С друге стране, у текст Закона уграђена су решења која се већ примењују у државама које имају завидно стање безбедности у саобраћају. Пре свега, то је сасвим другачији систем оспособљавања возача, при чему је појам „обука“ замењен „оспособљавањем“ као ширим појмом, који у себи садржи и промену ставова и понашања, а не само знања и вештина.

Новим законом промовисано је начело обзирног понашања и поверења у такво исто понашање других учесника у саобраћају. Наиме, прокламовано је да је сваки учесник у саобраћају дужан да се понаша на начин на који неће ометати, угрозити или повредити друге учеснике, те да предузме све потребне мере, ако себе или друге неће довести у опасност, ради избегавања опасних ситуација насталих понашањем других учесника у саобраћају.

Казнена политика

У оквиру контроле саобраћаја промене су и дефинисане нове процедуре, од начина заустављања возила, забране изласка возача из возила током контроле, али и примене савремених техничких средстава надзора и контроле који ће документовати прекршаје, чак и без заустављања возила, тј. добијањем позива од судије за прекршаје и уплатнице за плаћање казне на кућну адресу.

На питање који је најбољи закон, мудри људи су одговорили: онај који се поштује. Тако је и са тим новим законом, биће добар, само ако га будемо поштовали више него што смо поштовали овај који је у примени до 10. децембра текуће године.

Казнена политика је у потпуности измењена, дефинисањем градације прекршаја за које се не може изрећи новчана казна, већ само затвор (као што су насилничка возња и тешки прекршаји), затим повећањем износа новчаних казни, увођењем казних поена од 15, 14, па до два казненa поена, при чему се са скупљених 18 казних поена губи возачка дозвола, те одустајањем од решења наплате новчаних казни на лицу места, већ добијањем уплатнице са роком уплате, и слично.

Први пут је јасно одређен читав спектар субјеката одговорних за спровођење конкретних мера саобраћајног образовања и васпитања, с циљем стицања знања, вештина и навика неопходних за безбедно учешће у саобраћају: то су на првом месту, породица, предшколске и школске установе, органи МУП-а, локалне самоуправе, средства јавног информисања, потом удружења и групе грађана који се баве безбедношћу саобраћаја или бригом о деци и омладини и, наравно, наше Министарство одбране, које већ дуго низ година посвећује посебну пажњу безбедности војних учесника у саобраћају.

Није случајно да се број саобраћајних незгода војних возила из године у годину смањује, а да је број погинулих лица у њима сведен на меру која се тек поставља као циљ у цивилном саобраћају. Формирање и рад Савета за безбедност војних учесника у саобраћају, спровођење годишњих кампања, избор и промовисање најбезбеднијег возача у систему одбране – само су неке од активности које се континуирано спроводе како би се одржао и повећао ниво безбедности путног саобраћаја који смо достигли. ■

Пуковник др Жељко РАНКОВИЋ, начелник Одељења за транспорт МО

Правила саобраћаја

У закону је прецизније него раније наведена хијерархија поступања учесника у саобраћају: према знацима и наредбама овлашћених лица, према светлосном саобраћајном знаку, према другој саобраћајној сигнализацији и према правилима саобраћаја.

Разлика на коју посебно указујемо присутна је код дефинисања обавезе возача који прилази пешачком прелазу. У том случају, он мора да прилагоди брзину возила тако да у свакој ситуацији, коју може да види или има разлога да предвиди, може безбедно да заустави возило испред пешачког прелазу.

Новина је да возач не сме да користи телефон или друге уређаје за комуникацију уколико нема опрему која му за време војње омогућава телефонирање без коришћења руку. Опрема није скупа, а многа истраживања показала су да је усмереност пажње возача на пут приликом телефонирања или куцања порука драстично смањена.

Новина, која треба да помогне да се са улица уклоне возила из којих се чује прегласна музика, јесте да возач не сме да користи аудио или видео уређаје који би га ометали да чује звучне сигнале других учесника у саобраћају.

Многи који су набавили „антирадаре“ мораће да их изваде из возила јер је забрањено да се они ту и налазе, а посебно да се користе. Такође, забрањено је да се такви уређаји продају и рекламирају.

Коришћење сигурносних појасева било је обавезно и по ранијем закону, али се сада инсистира на њиховом коришћењу и на задњем седишту.

Новина, која није велики издатак, али је морамо што пре реализовати за своје приватно и службено возило, јесте да у сваком путничком, теретном возилу и аутобусу мора да се налази светлоодбојни прслук, који је намењен за ситуације када возач мора да изађе из возила.

На предњем седишту, као и раније, не може се превозити дете млађе од 12 година, као ни лице под утицајем алкохола, а сада се то односи и на лице под утицајем дроге. Међутим, први пут

предвиђена је врло строга казна ако на предњем седишту држите у крилу дете млађе од дванаест година.

Мало већи издатак за младе родитеље је куповина безбедносног седишта, јер деца до три године морају да се превозе у таквом седишту или корпи, осим у возилима јавног превоза. Деца у безбедносно седишту или корпи могу се превозити на предњем седишту ако је искључен ваздушни јастук и ако је корпа окренута супротно од смера кретања возила.

Решење једне често врло нервирајуће ситуације дефинисано је први пут законом на културан начин, као такозвани „рајсфешлус“: ако је у једној саобраћајној траци саобраћај онемогућен или се она завршава, возач који се креће у траци поред ње дужан је да омогући укључивање једног возила у траку којом се он креће.

Насилничка војња

Да би се стало у крај безобзирним возачима који се тркају по улицама и не поштују никога, први пут дефинисана је насилнич-

ка вожња, за коју су забрањене и најстроже казне: казна затвора од 30 до 60 дана, уз изрицање 15 казних поена и истовремено као заштитна мера – забрана управљања возилом од најмање девет месеци.

Као насилничка вожња препозната су три облика понашања возача: грубо кршење правила саобраћаја, при чему возач не показује обзир према безбедности осталих учесника у саобраћају, затим када возач два или више пута прође на „црвено“, ако између два узастопна проласка није прошло више од 10 минута и када возач претиче колоне возила, при чему својим возилом прелази или се креће по непрекиданој уздужној линији која раздваја коловозне траке по смеровима кретања.

Код брзине кретања возила има неколико новина: смањена је прописана брзина кретања у насељеном месту на 50 км/х, а изузетно је дозвољено да се у насељу, где постоје услови, може одобрити брзина до 80 км/х и дефинисана је средња (просечна) брзина на коју се такође примењују одредбе закона. Та просечна брзина и видео надзор на путевима омогућиће да се измери време проласка на некој деоници познате дужине и да се на основу закона физике утврди да се возило кретало брже од дозвољене брзине. Пријава за прекршај и признаница за уплату стићи ће на кућну адресу.

Ограничења на осталим врстама путева нису се променила: на аутопуту 120 км/х, на мотопуту (некадашњем путу резервисаном са саобраћај моторних возила) 100 км/х и на осталим путевима до 80 км/х. Измене су у духу европских препорука уследиле и код дефинисања највећих дозвољених брзина за аутобусе и терет-

на возила до 7,5 т на аутопуту на 100 км/х, а за аутобусе за превоз деце и теретна возила преко 7,5 т на 90 км/х.

Код дефинисања претицања, као најопасније радње у саобраћају, значајно је поштрана одговорност за кршење прописа у чак 15 посебних ситуација (у претходном закону било је само шест). Казне за непрописна претицања су велике. На пример, за претицање возила које се зауставило да пропусти пешаке на пешачком прелазу или за претицања када се возилом прелази преко непрекидане уздужне линије, забрањена је казна затвора до 30 дана или од 15.000 до 30.000 динара, уз обавезних шест казних поена и заштитну меру забране управљања возилом најмање три месеца.

У новом закону се уместо појмова „велика“ и „оборена“ светла користе изрази „ДУГА“ и „КРАТКА“ светла. Новина је и светлосни знак упозорења који се даје узастопним или наизменичним паљењем дугих светала.

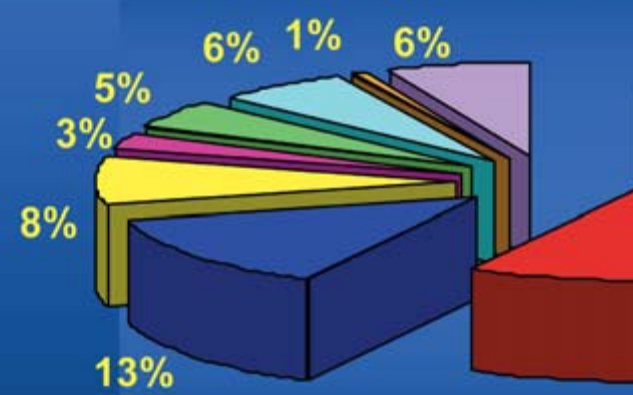
Данас се често срећу возила по градовима, чији возачи су изашли, па су укључили све показиваче правца. У новом закону прописано је када возач треба на јавном путу да укључи све показиваче правца на возилу: за време уласка/изласка путника, ако упозорава друге учеснике у саобраћају, у условима изразито смањене видљивости, ако је последње возило у колони која се зауставила на путу изван насеља, ако се креће уназад и ако се заустави на коловозу.

Приликом паркирања возач је дужан да возило паркира на једном предвиђеном паркингу месту, а у противном казна је 3.000 динара. Приликом прописивања места где је забрањено да се возило заустави или паркира, додата су и нека места која нису била

ТЕШКИ ПРЕКРШАЈИ (према члану 330 - нема новчаних казни)	Прописана казна	Казнени поени (КП)	Заштитна мера
Возач који управља возилом без возачке дозволе оне категорије којом управља, осим у случају када је возачкој дозволи истекао рок важења.	казна затвора од најмање 15 дана	14 КП	забрана управљања моторним возилом најмање 8 месеци
Возач који управља возилом под дејством алкохола више од 2,00 мг/мл, као и инструктор вожње, лице које надзире возача са пробном возачком дозволом и испитивач на практичном делу возачког испита када учествује у саобраћају.		(*16 КП)	(*најмање 10 месеци)
Возач који одбије да се подвргне утврђивању присуства у организму алкохола и/или психоактивних супстанци помоћу одговарајућих средстава (алкометар, дрога тест и др.), односно стручном прегледу, као и инструктор вожње, лице које надзире возача са пробном возачком дозволом и испитивач на практичном делу возачког испита када учествује у саобраћају.	(*казна затвора од најмање 45 дана)		
Возач који је искључен из саобраћаја, а затечен је у управљању возилом за време трајања тог искључења.			
Возач који управља возилом у време трајања искључења тог возила из саобраћаја.			
Возач који управља моторним возилом за време трајања заштитне мере, односно мере безбедности забране управљања моторним возилом.			
Возач који се на путу у насељу креће брзином која је већа од 70 км/х већа од дозвољене.			
Возач који се на путу ван насеља креће брзином која је већа од 80 км/х већа од дозвољене, као и возач аутобуса са прикључним возилом за превоз лица, градског аутобуса, аутобуса који, поред уграђених седишта има и одређена места за стајање, који се на путу ван насеља креће брзином која је већа од 70 км/х већа од дозвољене.			
Возач који се у зони „успореног саобраћаја“ креће брзином која је већа од 50 км/х већа од дозвољене.			
Возач који се у зони „30“ и зони „школе“ креће брзином која је већа од 60 км/х већа од дозвољене.			
Возач који ноћу управља возилом на неосветљеном делу пута, а нема укључено ниједно светло за осветљавање пута нити предње позиционо светло.			
Возач који не заустави возило испред пешачког прелаз на коме се налази најмање један пешак, када му је светлосним саобраћајним знаком или знаком овлашћеног службеног лица пролаз забрањен.			

Узроци саобраћајних незгода са по...

- Брзина 519
- Првенство пролаза 76
- Претицање, обилажење 44
- Мимоилажење 9
- Ал...
- Кр...
- Ос...

у претходном закону: на путу на коме су коловозне траке физички одвојене, на траци за укључивање, искључивање, зауставној траци, „жутој“ траци за јавни градски превоз и трамвајској баштици, на паркингу местима која су обележена да су резервисана за лица с инвалидитетом или за посебне кориснике и на површинама где је саобраћајним знаком забрањен саобраћај.

лаза, при чему су то поред већ наведених институција и возила хитне медицинске помоћи и ватрогасне службе, и возила институција за извршење затворских санкција, при чему та возила имају најмање једно плаво трепћуће или ротационо светло и звучни знак – сирену.

ПРЕКРШАЈИ И КАЗНЕ

НАСИЛНИЧКА ВОЖЊА	Прописана казна	Казнени поени (КП)	Заштитна мера
– возач који у саобраћају грубо крши правила саобраћаја, при чему не показује обзир према безбедности осталих учесника у саобраћају;	казна затвора од 30 до 60 дана	15 КП	забрана управљања моторним возилом најмање 9 месеци
– возач када два или више пута прође светлосни саобраћајни знак када му је тим знаком забрањен пролаз, ако између два узастопна проласка није прошло више од 10 минута;	(*казна затвора од 45 до 60 дана)	(*17 КП)	(*најмање 10 месеци)
– возач када изврши претицање колоне возила, при чему својим возилом прелази или се креће по неискљученој уздужној линији која раздваја коловозне траке по смеровима кретања. (чл. 329, ст. 1).			

(*) Ако је возач током насилничке вожње проузроковао саобраћајну незгоду

Врло корисна новина, на коју морамо сви да се навикавамо већ од данас, јесте да дању за време вожње на возилу морају да буду укључена кратка (дневна) светла. Казна за непоштовање ове одредбе је 3.000 динара.

Код одстојања између возила, није више стриктно одређено одстојање од 100 м између возила чија је маса већа од 3,5 т и дужина већа од 7 м и других возила, али је прописано да возач таквог возила треба да између свог возила и возила испред држи одстојање које омогућава безбедно претицање возилима која се крећу иза његовог возила.

Возила под пратњом

На путевима се често срећу возила под пратњом. Новине у вези са тим су да се под возилом под пратњом сматра возило коме је додељена пратња полиције, војске или безбедносних агенција, али и само возило тих институција када дају посебне звучне и светлосне знаке (сирена и црвено и плаво трепћуће светло), да се могу давати и само светлосни знаци без сирене ако постоје услови довољне видљивости. Посебно је истакнуто да се светлосни и звучни уређаји смеју постављати само на возила која су намењена за пратњу и употребљавати само када су та возила у пратњи и на њих се не примењују одредбе о брзини кретања и забрани претицања под условом да не угрожавају безбедност других учесника у саобраћају.

Слично је дефинисано и за возила са првенством про-

Прецизно су дефинисане обавезе возача, које се разликују у односу на садашњу праксу, када полицијско возило са првенством пролаза даје истовремено и знак упозорења („аблендовањем“ – узастопним и наизменичним паљењем дугих светала), при чему возач чије се возило креће испред полицијског мора одмах безбедно да заустави возило уз десну ивицу коловоза или ван њега, а возач чије возило се креће иза полицијског возила да прати полицијско возило до погодног места и да се безбедно заустави иза полицијског возила.

Укључено жуто светло, морају да имају возила комуналних служби и возила за одржавање и поправку и градњу путева, сва возила којима се изводе неки родови на путу и возила која прелаза прописане димензије, те возило које прати „ванредни превоз“, затим трактори ноћу и у условима смањене видљивости и када имају прикључке, радна машина ноћу и у условима смањене видљивости (то је велика новина за пољопривреднике).

Код превоза терета и путника има неколико новина. Терет у расутом стању мора да буде покривен у возилу. Терет на возилу не сме да пређе најудаљенију тачку на задњој страни возила за више од 1/6 своје дужине, а највише за 1,5 м. На моторном возилу, као и у возилу и на/у прикључном возилу у саобраћају на путу није дозвољено превозити лица у товарном простору теретног возила.

За мотоциклисте је прецизније дефинисана употреба кациге, која мора бити закопчана, хомологована и правилно коришћена. Возач бицикла и мотоцикла не сме док управља возилом да има на оба уха слушалице за аудио уређаје.

Приликом преласка преко улице, пешаку је забрањена употреба мобилног телефона и не сме да има слушалице у ушима, а пешак који се креће ван насеља по коловозу мора бити осветљен или означен рефлектујућом материјом.

Саобраћајни услови на путу

Новим законом уведени су знакови са променљивим садржајем порука, које се активирају према промени услова саобраћаја. Појам насеља и насељеног места из старог закона често је правио проблеме код анализе незгода. Сада се користи само појам „насеље“ и дефинише се као функционално обједињен простор, који је намењен за живот и рад становника. Управљач пута обавезан је да постави знак који означава насеље на путу у непосредној близини

раћајних незгода
гинулим лицима

58%

лкохол 24
етање пешака 51
стало 57

места где постоје изграђени редови или групе стамбених или пословних објеката, на месту где се очекују пешаци у већој мери.

На пролазу државног пута кроз насеље мора бити изграђен тротоар. Ова одредба правиће велике проблеме у почетном периоду, али је посебно важна као превентивна мера на којој ће се инсистирати.

На јавном путу и његовом заштитном појасу није дозвољено подизати споменике, постављати крајпуташе и друге спомен-знакове, као ни продавати производе. Овај члан је већ поделио јавност, али је остао у тексту закона, јер не треба успомена на некога ко је погинуо у саобраћају да буде разлог новог страдања.

Шта када нам се деси саобраћајна незгода

Дужности у случају саобраћајне незгоде су потпуније дефинисане него раније. Лице које се затекне или наиђе на место саобраћајне незгоде у којој има повређених лица дужно је да одмах обавести полицију или службу хитне медицинске помоћи и да пружи помоћ лицима повређеним у саобраћајној незгоди и по потреби их превезе до најближе здравствене установе и да предузме све што је у његовој моћи да спречи настајање нових последица.

Возач, односно други учесник саобраћајне незгоде у којој је неко лице задобило повреде или погинуло, или је настала велика материјална штета дужан је да: заустави возило, искључи мотор, укључи све показиваче правца, постави сигурносни троугао на безбедном растојању, обавести полицију и/или службу хитне помоћи и предузме друге расположиве мере како би упозорио остале учеснике у саобраћају о постојању незгоде, упозори сва лица да се склоне са коловоза да не би била повређена и да не би уништавала трагове незгоде, обавести полицију и остане на месту незгоде до доласка полиције и завршетка увиђаја, укаже помоћ повређенима, односно прву помоћ или медицинску помоћ у складу са својим знањима, способностима и могућностима, да предузме све мере заштите које су у његовој моћи да се спречи настајање нових и увећавање постојећих последица и повреда, да обезбеди трагове и предмете незгоде, под условом да тиме не угрожава безбедност саобраћаја.

Уколико на месту саобраћајне незгоде није присутан власник или возач другог возила које је учествовало у саобраћајној незгоди, присутни возач учесник у саобраћајној незгоди дужан је да одсутном лицу, тј. власнику другог возила достави своје име и презиме и адресу стана.

Полицијски службеник дужан је да изађе на место саобраћајне незгоде у којој је настала мања материјална штета, ако то захтева један од учесника саобраћајне незгоде или лице које је претрпело материјалну штету у тој незгоди, и изврши увиђај. Уколико бар један од учесника саобраћајне незгоде захтева увиђај, остали учесници дужни су да остану на месту саобраћајне незгоде до завршетка увиђаја. У том случају трошкове увиђаја сноси осигуравајуће друштво код кога је осигурано возило чији возач захтева увиђај.

Возач, односно учесник саобраћајне незгоде у којој је настала само мања материјална штета дужан је да: упозори остале учеснике у саобраћају о постојању возила и других препрека на путу, уколико их сам не може уклонити, уклони возило и друге предмете са коловоза, ако онемогућавају или угрожавају одвијање саобраћаја, односно ако прети опасност од нових саобраћајних незгода, попуни Европски извештај о саобраћајној незгоди у случају када овлашћено лице не врши увиђај саобраћајне незгоде, упозори сва лица да се склоне са коловоза да не би ометала саобраћај, остави податке о себи и возилу возачу оштећеног возила или држаоцу друге оштећене ствари у незгоди, односно полицији, предузме мере заштите које су у његовој моћи да се спречи настајање нових и увећавање постојећих последица незгоде.

Возачке дозволе

За разлику од претходног закона, који је дефинисао само пет категорија возила (А, Б, Ц, Д и Е), у новом закону је, у складу са прописима у већини европских држава, препознато чак 17 категорија возила.

Возачка дозвола издаје се за управљање моторним возилима, односно скуповима возила следећих категорија:

АМ – мопеди, лаки трицикли или лаки четвороцикли,

А1 – мотоцикли чија радна запремина мотора није већа 125 см³ и снаге мотора до 11 kW чији однос снаге мотора и масе возила није већи од 0,1 kW/kg и тешки трицикли чија снага мотора не прелази 15 kW,

А2 – мотоцикли чија снага мотора није већа од 35 kW и чији однос снаге мотора и масе возила није већи од 0,2 kW/kg,

А – мотоцикли и тешки трицикли чија снага мотора прелази 15 kW,

В1 – тешки четвороцикли,

Б – моторна возила, осим возила категорије А, А1, А2, АМ, Ф и М, чија највећа дозвољена маса није већа од 3.500 кг и која немају више од осам места за седење не рачунајући седиште за возача,

БЕ – скуп возила чије вучно возило припада категорији В, највећа дозвољена маса прикључног возила је већа од 750 кг, а није већа од 3.500 кг,

Ц1 – моторна возила, осим возила категорије А, А1, А2, АМ, Ф, М, В, Д и Д1, чија је највећа дозвољена маса већа од 3.500 кг, а није већа од 7.500 кг,

Ц1Е – скуп возила чије вучно возило спада у категорију Ц1, а највећа дозвољена маса прикључног возила прелази 750 кг и највећа дозвољена маса скупа не прелази 12.000 кг, и скуп возила чије вучно возило спада у категорију В, а највећа дозвољена маса прикључног возила прелази 3.500 кг и највећа дозвољена маса скупа возила не прелази 12.000 кг,

Ц – моторна возила, осим категорије А, А1, А2, АМ, Ф, М, В, Д и Д1, чија је највећа дозвољена маса већа од 3.500 кг,

ЦЕ – скуп возила чије вучно возило припада категорији Ц, а највећа дозвољена маса прикључног возила је већа од 750 кг,

Д1 – моторна возила за превоз лица, која осим седишта за возача имају више од осам, а највише 16 седишта и чија максимална дужина не прелази осам метара,

Д1Е – скуп возила чије вучно возило припада категорији Д1, а највећа дозвољена маса прикључног возила је већа од 750 кг,

Д – моторна возила за превоз лица, која осим седишта за возача имају више од осам седишта,

ДЕ – скуп возила чије вучно возило припада категорији Д, а највећа дозвољена маса прикључног возила је већа од 750 кг,

Ф – трактори са прикључним возилима и радном машином или без њих,

М – мотокултиватор.

Као и код ранијег закона, ко има дозволу „више“ категорије може да управља возилима за које је потребна дозвола „ниже“ категорије. На пример, уколико возач који има Б категорију може да управља возилом В1 категорије, ако има Ц категорију може да управља возилом Ц1 категорије, уколико возач има и категорије Д и ЦЕ, он може да управља и скупом возила категорије ДЕ. Возач који има категорију А може да управља возилом категорија А1, А2 и АМ.

Дозволи за возача трактора посветила се посебна пажња, па трактором и радном машином може да управља само возач који има возачку дозволу за возила категорије Ф.

Мотокултиватором може да управља возач који има возачку дозволу за управљање возилом било које категорије.

Лицима која су стекла право на управљање моторним возилима по старом закону, на њихов захтев, издаје се возачка дозвола за управљање моторним возилом, односно скупом возила следећих категорија:

А – возачка дозвола за управљање возилима категорија А, А1, А2, Ф, АМ и М,

В – возачка дозвола за управљање возилима категорија В, В1, ВЕ, Ф, АМ и М,

С – возачка дозвола за управљање возилима категорија С, С1, В, В1, ВЕ, Ф, АМ и М,

Д – возачка дозвола за управљање возилима категорија Д, Д1 С, С1, В, В1, ВЕ, Ф, АМ и М,

потврда о познавању саобраћајних прописа – Ф, М и АМ,
С, Д и Е – возачка дозвола за управљање моторним возилима категорија ВЕ, СЕ, С1Е, ДЕ и Д1Е,

С и Е – возачка дозвола за управљање моторним возилима категорија ВЕ, СЕ и С1Е,

В и Е – возачка дозвола за управљање возилима категорија ВЕ,

дозвола за возаче трактора – возачка дозвола за управљање возилима категорија Ф, М и АМ.

Возачи

Има и неколико новина у закону у делу који се тиче утицаја алкохола и дрога на возача, али значајно више у делу оспособљавања возача, што је и разумљиво с обзиром на утицај који обука возача има на ниво безбедности саобраћаја.

Услови за управљање су измењени у погледу доње старосне границе када кандидат може да почне обуку, потребног положеног испита из прве помоћи и услова да кандидат има пребивалиште или одобрени приврени боравак најмање шест месеци у Републици Србији. Старосна граница за добијање возачке дозволе дефинисана је по следећем:

15 година за категорију М,
16 година за категорију Ф,
16 година за категорије АМ и А1,
18 година за категорију А2,
18 година за категорије Б, В1 и ВЕ,
18 година за категорије Ц1 и Ц1Е,
21 годину за категорије С, СЕ, Д1, Д1Е,
24 године за категорије Д и ДЕ,
24 године за категорију А, осим за лица која возачку дозволу за категорију А2 поседују најмање две године.

Посебно је важно да је померена старосна граница за возаче категорија Ц и Д будући да то треба да буду професионални возачи који ће да управљају аутобусима са по 50 путника и камионима велике носивости, а посебно возачи А категорије (24 године), у складу са европском праксом да на овај начин покуша да се смањи број настрадалих мотоциклиста. Да би се обезбедило што веће искуство професионалних возача, возачи морају да имају најмање две године дозволу категорије Ц (Ц1) да би добили дозволу категорије Д (Д1).

Новина у закону је и то да се до возачких дозвола мора долазити постепено. Наиме, не може се више полагати директно за Ц категорију, већ се прво мора добити Б, односно ДЕ могу добити само они који већ имају Д и слично.

Кандидату који је положио возачки испит за управљање возилом Б категорије, а није навршио 18 година, издаје се пробна возачка дозвола са роком важења од једне године. Док управља возилом возач са пробном возачком дозволом мора да буде под надзором лица које већ има возачку дозволу Б категорије најмање пет година, не сме да управља ноћу од 23.00 до 05.00 часова, не сме уопште да користи телефон док управља возилом, као ни да се креће брзином већом од 90% од дозвољене на конкретном делу пута. Возило којим управља возач са пробном дозволом мора бити означено са посебном ознаком „Р”.

МЕСТО	ПРЕКОРАЧЕЊЕ БРЗИНЕ	ПРОПИСАНА КАЗНА		Казнени поени (КП)	Заштитна мера забране управљања моторним возилом
		затвор	новчана (дин)		
У НАСЕЉУ	од 51 км/х до 70 км/х	до 30 дана (*до 60 дана)	или од 15.000 до 30.000. (*од 30.000 до 50.000)	7 КП	најмање 4 месеца
	21 км/х до 50 км/х	(* до 45 дана)	од 6.000 до 20.000 (* или од 10.000 до 40.000)	4 КП	најмање 30 дана
	11 км/х до 20 км/х		5.000 (*од 6.000 до 18.000)		
	до 10 км/х		3.000 дин. (*од 5.000 до 15.000)		
ВАН НАСЕЉА	61 км/х до 80 км/х	до 30 дана (*до 60 дана)	или од 15.000 до 30.000 (*или 30.000 до 50.000)	6 КП	најмање 3 месеца
	41 км/х до 60 км/х	(*до 45 дана)	од 6.000 до 20.000 (* или од 10.000 до 40.000)	3 КП	најмање 30 дана
	21 км/х до 40 км/х		5.000 (*од 6.000 до 18.000)		
	до 20 км/х		5.000 (*од 6.000 до 18.000)		
ЗОНА "30" и ЗОНА ШКОЛЕ	51 до 60 км/х	до 30 дана (*до 60 дана)	или од 15.000 до 30.000. (*од 30.000 до 50.000)	6 КП	најмање 5 месеци
	31 до 50 км/х	(* до 45 дана)	од 6.000 до 20.000 (* или од 10.000 до 40.000)	4 КП	најмање 2 месеца
	11 до 30 км/х		5.000 (*од 6.000 до 18.000)		
	до 10 км /х		3.000 (*од 5.000 до 15.000)		

Утицај алкохола

Поред забрањеног присуства и утицаја алкохола на возача, у *Закону* је наведена забрана започињања вожње и управљања ако је под дејством психоактивних супстанци (дрога).

Дефинисана је скала алкохолисаности возача према утврђеном садржају алкохола у крви:

- до 0,30 мг/мл – блага алкохолисаност,
- више од 0,30 мг/мл до 0,50 мг/мл – умерена алкохолисаност,
- више од 0,50 мг/мл до 1,20 мг/мл – средња алкохолисаност,
- више од 1,20 мг/мл до 1,60 мг/мл – тешка алкохолисаност,
- више од 1,60 мг/мл до 2,00 мг/мл – веома тешка алкохолисаност,
- више од 2,00 мг/мл – потпуна алкохолисаност.

Смањена је доња граница дозвољеног нивоа алкохолисаности од 0,5 промила на 0,3 промила, тј. по новом закону сматра се алкохолисаном оно лице које има више од 0,3 промила алкохола у крви. Иако је и у Р. Србији визија да се иде ка граници „0“ промила алкохола у саобраћају, уважена је специфичност нашег менталитета и потреба да се промене учине постепено, а не нагло као неке државе које су границу са 0 вратиле на 0,5 промила.

Категорије лица које не смеју да имају уопште алкохола или дроге у организму су проширене у односу на претходни закон, пре свих ту су професионални возачи.

Одузимање дозволе

Велика новина у *Закону*, за коју се сматра да ће имати посебан превентивни смисао, јесте и одузимање возачке дозволе. Возачку дозволу може возачу одузети надлежна организациона јединица МУП-а ако возач возилом не управља савесно и на прописан начин у четири случаја:

– када има 18 и више казних поена (возач са пробном дозволом девет и више), уколико је осуђен за кривично дело против безбедности саобраћаја које има смртне последице,

– уколико је више од једном у року од пет година осуђен за кривично дело против безбедности саобраћаја које има за последице тешке телесне повреде другог лица, уколико је више од једном у року од три године осуђен за кривично дело против безбедности саобраћаја које има за последице телесне повреде другог лица или материјалну штету.

Казнени поени изричу се одлуком којом се возач кажњава, а евиденција се води у надлежној организационој јединици МУП-а код које је возач у евиденцији. Казнени поени се бришу 24 месеца од дана правоснажности одлуке о прекршају и кажњавању. Време које возач проведе на издржавању затворске казне због прекршаја из овог закона и док му траје заштитна мера забране управљања возилом не рачуна се у 24 месеца потребна за брисање казних поена.

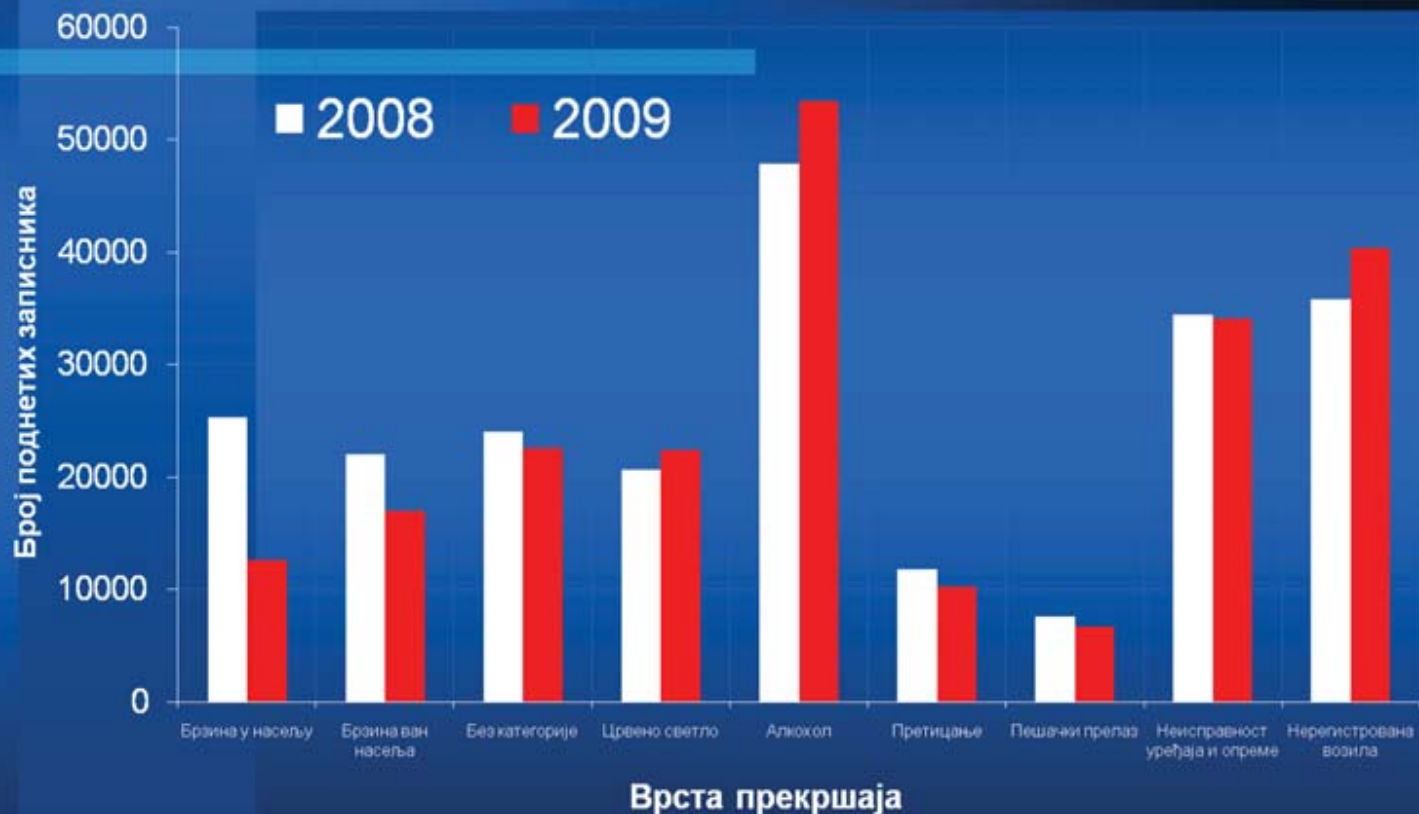
Лицу коме је одузета возачка дозвола може на његов захтев поново бити издата возачка дозвола:

- ако је на посебном здравственом прегледу утврђено да је способан за возача,
- ако је измирио обавезу плаћања изречене новчане казне за прекршаје због којих су му изречени казнени поени или одузета возачка дозвола, односно ако је издржао изречену казну затвора за наведене прекршаје, односно кривична дела,
- ако су извршене све мере забране управљања моторним возилом које су му изречене,
- ако је присуствовао обавезном семинару унапређења знања из безбедности саобраћаја,
- ако је положио испит из области унапређења знања из безбедности саобраћаја.

Ако је возачу одузета возачка дозвола, након плаћања свих обавеза и када се изврши заштитна мера забране управљања, тек када прође 90 дана, он може да приступи обавезном семинару унапређења знања и полагању испита из те области.

Возачима којима се возачка дозвола издаје након одузимања због несавесног и непрописног начина управљања, преостали казнени поени бришу се из евиденције, а највећи дозвољени збир казних поена, након сваког поновног издавања возачке дозволе смањује се за по три поена, најниже до девет казних поена.

Најтежи прекршаји откривени у контроли саобраћаја у првих 9 месеци 2008. и 2009. године

Професионални возачи

Возач моторног возила, односно скупа возила коме је управљање возилом основно занимање или који обавља јавни превоз, да би обављао послове тог занимања мора да поседује лиценцу за обављање послова професионалног возача (сертификат о професионалној компетенцији – Certificate of Professional Competence – SRS). Лиценца може бити национална и међународна и има рок важности пет година. Лиценца се издаје возачу који има одговарајуће категорије (Ц, Ц1, Д, Д1, ЦЕ, ДЕ, ЦТЕ, ДТЕ), да је завршио прописану обуку и да је положио стручни испит из провере знања. Лиценца се обнавља возачу ако присуствује обавезним семинарима унапређења знања.

Оспособљавање возача

Значајне новине уведене су у области оспособљавања возача. Законодавац је дефинисао да је оспособљавање возача делатност од општег интереса, те се тржишна утакмица између ауто-школа не може рефлектовати преко мањег броја часова војње кандидатима, па ће Влада прописати минималну цену обуке. Такође, важна превентивна новина је брисање пречице да се изађе на испит са мањим бројем часова војње ако се положи познавање саобраћајних прописа. Ова област ће бити врло брзо потпуно уређена са четири правилника, која се раде у Управи саобраћајне полиције МУП-а. Новина у закону је и обавезност теоријске наставе и обуке из прве помоћи.

Трајање управљања возилима

У овом закону новина је да се професионалним возачима, тј. возачима теретних возила веће носивости и аутобуса више не одређује ограничење дневне километраже на 500 км, већ се ограничавају временом војње од девет сати. Истовремено, време непрекидне војње не може бити веће од четири и по сата, након чега возач мора да направи паузу од најмање 45 минута. Током свака

24 сата возач мора имати непрекидан одмор од 11 сати, па је укупно радно време максимално 13 сати, у које је укључено, поред војње, и време чекања, утовара, истовара и слично.

Регистрација

У закону је као одговор на чест проблем да се возила продају, а не преводе се на новог власника, уведена одредба да је власник или корисник возила дужан да предочи податке о лицу коме је дао возило на коришћење.

Технички прегледи су такође дефинисани као делатност од општег интереса, што значи да је законодавац решен да поопштри услове ко може да ради техничке прегледе и начин на који се раде. Једна од новина је видео надзор техничких прегледа. У привредним друштвима која раде технички преглед уведени су контролори, који морају бити у радном односу и да имају лиценцу. Редовни технички прегледи су годишњи и шестомесечни.

Редовни шестомесечни технички прегледи морају се урадити за све категорија за које је то важило и раније и за моторна возила старости преко 15 година.

Посебне мере и овлашћења полицијских службеника

Посебне мере и овлашћења полицијски службеници предузимају ради спречавања угрожавања безбедности учесника у саобраћају, односно омогућавања одвијања саобраћаја.

Посебне мере и овлашћења су: искључење возача из саобраћаја, задржавање возача, упућивање возача на контролни лекарски преглед, утврђивање присуства алкохола и/или психоактивних супстанци код учесника у саобраћају, заустављање, односно упућивање ради заустављања возила на безбедном месту или укључивања на пут за ту врсту или категорију возила, искључење возила из саобраћаја, налагање мера ради отклањања, односно

наставак на 14 страни

Кључни фактори ризика за безбедност у саобраћају по важности у Републици Србији

- Неприлагођена и недозвољена брзина
- Ниска свест о важности коришћења сигурносних појасева
- Алкохолисаност као социјално прихватљив начин понашања
- Ниска свест о важности ношења заштитне касиге
- Путна инфраструктура

Брзина

Појас

Алкохол

Путеви

Четири посебне зоне

Значајна новина је да су у *Закону* дефинисане четири посебне зоне које морају да буду обележене саобраћајном сигнализацијом:

– пешачка зона као део улице или део насеља по коме је дозвољен искључиво саобраћај пешака;

– зона успореног саобраћаја је део пута, улице или део насеља у коме коловоз користе пешаци и возила; у овој зони возач мора да се креће тако да не омета кретање пешака, брзином не већом од 10 км/час;

– зона „30” је део пута, улице или дела насеља у коме је брзина кретања возила ограничена до 30 км/час; овакве зоне предвиђене су у стамбеним деловима градова;

– зона школе је део пута или улице која се налази у непосредној близини школе.

Заштити животне средине први пут су посвећене одредбе у вези са буком, емисијом издувних гасова и бацањем отпадака. Возач је дужан да искључи мотор ради заштите животне средине када возило стоји дуже од три минута, а у тунелу дуже од једног минута. Учесници у саобраћају не смеју на путу или поред пута да испуштају или одлажу отпад којим се загађује животна средина.

Остани прибран

Приликом издавања полисе обавезног осигурања од аутоодговорности, осигуравајуће друштво издаје осигуранику и Европски извештај о саобраћајној незгоди. На овом образцу на полеђини стоје три најважније сугестије возачу који је доживео незгоду: остани прибран, буди учтив у опхођењу и не признај одговорност.

Овај образац треба сваки возач да потражи у заводу где је осигурао возило до почетка важења закона.

спречавања настанка опасности на путу, смање саобраћаја и учесника у саобраћају коришћењем одговарајућих средстава, документовање прекршаја и других деликта у саобраћају, привремено одузимање предмета прекршаја, одузимање обрасца стране возачке дозволе када возач поседује више од једне возачке дозволе, упућивање на контролни технички преглед возила, уклањање, односно премештање возила, постављање уређаја којима се спречава одвожење возила, мерење осовинског оптерећења возила и укупне масе возила (саобраћајни инспектор).

Привремено искључење возача спроводи се на основу наредбе овлашћеног полицијског службеника:

- ако је због телесног или душевног стања очигледно смањена његова способност за управљање возилом (умор, болест, повреде и слично),
- ако је под дејством алкохола које је недозвољено овим законом,
- ако је под дејством психоактивних супстанци,
- ако одбије да се подвргне испитивању, односно стручном прегледу,
- ако возач захтева анализу крви, односно урина у смислу овог закона,
- ако не поштује ограничења која су му наложена или одређена,
- ако прекорачи време дозвољеног трајања управљања возилом у току 24 сата,
- ако се насилнички понаша у саобраћају (насилничка возња),
- који нема возачку дозволу за категорију возила којим управља, односно ако управља возилом након истека рока важења возачке дозволе, односно пробне дозволе,
- који користи страну возачку дозволу из чијег садржаја се не може утврдити да ли возач има право на управљање тим возилом,
- који управља возилом за време трајања заштитне мере или мере безбедности,

– возач који је затечен да управља возилом у саобраћају за време трајања искључења.

У свим случајевима искључења, сем код управљања дужег од дозвољеног времена, искључење траје 24 сата, а искључење возача који је благо, односно умерено алкохолисан траје 12 сати.

Возач код кога је утврђена тешка, веома тешка или потпуна алкохолисаност и/или је под дејством психоактивних супстанци, задржаће се по наредби полицијског службеника до отрежњења, а најдуже 12 сати. Наведена мера може се применити на возача под дејством алкохола код кога је утврђена и мања садржина алкохола у крви ако изражава намеру, односно ако постоји опасност да ће наставити са управљањем возилом након што је искључен из саобраћаја.

Задржавање је обавезно и за возача који одбије да се подвргне испитивању на присуство алкохола и/или других психоактивних супстанци.

Казнене одредбе

Велика новина у *Закону* је да се казне више неће наплаћивати на лицу места, већ ће вам полицијски службеник дати налог да уплатите износ казне у року од осам дана и обавештење да ће, ако не уплатите, против вас бити покренут прекршајни поступак.

Законом је проширен списак исправа које су веродостојне за доказивање прекршаја, а посебно је важно да је уврштен видео и фото снимак на коме се може видети регистарски број возила и обележје прекршаја. Уколико се документује прекршај средствима видео надзора, без заустављања возила, власник возила дужан је да пружи податке о кориснику возила, а казна за непружање података је од 6.000 до 10.000 динара.

Дефинисане су и врло оштре казне за правна лица, органе државне управе (као што су јединице и установе Министарства одбране) и одговорна лица у њима. Примера ради, правно лице које омогући да његовим возилом управља возач у стању тешке алкохолисаности или чије возило није технички исправно, може се казнити од 100.000 до 800.000 динара, а истовремено је казна за

одговорно лице у државном органу од 6.000 до 50.000 динара.

Казне за возаче су, у односу на претходни закон, повећане више пута, што се може видети и из поређења запрећених износа казни и из чињенице да су дефинисани прекршаји за које возач и не може да плати казну, већ му се изриче обавезна казна затвора.

Износ казни у старом закону: 300, 600, 1000, 1500, 1.200 до 7.000, 1.800 до 9.000 динара

Износ казни у новом закону: 3.000, 5.000, 6.000 до 20.000, 15.000 до 30.000 динара.

У прилогу дати су најтежи и најчешћи прекршаји и запрећене казне, с тим да се казне увећавају у случајевима када је возач изазвао непосредну опасност за другог учесника у саобраћају или проузроковао саобраћајну незгоду. ■

Пуковник др Жељко
РАНКОВИЋ

Број погинулих лица у првих 10 месеци 2008. и 2009. године

Број настрадалих лица у првих 10 месеци 2008. и 2009. године

Одређени статистички показатељи...

СПЕЦИФИЧНОСТИ СИСТЕМА

Припадници Министарства одбране и Војске Србије, као и сви остали грађани, имаће у почетку проблеме док се не навикну на нове одредбе Закона и

правила игре дефинисана у њему. Да бисмо имали што мање проблема, сваком од нас препоручује се да сам проучи нови закон, тим пре што ће на основу њега и возачи војних возила бити у прилици да услед прекршаја „зараде“ казнене поене, који ће се сабирати са оним које „зараде“ приватним возилима.

И у старом закону, који ће се примењивати до 10. децембра, биле су уважене неке специфичности оружаних снага, пре свега везано за обуку возача и полагање возачког испита, регистрацију војних возила, возила под пратњом и возила с првенством пролаза, услове за скупни превоз лица. На основу тих одредби сада имамо на снази „Правило о безбедности путног саобраћаја у Војсци“.

Те специфичности су задржане у новом закону, уз одређене термилошке измене, а дефинисане су и нове, пре свега ради стварања услова да се у Министарству одбране подзаконским актима уреди потпуније област безбедности саобраћаја на путевима.

Уведен је појам „војно возило“. Будући да органи МУП-а контролишу и регулишу саобраћај на јавним путевима, истакнуто је да надлежни војни органи могу да контролишу и регулишу саобраћај војних возила на путевима, а посебно је значајно да се у тексту Закона налази и одредница да ће у Министарству одбране бити прописане и посебне мере безбедности војних учесника у саобраћају.

Војно возило

Специфичности у вези са војним возилима и учесницима у саобраћају у новом закону, према члановима у којима се спомињу, следеће су:

ВОЈНО ВОЗИЛО је свако борбено и неборбено возило и друго возило које је регистровано по посебним прописима министарства надлежног за послове одбране, као и свако друго прописано обележено возило које се, по основу извршавања материјалне обавезе, налази на коришћењу у јединицама и установама министарства надлежног за послове одбране и Војске Србије. *Члан 7. став 1, под 55)*

Изузетно, контролу и непосредно регулисање саобраћаја војних возила на путевима могу да врше и надлежни војни органи. *Члан 2. ставови 2. и 6.*

Војна возила су изузета од одредбе да је на аутопуту и мотопуту дозвољено кретање само мотоцикала, путничких возила, теретних возила и аутобуса, са прикључним возилом или без њега, као и да аутопутем и мотопутем не смеју да се крећу возила чија је највећа конструктивна брзина мања од 50 км/х. *Члан 102. став 3.*

Возило под пратњом је возило коме је додељена пратња возила полиције, Безбедносно-информативне агенције, Војске Србије, односно Војнобезбедносне агенције када дају посебне звучне и светлосне знаке. Као возило под пратњом сматра се и само возило тих субјекта-

та када даје посебне звучне и светлосне знаке. *Члан 106. став 1.*

Возило с првенством пролаза је возило полиције, Безбедносно-информативне агенције, Војске Србије, Војнобезбедносне агенције, хитне медицинске помоћи, односно ватрогасне службе када дају посебне звучне и светлосне знаке. *Члан 108. став 1.*

Изузетно је одобрено да се у теретном возилу Војске Србије могу превозити лица у простору за смештај терета. *Члан 116. став 2.*

У затвореном простору возила које се не може изнутра отворити, изузетно се полицијским, војним и возилима органа за извршење кривичних и прекршајних санкција, смеју превозити лица и то само за службене потребе. *Члан 117. став 2.*

Ако возач управља возилом ватрогасне службе и службе за очување јавног реда и мира, односно за потребе одбране, одобрено је да када наврши 18 година може добити возачку дозволу категорије Ц, а категорију Д, када наврши 21 годину. *Члан 180. став 3.*

Програм оспособљавања припадника министарства надлежног за послове одбране за возаче моторних возила које се обавља у Војсци Србије мора обухватити најмање садржај програма утврђеног у складу са овим законом. *Члан 207. став 8.*

Регистрацију моторних, односно прикључних војних возила обавља министарство надлежно за послове одбране и за регистрована возила издаје регистарске таблице. *Члан 268. став 7.*

Према члану 344, ближе прописе за спровођење овог закона доноси министар надлежан за послове одбране у року од шест месеци:

- на основу члана 2. овог закона, о начину вршења контроле и непосредног регулисања саобраћаја војних возила на путевима,
- на основу члана 106. овог закона, о уређајима за обележавање војних возила под пратњом,
- на основу члана 108. овог закона, о уређајима за обележавање војних возила са правом првенства пролаза,
- на основу члана 207. овог закона, о васпитању и образовању војних лица за возаче моторних возила,
- на основу члана 243. овог закона, о трајању управљања војним возилима и одморима возача војних возила,
- на основу члана 268. овог закона, о регистрацији возила Војске Србије,
- на основу члана 278. овог закона, о посебним мерама безбедности војних учесника у саобраћају.

Израда правилника

На основу овог последњег члана (чл. 344) у Министарству одбране и Војсци Србије у току је израда четири правилника:

- Правилника о безбедности војних учесника у саобраћају,
- Правилника о регистрацији војних возила,
- Правилника о контроли и регулисању саобраћаја војних возила и
- Правилника о обуци возача и полагању возачког испита у МО и ВС.

С обзиром на то да израда сва ова четири правилника зависи од садржаја правилника које још нису донела друга надлежна министарства, очекујемо да ће крајњи рок за њихово доношење бити до краја ове године. У новом закону предвиђена је могућност да до доношења нових подзаконских аката важе постојећа, тако да нећемо имати проблем услед евентуалног кашњења у доношењу прописа.

На основу новог закона, Министарство одбране и Војска Србије имају до краја године и неке конкретне обавезе, као што је набавка светлоодбојних прслука за возаче, набавка жутих ротационих светала, обезбеђење образаца Европског извештаја о саобраћајној незгоди, обезбеђење рефлектујућих материја за обележавање лица у колони пешака и слично, а све то како би се повећала безбедност свих учесника у саобраћају. ■

Пуковник др Жељко РАНКОВИЋ

1. Datum nezgode: _____ Vreme nezgode: _____ 2. Mesto: _____ Mesto: _____
 Država: _____ 3. Povređeni učesnici, uključujući i lakše povređene:
 da ne

4. Materijalna šteta na drugim vozilima pored A i B: da ne drugim stvarima osim na vozilima: da ne

5. Svedoci: imena, adrese, telefon _____

VOZILO A

6. Ugovarač osiguranja / osiguranik
 Prezime: _____
 Ime: _____
 Adresa: _____
 Poštanski broj: _____
 Telefon ili e-mail: _____

7. Vozilo

MOTORNO VOZILO	PRIKOLICA
Marka, tip: _____	
Registarska oznaka: _____	Registarska oznaka: _____
Država u kojoj je vozilo registrovano: _____	

8. Osiguravajuća kuća
 Naziv: _____
 Broj ugovora: _____
 Broj "zelenog kartona": _____
 Polisa osiguranja ili "zeleni karton" važe do: _____
 Filijala (ili biro ili posrednik): _____
 Naziv: _____
 Adresa: _____
 Telefon ili e-mail: _____
 Da li je materijalna šteta na vozilu osigurana ugovorom? da ne

9. Vozač (vidi vozačku dozvolu)
 Prezime: _____
 Ime: _____
 Datum rođenja: _____
 Adresa: _____
 Telefon ili e-mail: _____
 Vozačka dozvola br.: _____
 Kategorija (A, B, ..): _____
 Vozačka dozvola važi do: _____

10. Obeležite mesto inicijalnog udara na vozilu: A strelicom →

11. Vidljiva oštećenja na vozilu A: _____

14. Vlastite napomene

12 OKOLNOSTI KOJE SU DOVELE DO NEZGODE

↓ A Obeležite odgovarajuće polje krstićem kako bi ste precizirali skicu *nepotrebno precrati B ↓

1 *parkiran/zaustavljen 1

2 *napustio parking/otvarao vrata 2

3 parkirao 3

4 napuštao parking, privatni posed, put 4

5 počeo da skreće na parking, privatni posed, put 5

6 upravo ulazio u kružni tok 6

7 prolazio kružnim tokom 7

8 naleteo lokom vožnje u istom smeru i u istoj traci na zadnji deo vozila 8

9 vozio u istom smeru, a u drugoj traci 9

10 menjao traku 10

11 prećicao 11

12 skretao udesno 12

13 skretao ulevo 13

14 vozio unazad 14

15 prešao u traku koja je predviđena za kretanje vozila u suprotnom smeru 15

16 dolazio sa desne strane (na raskrsnici) 16

17 nije poštovao znak prednosti ili crveno svetlo na semaforu 17

← navedite broj označenih polja Obavezan potpis oba vozača →

Ne predstavlja priznavanje odgovornosti, već jedino utvrđivanje identiteta i okolnosti koje služe bržem regulisanju štete

13. Skica nezgode u trenutku nastanka udesa 13.
 Navesti: 1. pravac traka puta, 2. smer kretanja vozila A i B strelicama, 3. poziciju vozila u trenutku sudara, 4. saobraćajne znake, 5. kućne brojeve

VOZILO B

6. Ugovarač osiguranja / osiguranik
 Prezime: _____
 Ime: _____
 Adresa: _____
 Poštanski broj: _____
 Telefon ili e-mail: _____

7. Vozilo

MOTORNO VOZILO	PRIKOLICA
Marka, tip: _____	
Registarska oznaka: _____	Registarska oznaka: _____
Država u kojoj je vozilo registrovano: _____	

8. Osiguravajuća kuća
 Naziv: _____
 Broj ugovora: _____
 Broj "zelenog kartona": _____
 Polisa osiguranja ili "zeleni karton" važe do: _____
 Filijala (ili biro ili posrednik): _____
 Naziv: _____
 Adresa: _____
 Telefon ili e-mail: _____
 Da li je materijalna šteta na vozilu osigurana ugovorom? da ne

9. Vozač (vidi vozačku dozvolu)
 Prezime: _____
 Ime: _____
 Datum rođenja: _____
 Adresa: _____
 Telefon ili e-mail: _____
 Vozačka dozvola br.: _____
 Kategorija (A, B, ..): _____
 Vozačka dozvola važi do: _____

10. Obeležite mesto inicijalnog udara na vozilu: B strelicom →

11. Vidljiva oštećenja na vozilu B: _____

14. Vlastite napomene

15. _____ Potpisi vozača _____ 15.

A

B